

การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว

นางสาวทิพวรรณ ชัยแสน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2563

The Building and Maintaining of a Political Power of Mr. Pradit Artkaew

Ms. Tippawan Chaiyasan

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Local Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมือง

ของนายประดิษฐ์ อางแก้ว

ชื่อและนามสกุล

นางสาวทิพวรรณ ไชยเสน

วิชาเอก

การเมืองการปกครองท้องถิ่น

สาขาวิชา

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา

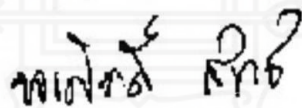
การศึกษาคั่นคว่ำอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2564

คณะกรรมการสอบการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ)

..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนัส ปิยะกุลชัยเดช)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษา **คั่นคว้ออิสระ** การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว
ผู้ศึกษา นางสาวทิพวรรณ ชัยแสน **รหัสนักศึกษา** 2628001097 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา **ปีการศึกษา** 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว (2) เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว และ (3) การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย นายประดิษฐ์ อางแก้ว กลุ่มผู้ใกล้ชิดกับนายประดิษฐ์ อางแก้ว กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการประจำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป รวม 21 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) นายประดิษฐ์ อางแก้วมีภูมิหลังทางสังคมที่เป็นคนมีจิตอาสาช่วยเหลืองานบุญหรืองานประเพณีของส่วนรวม ภูมิหลังทางเศรษฐกิจไม่โดดเด่นเนื่องจากครอบครัวมีฐานะปานกลาง ไม่ได้ประกอบธุรกิจใหญ่โตและไม่มีเครือข่ายหรือตระกูลการเมืองมาก่อน ส่วนภูมิหลังทางการเมืองมีความเด่นชัดเนื่องจากเคยดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนันและเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลปวนพุก (2) เครือข่ายทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว ได้แก่ ญาติพี่น้อง โดยเฉพาะฝ่ายภรรยา เพื่อนที่เคยร่วมงานรวมทั้งเพื่อนบ้าน กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น กลุ่มนักการเมืองกลุ่มนักธุรกิจ ประชาชนทั่วไป และ (3) การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว ใช้วิธีการสร้างบุคลิกภาพส่วนตัวและสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ใช้ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมาสร้างผลงาน ใช้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับกลุ่มต่างๆและใช้วิธีการทางการเมืองอื่นๆเช่น ความได้เปรียบทางกฎหมาย คู่แข่งที่เปิดตัวช้าหรือยังไม่ได้สร้างผลงาน เงินทุนและนโยบายการทำงานที่ผ่านมา

คำสำคัญ การสร้างอำนาจทางการเมือง การรักษาอำนาจทางการเมือง นายประดิษฐ์ อางแก้ว

Independent Study title: The Building and Maintaining of a Political Power of Mr. Pradit Artkaew

Author : Ms. Tippawan Chaiyasan **ID :** 2628001097 **Degree:** Master of Political Science;

Independent Study advisor : Dr. Thanasak Saichumpa, Associate Professor; **Academic year:** 2020

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the social, economic and political background of Mr. Pradit Artkaew, (2) to study the network and social, economic and political relations of Mr. Pradit Artkaew and (3) to study the building and maintaining of the political power of Mr. Pradit Artkaew.

This research collected data from documents and in-depth interviews with key person including Mr. Pradit Artkaew, a group who close to Mr. Pradit Artkaew, a group of local politicians, government officials in a local government organization, a group of community leaders and the local people (21 samples in total). Then, the data was analyzed by descriptive analysis.

This research found that (1) a social background of Mr. Pradit Artkaew was volunteer spirit and helping merit or traditional events. His economic background was middle class family. He did not have a huge business and was not born in political family. His political background was outstanding because he used to be in position of village inspector and a member of the Puan Phu Subdistrict Council. (2) The social, economic, and political networks of Mr. Pradit Artkaew were relatives, especially his wife, friends who have worked together, a local government group, a group of politicians, a group of business and local people. (3) The building and maintaining method of the political power of Mr. Pradit Artkaew was good personality and image. He used his experience to create results and the exchange of interests with different groups. He also used other political techniques such as legal advantage, competitors that were slow to launch or had not produce results, funding and previous policies.

Keywords : Building a Political Power, Maintaining a Political Power and Mr. Pradit Artkaew

กิตติกรรมประกาศ

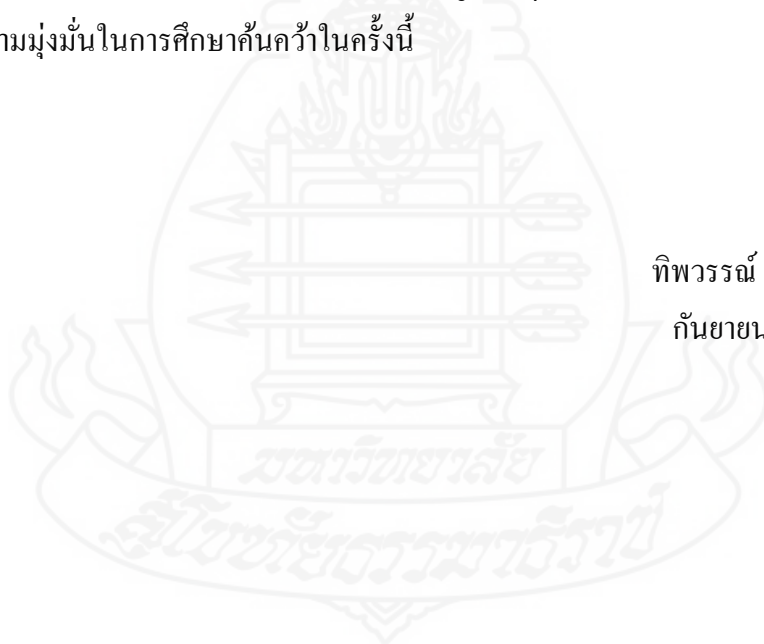
การศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความเมตตาเอาใจใส่ให้คำแนะนำ และ ตรวจทานแก้ไขอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ศึกษา ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลปวนพูนและคนใกล้ชิด รองนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลปวนพูนทั้ง 2 ท่าน ประธานสภาฯ สมาชิกสภาฯ กลุ่มผู้นำชุมชน ท่านปลัดและหัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน และประชาชนทั่วไป ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ลุล่วงไปด้วยดีคุณประโยชน์อันพึงมีจากศึกษาครั้งนี้

ขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของ บิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ ความรู้ ความคิด และสติปัญญาแก่ผู้ศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษา เพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่คอย ให้คำปรึกษา คำแนะนำ คอยช่วยเหลือ และที่สำคัญขอขอบคุณครอบครัวที่เข้าใจและคอยให้กำลังใจ ทำให้มีความมุ่งมั่นในการศึกษาครั้งนี้

ทิพวรรณ ชัยแสน

กันยายน 2564

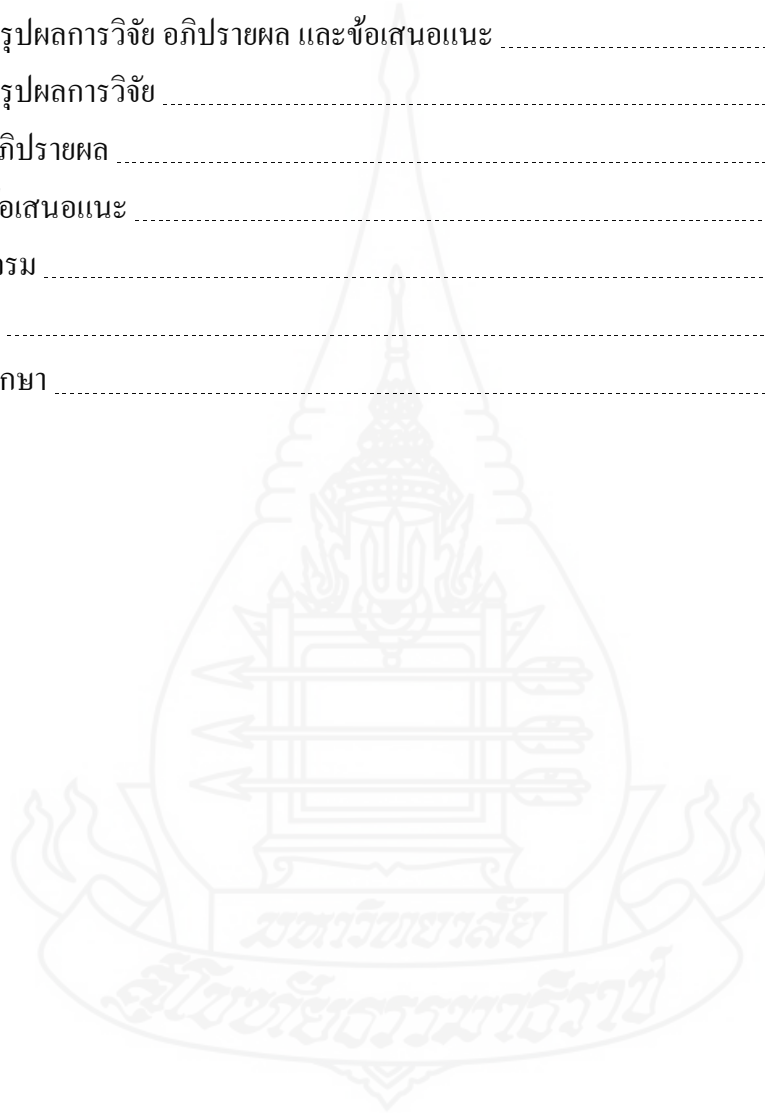

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	7
แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง	16
แนวคิดระบอบอุปถัมภ์	22
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง	28
ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว	46
เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว	52
การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ใช้วิธีการทางการเมืองอื่น ๆ.....	67
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
สรุปผลการวิจัย	72
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	90
ประวัติผู้ศึกษา	97

ณ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 กระบวนการสื่อสารทางการเมือง..... 31

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Elections) เป็นกระบวนการที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของการปกครองตามหลักประชาธิปไตย เนื่องจากการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยผ่านการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารท้องถิ่นผ่านนโยบายและความต้องการของประชาชน รวมไปถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาอำนาจและการใช้อำนาจ เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เพื่อผลประโยชน์สาธารณะ หรือกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะบุคคลในท้องถิ่นนั้น ภายใต้บริบทของการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและผลประโยชน์ในท้องถิ่นนั้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.25) กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นช่องทางที่ชอบธรรมในการเข้าสู่ตำแหน่งการใช้อำนาจทางการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้กำหนดให้ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 โดยเนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ คือการกำหนดให้ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

ด้านองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น นับได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและทำให้เกิดชุดอำนาจใหม่ โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนรัฐบาลทุกครั้งก็มักจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายของท้องถิ่น ตัวอย่างเช่นพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง

ฉบับที่ 6 พ.ศ.2552 ได้เปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยกำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดำรงตำแหน่งนับตั้งแต่วันเลือกตั้งและมีระยะเวลาดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง กฎหมายฉบับนี้จึงส่งผลให้การเลือกตั้งท้องถิ่นในปีพ.ศ. 2552 ผู้บริหารท้องถิ่นที่เคยดำรงตำแหน่งมาสองวาระสามารถลงสมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้อีก

ด้วยปัจจัยด้านกฎหมายตามที่กล่าวมา ส่งผลให้การเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมา จึงมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งที่มีการผูกขาดชัยชนะในการเลือกตั้ง กรณีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2563 มีหลายจังหวัดที่ยังได้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนเดิม ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดนราธิวาส นายกูเซ็ง ยาวอหะซัน อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาสชนะการเลือกตั้งครองตำแหน่งได้เป็นสมัยที่ 4 ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี นายวิทยา คุณปลื้ม อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 สมัย ยังชนะการเลือกตั้งเป็นสมัยที่ 3 ติดต่อกัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดขอนแก่น นายพงษ์ศักดิ์ ตั้งวานิชกพงษ์ ยังครองแชมป์นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้เป็นสมัยที่ 6 (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย ที่มี นายชนาวุฒิ ทิมสุวรรณ ที่ยังคงใจประชาชนโดยชนะการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลยถึง 7 สมัย (มติเลข, 2563) จะเห็นได้ว่ากรณีตัวอย่างที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกมากมายที่ผู้บริหารคนเดิมสามารถครองอำนาจทางการเมืองได้หลายสมัย ปัจจัยที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นครองอำนาจได้ยาวนานนอกจากปัจจัยด้านกฎหมายดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีปัจจัยด้านอื่นๆ อีกมากมาย

โดยจากการศึกษาพบว่า การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นมีหลายวิธีขึ้นอยู่กับสถานะแวดล้อมทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็นเรื่องของระบบอุปถัมภ์ การกำหนดนโยบาย และการสื่อสารทางการเมือง เป็นต้น การได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้งจึงเป็นวิธีการทางการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งหลายจึงต้องแข่งขันและต่อสู้กันทางการเมืองโดยใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่หลากหลายต่างกัน เช่น งานวิจัยของจุฑามาศ ไสมภิมย์ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ของนายชาญ พวงเพ็ชร ผลการวิจัยพบว่า การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนายชาญ พวงเพ็ชร คือการมีบทบาททางการเมืองมายาวนานและมีผลงานโดดเด่น เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำหมู่บ้าน กำนัน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 1 สมัย รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่อย่างจริงใจและสม่ำเสมอ

ในรูปแบบการเข้าทำกิจกรรมร่วมกับประชาชนหรือการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับ ความเดือดร้อน จนทำให้เขาได้ครองตำแหน่งยาวนานถึง 4 สมัยติดต่อกัน และงานวิจัยของอารีรัตน์ ฟองรัตน์ (2545 อ้างถึงใน จุฑามาศ โสมภิรมย์, 2555: น.4) กล่าวว่า นักการเมืองท้องถิ่นกว่าจะ สามารถเข้าสู่ระบบการเมืองได้นั้น จะต้องดำเนินกิจกรรมการเมืองในพื้นที่ เพื่อแสดงให้เห็นว่า สามารถเป็นตัวแทนทำหน้าที่กำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน และต้องมีความสัมพันธ์อัน ดีกับประชาชน กับนักการเมืองระดับชาติ การให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอด้วยความ จริงใจและเป็นกันเอง

ด้วยงานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการ สร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปลวนพุก อำเภอนองหิน จังหวัดเลย เนื่องจากนายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีความน่าสนใจเพราะได้รับการ เลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปลวนพุก 4 สมัยติดต่อกัน ดังนี้

สมัยที่ 1 พ.ศ. 2542	โดยการเลือกตนเอง
สมัยที่ 2 พ.ศ. 2547	จากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน
สมัยที่ 3 พ.ศ. 2552	จากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน
สมัยที่ 4 พ.ศ. 2555	จากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน

(ปัจจุบัน (กันยายน 2564) ยังคงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหัวหน้าคณะ รักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 1/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็น การชั่วคราว)

ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ได้ยาวนานขนาดนี้ เนื่องจาก ขององค์การบริหารส่วนตำบลปลวนพุกเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดกลาง มีหมู่บ้านใน ความรับผิดชอบมากถึง 15 หมู่บ้าน และประชากรมีทั้งคนพื้นที่โดยกำเนิดและคนต่างพื้นที่ที่ย้ายมา จากที่อื่น ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเป็นอยู่ โดยแบ่งเป็นหมู่บ้าน โชนกเขา 4 หมู่บ้าน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างจังหวัดย้ายมาตั้งรกรากทำมาหากิน และหมู่บ้านพื้น ราบจำนวน 11 หมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งหมด 10,115 คน เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 7,865 คน (ข้อมูล เดือน มิถุนายน 2564) โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลปลวนพุก ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น 1 คน สมาชิกสภาท้องถิ่น จำนวน 30 คน

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิจัยว่า นายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีวิธีการสร้างและรักษาอำนาจ ทางการเมืองอย่างไร ทั้งที่ไม่ใช่คนพื้นที่โดยกำเนิด อีกทั้งไม่ได้มีฐานะที่ร่ำรวยหรือประกอบธุรกิจ ค้าขายและไม่ได้มีตระกูลการเมือง และที่สำคัญเขาไม่ได้มีความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับชาติ แต่ทำไมเขายังได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเลือกตั้งให้เข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชน

ในการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องถึง 4 สมัย จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนวิธีการในการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นกรณีศึกษาทำความเข้าใจในการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นอื่นๆ ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว
- 2.2 เพื่อศึกษาเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว
- 2.3 เพื่อศึกษาการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว เพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว และศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่มีผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว อีกทั้งศึกษาถึงวิธีการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของ นายประคิษฐ์ อาจแก้ว ที่ทำให้สามารถครองอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นมาอย่างยาวนานหลายสมัย จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ใช้ในการอธิบายถึงภาวะความเป็นผู้นำที่ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความสามารถของคนซึ่งมีลักษณะโดดเด่นเป็นพิเศษเฉพาะบางอย่าง ที่จะไม่พบในตัวบุคคลที่ไม่ใช่ผู้นำ บุคคลที่มีลักษณะของความเป็นผู้นำจะสามารถรับผิชอบ วางแผน ดูแลสั่งการ ควบคุมให้บุคคลากรในองค์กรปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายในอย่างหนึ่งของนักการเมืองที่ทำให้ได้รับความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจในการให้เป็นผู้บริหารงานต่างๆ

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง เพื่อใช้อธิบายการแสดงออกของบุคคลที่ต้องการมีอำนาจ โดยเป็นการแสดงออกในลักษณะของการแสวงหาอำนาจทางการเมือง การเข้าสู่

อำนาจทางการเมืองการครองอำนาจทางการเมืองและการรักษาอำนาจทางการเมือง อำนาจสามารถสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมได้ โดยการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน

3.3 แนวคิดระบบอุปถัมภ์ เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่เป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่ได้กำหนดสิ่งใดอย่างแน่นอนตายตัว และใช้อธิบายความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลสองกลุ่มที่มีผลประโยชน์ให้แก่กันและกัน ระบบอุปถัมภ์ในทางการเมืองมีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับชัยชนะและยังเป็นการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง และการรักษาอำนาจทางการเมือง ระบบอุปถัมภ์สามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับท้องถิ่น ว่ามีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันมากน้อยเพียงไร

3.4 แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง เพื่ออธิบายวิธีการในการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองโดยการสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆหรือวิธีต่างๆเพื่อเป็นการโน้มน้าวใจ จะกระทำหรือหลอกลวงเพื่อนำไปสู่การมีอำนาจหรือผลประโยชน์ทางการเมือง

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ผู้วิจัย กำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

4.1 ขอบเขตในด้านเนื้อหา

ศึกษาเฉพาะการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ที่ทำให้ชนะการเลือกตั้งและครองตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ อำเภอนองหิน จังหวัดเลย ติดต่อกัน 4 สมัย

4.2 ขอบเขตด้านประชากรวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว เลขานุการนายประดิษฐ์ อาจแก้ว รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ ข้าราชการประจำองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ ฯลฯ

4.3 ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ อำเภอนองหิน จังหวัดเลย

4.4 ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาในช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2539 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองในตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลปวนพูน และต่อมาได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน และสามารถครองอำนาจทางการเมืองโดยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งติดต่อกัน 4 สมัย จนถึง พ.ศ.2557

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

5.1 การสร้างอำนาจทางการเมือง หมายถึง วิธีการเมืองต่างๆ การใช้อำนาจอิทธิพล และแรงจูงใจไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของต่างๆ เพื่อที่จะให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและทีมงานเพื่อเข้ามาบริหารงาน

5.2 การรักษาอำนาจทางการเมือง หมายถึง การดำรงไว้ซึ่งตำแหน่งให้ได้ยาวนานที่สุด โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งจากประชาชนในพื้นที่

5.3 กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น หมายถึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน

5.4 กลุ่มผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน

6. ประโยชน์ที่จะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

6.2 ทำให้ทราบถึงเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

6.3 ทำให้ทราบถึงการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาเรื่องการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน อำเภอนองหิน จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารผลงานที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษามีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
2. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง
3. แนวคิดระบบอุปถัมภ์
4. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง
5. ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

1.1 ความหมายของผู้นำ

อุทัย หิรัญโต (2523: น.17) ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก จูงใจ ริเริ่ม ประนีประนอม ประสานงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมีเป็นเครื่องมือในลักษณะที่เป็นแบบพิธีการและไม่เป็นพิธีการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มในการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กิตติ ตย์คานนท์ (2530: น.12) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า และเป็นผู้ตัดสินใจเนื่องจากมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือทางชั่ว

กวี วงศ์พุม (2535: น.14-15) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง

2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย

3. ผู้นำหมายถึงบุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่มซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมจิตวิทยาของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

4. ผู้นำหมายถึงบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

บุญทัน ดอกไธสง (2535: น.266) ได้สรุปเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการเป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถนำพาผู้อื่นไปสู่เป้าหมายหรือทิศทางที่ต้องการได้ โดยสำเร็จเรียบร้อย เพราะฉะนั้นทุกวงการต้องมีผู้นำเพื่อจะนำทีมหรือผู้อื่นเคลื่อนไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยพร้อมเพรียงและประสบความสำเร็จตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ ความหมายของผู้นำนั้นมีนักวิชาการให้คำนิยามไว้มากมาย ดังนี้

1.2 ความหมายของภาวะผู้นำ

พระธรรมปิฎก (2540: น.3) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม โดยถูกต้องตามธรรม

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541: น.197) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มและสามารถนำกลุ่มปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

วิชัย แหวนเพชร (2543: น.80) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้ศิลปะหรือความสามารถ การเป็นผู้นำที่ไปมีอิทธิพลจิตใจ จูงใจต่อผู้อื่นให้ปฏิบัติหรือคล้อยตามจนบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

พัฒนา อำท้าว (2548: น.9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการจูงใจผู้อื่นให้ร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจและมีความกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันตามที่กำหนดไว้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549: น.30) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นได้โดยสามารถชักคนอื่นทำบางอย่างตาม เป้าหมายและแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคาดการณ์เองได้

ภารดี อนันต์นารี (2551: น.77) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ และสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลเหนือสมาชิกในกลุ่มและ บุคคลนั้นสมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้ โดยอาศัย อำนาจหน้าที่หรือการกระทำของผู้นำในการชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้

จินตนา จำบุญ (2553: น.14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ หรือความสามารถที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่สามารถกระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็น ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติการด้วยความเต็มใจมีความกระตือรือร้นจนบรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ณัฐกรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์ (2560: น.10) ได้สรุปความหมายของ ภาวะผู้นำว่าหมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในการบริหารงานอย่างมีศิลปะทั้งการบอกและ ชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เพื่อให้ การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันในการถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการในการจูงใจและปฏิสัมพันธ์ให้ทุกคนในองค์การเข้าใจ วงการขององค์การเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินกิจกรรมได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่กำหนดไว้

กล่าวได้ว่า ผู้นำ หมายถึง ตัวบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของ ความสามารถ ทักษะและกระบวนการที่ผู้นำใช้ในการนำกลุ่มให้ไปสู่จุดมุ่งหมาย ดังนั้น ภาวะผู้นำ จึงหมายถึง กระบวนการหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่สามารถทำให้สมาชิกในกลุ่มยอมรับ เป็นบุคคลที่สามารถโน้มน้าวหรือชักจูงให้สมาชิกมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถแก้ไข ปัญหาและสามารถนำทีมให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2544: น.46) กล่าวว่าคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ ได้แก่

1. ความกล้า (ความสามารถในการรับความเสี่ยง) ความกล้าของคนมีภาวะผู้นำไม่ได้ หมายความว่าต้องทำอะไรบ้างในทางตรงข้ามความกล้าของคนมีเหตุมีผลคือการทำความเข้าใจ ความเสี่ยงและเลือกตัวเลือกที่ได้ผลลัพธ์ดีที่สุดในความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ ยิ่งองค์กรมี ขนาดใหญ่ความสามารถในการยอมรับความเสี่ยงก็ต้องเปลี่ยนให้เหมาะสมกับภาวะที่มี

2. การสื่อสาร ในส่วนนี้หมายถึงการสื่อสารกับคนที่เกี่ยวข้อง อาจจะหมายถึงพนักงาน ลูกค้า หรือผู้ถือหุ้น หากพนักงานในองค์กรพูดภาษาอีสาน ผู้นำที่ทำงานกับพนักงานเหล่านี้บ่อย ๆ ก็ควรเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมการทำงานของพนักงานด้วย นอกจากภาษาพูดแล้ว ภาษาทางร่างกายสีหน้า และ วิธีการพูด (เช่น พูดตรง พูดอ้อมค้อม การใช้ภาษาราชการง่าย) ก็ควรปรับให้เหมาะสมกับคนฟังเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. การกระจายงาน ส่วนมากแล้วสาเหตุที่ทำให้องค์กรไม่สามารถพัฒนาตัวเองได้เร็วเท่าที่ควรก็เพราะผู้นำทำงานไม่ทันนั้นแหละครับ หากผู้นำรู้ว่าตัวเองทำงานไม่ทัน คุณพนักงานไม่ได้ไม่มีเวลาทำงานสำคัญเพราะมันแต่ติดอยู่กับงานประจำ ทักษะการกระจายงาน หากคนมาช่วย หรือ การจ้างคนเพิ่มก็เป็นสิ่งสำคัญ บางคนอาจจะมองว่าการกระจายงานเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานให้เป็นระบบก็ได้

4. ความสามารถในการตัดสินใจ รวมถึงการตัดสินใจใหญ่ๆ และการตัดสินใจเล็กน้อยประจำวันด้วย ผู้ติดตามส่วนมากอยากได้ผู้นำที่สามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง...แต่ความหมายของคำว่าถูกต้องนั้นก็ขึ้นอยู่กับหลายอย่าง ผู้นำองค์กรส่วนมากมี “ผู้คน” หลายส่วนที่ต้องดูแลครับ หมายถึงพนักงาน ลูกค้า คู่ค้าทางธุรกิจ ผู้ถือหุ้น เป็นต้น การตัดสินใจหลายอย่างหมายความว่าเราต้องเลือกทำอะไรที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะไม่พอใจ

5. ความฉลาดทางอารมณ์และความเห็นคนเห็นใจ ผู้นำที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างจากผู้ติดตามมักมีปัญหา “วัฒนธรรม” ในที่นี้อาจจะหมายถึงชนชั้น การศึกษา ฐานะครอบครัว หรือแม้แต่ชาติศาสนา องค์กรเด็กที่มีความสามารถในการหาผู้ติดตามใหม่ได้เรื่อย ๆ อาจจะไม่ใช่เรื่องนี้นะครับ แต่สำหรับองค์กรขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถโตขึ้นได้เพราะคนไม่พอ การสร้างระบบทำงานที่คนทุกประเภททุกชนชั้นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็เป็นเรื่องที่น่าเป็น

เคร์ทเนอร์ (Kreitner, 1985 อ้างถึงใน วิเชียร วิทยอุดม, 2548: น.13) ได้จัดประเภทของผู้นำ ออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ผู้นำแบบเป็นทางการ (Formal Leaders) หมายถึง ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน เพราะเป็นผู้บังคับบัญชานั้นคือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหรือให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมายขององค์กร

2. ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal Leaders) คือผู้นำที่ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา เพราะไม่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าในองค์กร แต่สมาชิกในหน่วยให้การยอมรับ และยกย่องให้เป็นผู้นำ เพราะเขามีคุณสมบัติบางประการที่หน่วยงานหรือสมาชิกในองค์กร ต้องการ ให้การยอมรับ หรือให้ความไว้วางใจ เช่น ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ มนุษย์สัมพันธ์ เป็นต้น

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของผู้นำไม่ว่าจะเป็นแบบทางการ หรือ ไม่เป็นทางการ ก็คือ จะต้องมีความมีเมตตา มีเมตตาในการปกครองต่าง ๆ เช่น กฏระเบียบ ข้อบังคับ การให้คุณ ให้โทษ ฯลฯ นอกจากนี้ผู้นำยังมีเรื่องของ ทัศนคติ ความซื่อสัตย์ การจัดความสำคัญก่อนหลังความสามารถในการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงทางบวก ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสารที่ดีและมีวินัย

รัชนี สุวรรณเกษร (2551) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำที่มีประสิทธิผล มีลักษณะดังนี้

1. เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ
2. เป็นผู้ที่มีความสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชา
3. การจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตามการติดต่อสื่อสาร และมีอิทธิพลเหนือผู้บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ของการบริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่
4. ผู้นำมีส่วนทำให้เกิดทัศนคติขององค์กรและของพนักงาน ซึ่งรวมถึงผู้นำที่สามารถใช้อำนาจ อิทธิพลต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วย
5. ผู้นำยังเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

1.2.1 ผู้นำทางการเมือง (Political Leaders)

ผู้นำทางการเมือง คือ บุคคลที่ถือครองตำแหน่งที่เด่นที่สุด ที่เกี่ยวข้องกับใช้อำนาจหน้าที่ในโครงสร้างอำนาจรัฐ เป็นบุคคลที่มีอำนาจ และอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริงความเป็นผู้นำย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ "สถานการณ์" เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ความเป็นผู้นำของแต่ละคนเปลี่ยนไป ผู้นำได้รับการยอมรับต่างกันตามเวลา ดังนั้น ความเป็นผู้นำมิใช่จะดำรงอยู่ได้ตลอดเวลา เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป ผู้นำที่มีลักษณะอีกอย่างหนึ่งย่อมเป็นที่พึงประสงค์ (อนุชาติ บุญนาค, 2549)

ผู้นำทางการเมืองในสังคมไทย

แม้ว่าคนไทยและสังคมไทยมีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบอุปถัมภ์ ผู้นำในความหมายของโครงสร้างแบบนี้จะหมายถึงผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือ และความคุ้มครองได้ ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่เวลาวิกฤติ ความถูกต้องไม่ใช่สิ่งสำคัญระหว่างพวกเขาด้วยกันเอง ผู้ที่มีกำลังมากกว่าย่อมเป็นผู้ที่ได้เปรียบในการผลักดันการเมืองให้เป็นไปตามที่ต้องการสังคมทุกสังคมจะต้องมีความขัดแย้ง เพราะการที่คนมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก หลากหลายอาชีพย่อมมีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันออกไป เรื่องที่จะดำเนินการนั้นอาจเป็นที่พอใจของบุคคลกลุ่มหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นที่พอใจของ

คนอีกกลุ่มหนึ่ง ผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถจะรู้จักสถานประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ด้วยการเป็นที่ยอมรับของประชาชนมีความเจนจัดในการโฆษณาชวนเชื่อเท่า ๆ กับการต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อ และเจนจัดในการใช้ภาษาให้ผู้อื่นคล้อยตาม

โดยสรุปแล้ว ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชน ผู้นำเป็นเพียงบุคคลที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า มีความเหมาะสมที่จะเข้ามาบริหารประเทศ เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ผู้นำในสังคมไทย เป็นแกนกลางขององค์การทางสังคม การเมือง แขนงทุกประเภทตั้งแต่กลุ่มผลประโยชน์เล็ก ๆ ไปจนถึงองค์การการเมืองขนาดใหญ่ อำนาจภายในกลุ่มขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการพิจารณาตนเอง ให้เป็นที่ประจักษ์ว่า เป็นผู้นำที่มีศักยภาพในการนำ มีความรับผิดชอบต่อความเจริญก้าวหน้าของกลุ่ม ในทางตรงกันข้ามการเสื่อมสลายของการเป็นผู้นำไม่ว่าชราภาพ การตายหรือการหมดสิ้นอำนาจ ย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมสลายของกลุ่ม นอกเสียจากว่าจะมีผู้นำคนใหม่ที่เหมาะสมขึ้นมาสืบแทนและสามารถสานต่อความสัมพันธ์ กลุ่มการเมืองในสังคมไทย มักไม่มีการจัดตั้งในรูปแบบขององค์การที่มีความถาวร มิได้เป็นระบบภายใต้การจัดตั้งกฎระเบียบ

เส้นทางสำคัญสายหนึ่งสู่ความเป็นผู้นำในสังคมไทย คือ การแสวงหาผู้อุปถัมภ์อย่างถูกต้องและเหมาะสมด้วยการแสดงความจงรักภักดี ซื่อสัตย์ เชื่อฟังและเป็นประโยชน์ต่อเจ้านาย ผู้หยิบยื่นความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ เป็นสิ่งที่เราพบเห็นได้ในชีวิตประวัติของผู้นำที่ประสบความสำเร็จทางการเมืองแทบทุกอย่าง การปรับเปลี่ยนผู้อุปถัมภ์ในเวลาและโอกาสอันเหมาะสมจึงเป็นช่องทางสู่ความสำเร็จสำหรับนักการเมืองทุกคน

ความเป็นผู้นำทางการเมือง

ลิขิต ชีรเวคิน (2550) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ได้กล่าวถึงความเป็นผู้นำทางการเมืองว่า การปกครองบริหารประเทศที่มีการจัดตั้งสถาบันระบบการปกครองบริหาร ที่เรียกว่าองค์การชิปไตย (bureaucracy) จะมีลักษณะดังนี้คือ การมีกฎหมาย กฎระเบียบที่กำหนดไว้ตายตัว ขณะเดียวกันก็จะมีเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด โดยการวางแผนและของงบประมาณเพื่อจะบริการประชาชนตามภารกิจและอำนาจที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย ในสภาพดังกล่าวนี้มีบทบาทในการปกครองบริหารประเทศ ก็จะเข้าข่ายระบบอำมาตยาธิปไตย (bureaucratic polity) กล่าวคือ ทุกอย่างเป็นไปตามองค์การชิปไตยซึ่งในประเทศที่มีการปกครองโดยกษัตริย์เรียกว่าข้าราชการ ในระบบอื่นเรียกว่าข้าราชการ

ในส่วนของหัวหน้ารัฐบาลคือนายกรัฐมนตรีก็ย่อมสามารถแสดงบทบาททางการเมืองได้ โดยการนำให้ผู้รับผิดชอบในกลไกของรัฐมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจแก้ปัญหาวิกฤตได้อย่างกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ส่วนนี้คือส่วนของความเป็น

ผู้นำทางการเมือง สังคมจึงมิใช่ดำเนินไปตามกฎหมาย และกลไกที่มีอยู่แล้วแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความเป็นผู้นำทางการเมืองของผู้เป็นหัวหน้า ซึ่งในกรณีของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นคือนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

ถ้ารัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกรัฐมนตรีทำงานไปตามปกติโดยทั่วไปตามตัวบทกฎหมาย โดยไม่มีความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหา และในการพัฒนาเนื่องจากขาดวิสัยทัศน์ นายกรัฐมนตรีนั้นก็ขาดความเป็นผู้นำทางการเมือง งานบริหารก็จะติดอยู่กับปลัดกระทรวงและอธิบดีทั้งหลาย ผู้นำทางการเมืองเช่นนี้ไม่แตกต่างไปจากหัวหน้างานผู้ควบคุมให้ปลัดกระทรวงและอธิบดีทำงานไปตามตัวบทกฎหมาย นี่คือตัวอย่างของหัวหน้าฝ่ายบริหารที่ขาดความเป็นผู้นำทางการเมือง

กล่าวโดยสรุป การเมืองการปกครองบริหารคือการจัดการสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม อันได้แก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม และอำนาจ การจัดการบริหารสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมดังกล่าวนี้มีตัวแปรสำคัญที่สุดตัวหนึ่ง นั่นคือ ผู้นำและความเป็นผู้นำทางการเมืองที่มีความสามารถในการบริหารปกครอง

คุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง

สุทธิชัย ปัญญโรจน์ (2557) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองว่า คนที่จะทำงานการเมืองได้หรือคนที่ต้องการลงแข่งขันเพื่อเป็นนักการเมือง เขาเหล่านี้ควรมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ ซึ่งคุณสมบัติที่สำคัญๆของผู้นำที่จะต้อง มี ดังต่อไปนี้

1. มีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่เป็นโรคภัยไข้เจ็บ ผู้นำทางการเมืองการปกครองจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เนื่องจากการปกครองบ้านเมืองผู้นำต้องใช้ความคิดในการบริหาร การพบปะกับประชาชนการออกงานสังคมต้องมีคิมสุราอาจทำให้สุขภาพไม่ดี ดังนั้นผู้นำควรออกกำลังกายและดูแลสุขภาพตนเอง

2. ต้องมีเป้าหมายในการบริหาร การมีจุดมุ่งหมายในการทำงานหรือบริหารงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศหรือบ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง การมีเป้าหมายก็เปรียบเสมือนมีเข็มทิศในการนำทาง

3. มีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานการเมืองนั้นมักจะมีความสัมพันธ์กับคนหมู่มาก การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเป็นสิ่งที่ผู้นำทางการเมืองให้ความสำคัญ เช่น การหิ้วของฝากไปฝากผู้ใหญ่หรือฝากลูกน้อง คนใกล้ชิด

4. มีความรู้ ความสามารถ เรียกได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างมากเพราะผู้นำที่มีความรู้ความสามารถจะสามารถบริหารบ้านเมืองให้เจริญได้ ดังนั้นผู้นำควรจะฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอ เพราะผู้นำทางการเมืองจะต้องเข้าไปแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับคนในพื้นที่

5. มีความน่าเชื่อถือ ผู้นำทางการเมืองควรเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลทั่วไป คือต้องมีความน่าเชื่อถือ นำศรัทธา นักการเมืองจึงไม่ควรกระทำหรือประพฤติตนไปในทางที่เสื่อมเสีย อีกทั้งควรวางตนให้เกิดความเคารพและศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็น

6. มีความขยัน นักการเมืองจำเป็นต้องออกพื้นที่เพื่อพบปะประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนตามที่ตนได้กำหนดนโยบายไว้ตอนลงสมัครรับเลือกตั้ง จึงจำเป็นต้องมีความขยันเพื่อจักได้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เพื่อที่จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

7. ความกล้าหาญ การเป็นนักการเมืองนั้นในบางสถานการณ์ก็ต้องการการตัดสินใจที่เร่งด่วน การเป็นนักบริหารที่ดี จะต้องมีความกล้าที่จะตัดสินใจ ถึงแม้การตัดสินใจนั้นจะผิดหรือจะถูกแต่ก็ยังมีดีที่ได้ตัดสินใจ

8. ความอดทน คุณสมบัติสุดท้ายของผู้นำทางการเมืองคือความอดทน การทำงานทุกประเภท ย่อมจะต้องมีปัญหา ดังนั้น คนที่มีความอดทนที่สูงกว่า มักจะเป็นผู้ที่ได้รับชัยชนะ ผู้นำต้องมีความอดทนในการทำงานต้องมีใจหนักแน่น แม้กระทั่งเมื่อถูกฝ่ายตรงข้ามกล่าวหาเสียๆหายๆ ก็ตาม

1.3 ประเภทของผู้นำทางการเมือง ได้จำแนกดังนี้

1.3.1 การจำแนกโดยพิจารณาจากแหล่งที่มาของอำนาจ ซึ่ง แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) อ้างถึงใน จุมพล หนีมพานิช และฐปนบรรต พรหมอินทร์, 2552: น.77) ได้จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) ผู้นำตามกฎหมายและเหตุผล (Legal-rational leaders) ผู้นำแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อในความถูกต้องของหลักกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล โดยหลักกฎหมายและเหตุผลนี้ ตำแหน่งผู้นำจึงเป็นตำแหน่งแห่งความชอบธรรมที่จะต้องได้รับการเคารพ ความเชื่อฟังในผู้นำเป็นการเชื่อฟังในฐานะของการดำรงตำแหน่งที่ได้รับการยอมรับ ไม่ใช่เชื่อฟังในตัวผู้นำ

2) ผู้นำตามจารีตประเพณี (Traditional leaders) เป็นผู้นำที่เกิดขึ้นจากข้อกำหนดของจารีตประเพณีของสังคมนั้น ๆ ที่ได้รับการเชื่อถือติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การเป็นผู้นำและอำนาจของผู้นำมีแหล่งที่มาจากจารีตประเพณี โดยไม่คำนึงว่ามีเหตุผลหรือไม่

3) ผู้นำบุญญาบารมี (Charismatic leaders) เป็นผู้นำที่เกิดขึ้นมาจากบุคลิกภาพส่วนตัวของบุคคลที่มีลักษณะพิเศษที่เรียกว่า Charisma อันแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติโดดเด่นที่ผู้ตามทั้งหลายมอบความเลื่อมใสศรัทธาให้ โดยมีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีลักษณะเหนือมนุษย์ที่ตนไม่อาจไม่เชื่อฟังได้

1.3.2 การจำแนกโดยพิจารณาตามประเภทของ ฮาโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Harold D.Lasswell)

อ้างอิงใน จุมพล หนีมพานิช และฐปนรรต พรหมอินทร์, 2552: น.77-78) ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) *ผู้กระตุ้นทางการเมือง (Political agitator)* คือผู้ที่มีความสนใจหลักๆ อยู่ที่การกระตุ้นมหาชนให้เกิดความตื่นตัวเข้าใจทางการเมืองเพื่อให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ผู้กระตุ้นต้องการ

2) *ผู้บริหารทางการเมือง (Political administration)* ผู้นำลักษณะนี้จะมีลักษณะที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงานประจำวันเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ผู้นำประเภทผู้บริหารทางการเมืองอาจพัฒนามาจากผู้กระตุ้นทางการเมืองก็ได้

1.3.3 การจำแนกโดยพิจารณาตามลักษณะความสัมพันธ์กับผู้ตาม ซึ่งแบ่งออกได้ คือ

1) *ผู้นำแห่งการแลกเปลี่ยน (Transactional leaders)* เป็นผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับผู้ตามเสมือนหนึ่งดำเนินการแลกเปลี่ยนในเชิงค้าขาย กล่าวคือ ผู้นำจะให้รางวัลไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือตำแหน่ง ลาภยศ เพื่อแลกเปลี่ยนให้ได้มาในสิ่งที่ตนประสงค์ เช่น คะแนนเสียง เงินหรือการสนับสนุน เป็นต้น

2) *ผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Transforming of transformational leaders)* เป็นผู้นำที่มีลักษณะผูกพันทางศีลธรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่คิดว่ามีขึ้นและเพื่อวัตถุประสงค์ที่ดีกว่าเดิม

1.3.4 การจำแนกโดยพิจารณาที่ความสัมพันธ์ กับอุดมการณ์ทางการเมือง แบ่งออกได้ดังนี้

1) *ผู้สถาปนา (Founder)* คือผู้นำที่รับผิดชอบอย่างมากต่อการสร้างและพัฒนาอุดมการณ์อันใดอันหนึ่ง ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับความคิด ความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง และนำความคิด ความเชื่อนั้นมาปฏิบัติในกิจกรรมและสถาบันทั้งหลายทางการเมืองคือ ทำความคิด ทำการปฏิบัติและทำการสร้างสถาบันใหม่ที่สอดคล้องกันขึ้นมา

2) *นักแก้ไข (Revisionist)* คือ ผู้นำที่นำอุดมการณ์ที่มีอยู่แล้วมาคิดแปลงแต่ดั้งเดิมจนมีลักษณะโดดเด่นขึ้นมาใหม่

3) *นักปฏิบัติ (Practitioner)* คือ ผู้นำที่เป็นแบบอย่างแห่งการปฏิบัติตามอุดมการณ์ที่ตนเองเชื่อถือและผูกพัน

4) *ผู้ถ่ายทอด (Missionary)* คือ ผู้นำที่พยายามถ่ายทอดอุดมการณ์ที่ตนเชื่อถือให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นเชื่อถือตาม

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ สามารถนำมาอธิบายความเป็นผู้นำของนักการเมืองได้ การที่นักการเมืองมีบุคลิกภาพที่น่าเกรงขาม มีความรับผิดชอบ สามารถบริหารหรือนำทีมให้ประสบความสำเร็จได้นั้น เป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างฐานอำนาจและคะแนนนิยมให้กับตนเอง ลักษณะของผู้ที่มีภาวะผู้นำนั้นเป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคลที่จะทำให้ผู้ตามทั้งหลายมอบความเลื่อมใสและศรัทธาให้ รวมทั้งยังมอบความเชื่อใจในการบริหารงานให้อีกด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง

2.1 ความหมายของอำนาจ

อำนาจ (Power) เป็นคำที่มีลักษณะแทนการบังคับจากเบื้องบนหรือผู้มีฐานะสูงกว่า หรือมีทรัพยากรมากกว่ามีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับเรื่องของอำนาจไว้ ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายของอำนาจ ว่าหมายถึง อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตามไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือความสามารถ บันดาลให้เป็นไปตามความประสงค์ เช่น อำนาจบังคับของกฎหมาย อำนาจบังคับบัญชา ความสามารถหรือสิ่งที่สามารถทำหรือบันดาลให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เช่น อำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ยุกส์ (Yukl, 1989: น.14 อ้างถึงใน ปธาน สุวรรณมงคล, น.57) สรุปว่า อำนาจคือ การที่บุคคลมีความสามารถในการมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นให้มีพฤติกรรม ตลอดจนทัศนคติไปในทิศทางที่ต้องการ

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber อ้างถึงใน ถิรณัย อาป้ออง, 2554) อธิบายว่า อำนาจ (Power) คือ ความสามารถหรือศักยภาพของบุคคลหรือกลุ่มในสถานภาพหนึ่งๆ ที่จะกระทำการให้ บรรลุเป้าหมายความตั้งใจของตนเอง แม้ว่าจะถูกต่อต้านจากบุคคลอื่น อำนาจมีความเชื่อมโยงกับการยอมรับ/เกียรติยศ (prestige)

ไมเคิล มานน์ (Michael Mann, 1942 อ้างถึงใน สมเกียรติ วันทะนะ, 2557) ในทัศนะของมานน์ ไม่มีสังคมมนุษย์ใม่ว่าในยุคสมัยใดที่มีเอกภาพอย่างสมบูรณ์ แต่สังคมมนุษย์ใน ใดที่หนึ่งและเวลาใดเวลาหนึ่งจะประกอบขึ้นมาจากเครือข่ายของอำนาจอันหลากหลายที่ไขว้และ ซ้อนทับกันอยู่เสมอ เครือข่ายของอำนาจที่มานน์ให้ความสำคัญมี 4 ชนิดคือ เครือข่ายทางอุดมการณ์ เครือข่ายทางเศรษฐกิจ เครือข่ายทางการทหาร และเครือข่ายทางการเมือง

จรรยา สุภาพ (2524: น.224) กล่าวว่า อำนาจมีลักษณะที่แตกต่างไปจากอิทธิพล เพราะเหตุว่าอำนาจนั้นมีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. มีแหล่งที่มาของอำนาจคือรัฐ
2. เป็นอิทธิพลแบบหนึ่งแต่เป็นอิทธิพลในเชิงบังคับ

ดังนั้น คำว่า “อำนาจ” จึงไม่ได้หมายความถึง อิทธิพลที่เลื่อนลอย แต่หมายความถึงอิทธิพลที่อาจมองเห็นได้จริงจัง มีจุดหมายปลายทาง คือ การทำให้ผู้คนต้องอยู่ภายใต้อำนาจนั้น เช่น อำนาจในการลงโทษหรือการให้รางวัล เป็นต้น (จรรยา สุภาพ, 2524: น. 224)

สรุปได้ว่า อำนาจ เป็นความสามารถในการกำหนดให้ผู้อื่นกระทำตามความต้องการของตน อำนาจสามารถมีอิทธิพลโน้มน้าวหรือขู่บังคับให้คนอื่น ๆ กระทำตามที่ผู้มีอำนาจปรารถนา อำนาจทำให้เกิดความสัมพันธ์และมีเครือข่ายเกิดขึ้นได้ คำว่า อำนาจ ยังแยกได้เป็น 2 คำ คือ อำนาจ และอำนาจหน้าที่ (authority)

อำนาจ เป็นคำที่แสดงถึงพลังเหนือกว่าที่ส่งมาจากเบื้องบนลงมาให้เบื้องล่างกระทำตาม

อำนาจหน้าที่ มีลักษณะเป็นการบังคับเช่นเดียวกันแต่มีความชอบธรรมทางกฎหมายมารองรับการใช้อำนาจ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.61)

2.2 ที่มาของอำนาจ มีแหล่งที่มา ดังนี้

2.2.1 อำนาจตามตำแหน่ง

เป็นอำนาจที่เกิดจากพื้นฐานของสิ่งที่มีมาพร้อมกับตำแหน่งงานที่ผู้บริหารหรือผู้นำสามารถให้แก่บุคคลอื่นได้จะมีโดยทันทีเมื่อได้รับตำแหน่งตามสายงานในแต่ละองค์การจะถูกใช้อย่างไรและประสบความสำเร็จเพียงไหนมีความแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารแต่ละคน แต่อำนาจเหล่านี้จะหมดไปเมื่อพ้นจากตำแหน่ง ได้แก่ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการบังคับ อำนาจการให้รางวัล และอำนาจทางข้อมูล

1) อำนาจตามกฎหมาย (*legitimate power*) เป็นอำนาจที่ผู้บริหารมีตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น เป็นผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประธานกรรมการ เป็นหัวหน้างาน เป็นต้น จึงทำให้เกิดการยอมรับโดยตำแหน่งหน้าที่ มีกฎหมายรองรับ ซึ่งผู้อำนาจเหนือขึ้นไปเป็นผู้แต่งตั้งและมีการบังคับบัญชาเป็นชั้น ๆ ลงไป

2) อำนาจการบังคับ (*coercive power*) เป็นความสามารถที่จะใช้ควบคุมผู้อื่นให้ปฏิบัติตามความปรารถนาของผู้มีอำนาจนั้น บุคคลจะมีอำนาจการบังคับเมื่อเขาสามารถกำหนดการลงโทษ การขกเลิกรางวัล หรือยกเลิกสิทธิ์ที่เคยมีของคนในกลุ่มได้ ถ้าการปฏิบัติงานของคนเหล่านั้นไม่เป็นที่พอใจ แต่การใช้อำนาจบังคับนั้นมีผลเสีย คือ ทำลายความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและสมาชิก โดยทำให้ผู้ที่ถูกลงโทษมีความอึดอัดใจ ไม่พอใจ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่รู้จักปรับปรุงตัวเอง

3) อำนาจการให้รางวัล (*reward power*) ความสามารถที่จะให้รางวัลเป็นแหล่งที่มาของอำนาจอย่างหนึ่ง ผู้ใดที่มีหรือควบคุมทรัพยากรซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าของผู้อื่น ย่อมมีอำนาจเหนือผู้อื่น ผู้บริหารชอบให้รางวัลเพื่อให้ผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจ โดยการให้รางวัล เช่น คำชมเชย ให้สิ่งของตอบแทน เลื่อนขั้นเงินเดือน อำนาจการให้รางวัลเป็นเรื่องที่ไม่มีขอบเขตสำหรับผู้บริหาร ผู้บริหารสามารถเพิ่มอำนาจการให้รางวัล โดยอยู่ในตำแหน่งที่สามารถควบคุมทรัพยากรขององค์กรให้มากขึ้น

4) อำนาจทางข้อมูล (*informational power*) บุคคลจะมีอำนาจทางข้อมูลเมื่อผู้อื่นรับรู้ว่าเขาเป็นแหล่งของข้อมูลข่าวสารสำคัญแห่งเดียว ซึ่งไม่อาจหาจากที่อื่น และข้อมูลนั้นเป็นประโยชน์ต่อการทำงานหรือต่อการบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งได้ อำนาจนี้เกิดจากการแสดงความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งโดยมีข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนน่าเชื่อถือ

5) อำนาจเทคโนโลยีสารสนเทศ (*Information Technology Power*) เป็นอำนาจที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีความสามารถเชิงข้อมูลข่าวสาร สามารถตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลหรือสารสนเทศ จึงทำให้ปฏิบัติได้ถูกต้องแม่นยำ และน่าเชื่อถือ อำนาจเช่นนี้มาจากการใช้ทักษะความชำนาญด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสามารถเก็บข้อมูลไว้เป็นระบบจำนวนมากเกินกว่าความสามารถที่บุคคลจำได้

6) อำนาจบารมี (*Charismatic Power*) เป็นอำนาจที่เกิดจากการปฏิบัติและสร้างสมความดี เพื่อความสุขแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งอำนาจบารมีอาจบูรณาการมาจากอำนาจต่าง ๆ เช่น การให้รางวัล การใช้ตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมาย การได้รับการยอมรับนับเป็นที่ยอมรับและได้รับการอ้างอิง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจนเป็นที่ยกย่อง จึงทำให้สั่งสมมากขึ้นจนกลายเป็นอำนาจบารมี

2.2.2 อำนาจส่วนบุคคล

เป็นอำนาจที่เกิดจากการรับรู้ของบุคคลอื่นที่มีต่อผู้นำเป็นคุณลักษณะพิเศษส่วนบุคคลที่ผู้นำแต่ละคนมีพื้นฐานที่สำคัญสองอย่างได้แก่อำนาจความเชี่ยวชาญ และอำนาจการอ้างอิง

1) อำนาจความเชี่ยวชาญ (*expert power*) เป็นอำนาจที่ผู้ร่วมงานอ้างอิง เกิดจากผู้บริหารมีคุณลักษณะพิเศษ เช่น ความสามารถหรือศักยภาพ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์และมีคุณค่าทำให้ผู้ร่วมงานประทับใจ จึงนำไปอ้างอิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับและเชื่อถือมากขึ้น โดยเฉพาะการอ้างอิงงานประทับใจ จึงนำไปอ้างอิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับและเชื่อถือมากขึ้น โดยเฉพาะการอ้างอิงบุคคลที่คุ้นเคย รู้จักดีมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของทุกคน เป็นการนำไปอ้างอิงแล้วทำให้มีอำนาจมากขึ้น อย่างเช่นการเขียนงานวิชาการใช้อำนาจอ้างอิงมาก

2) *อำนาจการอ้างอิง (referent power)* บุคคลจะมีอำนาจการอ้างอิงเมื่อคนอื่น ๆ อยากรจะเป็นหรืออยากจะทำเช่นเดียวกับตัวเขา เป็นความสามารถที่จะปลุกเร้าความเคารพ ความชื่นชมและความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นต่อตัวผู้นำอำนาจนี้อยู่บนฐานทางบารมีของผู้นำ พนักงานมีความต้องการผูกพันหรือเอาแบบอย่างจากผู้นำมากเท่าไร อำนาจการอ้างอิงก็มีมากเท่านั้น

สรุปได้ว่า ที่มาของอำนาจแบ่งกว้างๆ เป็นสองประเภทคือ อำนาจที่มาทับตำแหน่งกับอำนาจที่เกิดจากศรัทธา สำหรับอำนาจที่มาทับตำแหน่งนั้นมักคู่กับคำว่า อิทธิพล เป็นอำนาจที่เกิดจากการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ซึ่งโดยทั่วไปเกิดจากสายงานบังคับบัญชาตามกรอบ โครงสร้างขององค์กร เช่น หัวหน้ามีอำนาจสั่งการลูกน้องให้ปฏิบัติตามได้ เพราะมีอิทธิพลเหนือลูกน้องเนื่องจากสามารถให้ความดีความชอบ จัดสรรทรัพยากร ประเมินผลงาน หรือลงโทษลูกน้องได้ อำนาจที่มีตำแหน่งจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ใช้อำนาจพ้นจากตำแหน่งของอำนาจ อำนาจประเภทที่สองคือ อำนาจที่เกิดจากศรัทธา คือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความเคารพยกย่องนับถือในตัวผู้นำ ศรัทธาเหล่านี้เกิดจากสร้างสมของตัวผู้นำเอง เช่น ความเก่งกาจสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลลูกน้อง เห็นอกเห็นใจคอยช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา สิ่งเหล่านี้ทำให้ลูกน้องเกิดการยอมรับ และเชื่อในตัวผู้นำว่าเป็นผู้ที่สามารถนำพาลูกน้องไปสู่ความสำเร็จ อำนาจที่มาจากศรัทธานี้ยึดติดกับตัวผู้นำไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหรือไม่ก็ตาม อำนาจที่มาจากศรัทธานั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่ควบคู่กับอำนาจที่มาทับตำแหน่ง

2.3 รูปแบบของอำนาจ สามารถแบ่งออกได้ 3 รูปแบบ คือ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.59)

2.3.1 *อำนาจในรูปแบบประเพณี (traditional)* อำนาจรูปแบบนี้มาจากการยอมรับปฏิบัติสืบทอดกันมานานจนกลายเป็นประเพณี เช่น ผู้นำเผ่าหรือกษัตริย์ที่มีการสืบทอดสันตติวงศ์กันมา เป็นต้น

2.3.2 *อำนาจในรูปแบบบารมี (charismatic)* อำนาจรูปแบบนี้เกิดจากตัวบุคคลเป็นหลัก การได้มาซึ่งอำนาจนี้เกิดจากบุคลิกภาพ การใช้ความสามารถในการสื่อสาร การโน้มน้าว

2.3.3 *อำนาจในรูปแบบกฎหมาย-เหตุผล (legal-rational)* เป็นรูปแบบที่อำนาจมาจากกฎหมาย เป็นรูปแบบอำนาจในรัฐสมัยใหม่ คือมีกฎหมายรองรับ และที่มาของกฎหมายก็มีเหตุผลความจำเป็นรองรับในการมีกฎหมาย

เห็นได้ว่าอำนาจมีลักษณะที่หลากหลาย จึงเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และอำนาจยังมีลักษณะเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้ แต่สังเกตได้ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.59)

2.4 อำนาจทางการเมือง อำนาจทางการเมือง ความหมายในมุมมองอำนาจหมายถึงความสามารถในการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้คน โดยอยู่ในรูปของการบังคับหรือการจูงใจ การใช้อำนาจอาจกระทำโดยการลงโทษหรือการให้รางวัล และอาจใช้ได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ นักวิชาการได้ให้ความหมายของอำนาจทางการเมือง ดังนี้

ซี โรท มิลล์ (C. Wright Mills, 1959: p.4 อ้างถึงในเคชะ สิทธิสุทธิ, 2541: น.25) ได้ให้คำนิยาม อำนาจทางการเมืองว่า หมายถึงอำนาจที่จะตัดสินใจและการบังคับให้เป็นไปตามการตัดสินใจนั้น ๆ ในส่วนที่มีความสำคัญต่อสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองสามารถที่จะจัดสรรความชอบธรรม (Legitimacy) หรือสิทธิในการปฏิบัติหน้าที่ตามตัวบทกฎหมาย ตัวอย่างของบุคคลที่มีอำนาจทางการเมือง ได้แก่ นักการเมือง เช่น สมาชิกรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายงานจากบุคคลเหล่านี้ เป็นต้น

Harold Lasswell ได้กล่าวเอาไว้ว่า “การเมือง เป็นการนำมาแสดงถึงอำนาจ เพื่อนำมาตัดสินว่าใครได้อะไร เมื่อใด และอย่างไร” เพราะฉะนั้นการเมืองจึงถือกำเนิดขึ้นมา เพื่อจัดสรรสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัด อันมีความเกี่ยวพันกับการใช้ ‘อำนาจ’ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สรุปได้ว่า อำนาจทางการเมือง คือความสัมพันธ์ทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งเกี่ยวกับการที่มนุษย์สามารถใช้อิทธิพลโน้มน้าว หรือใช้กำลังบังคับ ช่มชู้บุคคลอื่น ๆ ให้กระทำตามที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองปรารถนา ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองจำเป็นต้องมีฐานอำนาจทางการเมืองเพื่อสร้างการยอมรับจากประชาชน รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างอำนาจให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อจะสามารถรักษาอำนาจที่ตนมีอยู่ให้ได้นานที่สุด (ศิริรัตน์ ธรรมใจ, 2558: น.19)

การที่บุคคลหรือกลุ่มการเมืองใดมีอำนาจมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ “ทรัพยากรอำนาจ” (political resources) ที่มีอยู่ได้แก่ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.65)

1. การเป็นเจ้าของปัจจัยอำนาจ ได้แก่ การครอบครองปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดอำนาจ เช่น เงิน ทอง ความรู้ ความชำนาญ กำลังคน เป็นต้น
2. การดำรงตำแหน่งสำคัญในองค์กร เช่น ตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพบก นายกรัฐมนตรีปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
3. การมีเครือข่าย เช่น การที่กลุ่มผู้ประท้วงมีเครือข่ายที่ครอบคลุมกว้างขวางทั่วประเทศ ทำให้เกิดการรวมตัวกันได้มากขึ้น
4. การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรอำนาจทางการเมืองที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เรียกได้ว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ที่การสื่อสารนั้นมีความจำเป็นเป็นอย่างมาก การที่นักการเมืองท่านใดเป็นเจ้าของสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือ

แม้กระทั่งการสื่อสารผ่านดาวเทียม ก็จะทำให้สามารถมีช่องทางในการสื่อสารเข้าถึงประชาชนได้ง่าย เพราะการสื่อสารเป็นสิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง

โดยทั่วไปแล้ว อำนาจทางการเมืองเป็นอำนาจที่สถาบันทางการเมือง เช่น สถาบันนิติบัญญัติ รัฐบาล พรรคการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่กลุ่มคนในสังคมประชาธิปไตยก็มีอำนาจทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องบัญญัติเช่นกัน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นหรือสิทธิในการถอดถอนนักการเมือง เป็นต้น ในนิติรัฐทั้งหลาย อำนาจทางการเมืองซึ่งมีรากฐานทางการเมืองมีรากฐานทางกฎหมายรองรับย่อมส่งผลกระทบต่อผู้อื่นให้ต้องปฏิบัติตาม หรืออาจมีการคัดค้านการใช้ อำนาจโดยอาศัยกระบวนการร้องเรียนต่อศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือการฟ้องร้องตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป ในแง่ของการใช้อำนาจหน้าที่จะ "ลงทุนลงแรง" น้อยกว่าการใช้ "อำนาจ" หรือ "อิทธิพล" เพราะอำนาจหน้าที่ที่มีความชอบธรรมได้รับการยอมรับอย่างสมัคใจ (อาทิตย์ สุโขทัย 2561: น.28)

2.4 การใช้แนวทางอำนาจในการศึกษาการเมืองท้องถิ่น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.87)

แนวทางแรก การศึกษาเชิงสถาบันนิยม (institutionalism) เป็นแนวทางที่เน้นการศึกษาสถาบันทางการเมืองท้องถิ่น กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ สถาบันการเมืองโดยวิธีการพรรณนา เช่น การปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ การเลือกตั้งท้องถิ่นเปรียบเทียบ เป็นต้น ในระยะหลัง ๆ มานี้มีการศึกษาแนวคิดเชิงสถาบันใหม่ ๆ ที่ขยายครอบคลุมถึงการเมืองภาคประชาชน ประชาสังคม องค์กรอาสาสมัครเอกชน กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง กลุ่มทางศาสนา ที่มีบทบาททางการเมืองท้องถิ่น

แนวทางที่สอง การศึกษาเชิงพฤติกรรม (behavioral) เป็นการศึกษาที่มุ่งไปที่พฤติกรรมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคนในองค์กร และสถาบันที่มีบทบาทในการเมืองท้องถิ่น เช่น การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นต้น

แนวทางที่สาม การศึกษาอำนาจ การศึกษาเรื่องอำนาจในการเมืองท้องถิ่น เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เข้าใจการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น เพราะอำนาจ เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการเมืองท้องถิ่น เช่น การศึกษาฐานอำนาจทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น การศึกษาบทบาทหัวหน้าคะแนนต่อการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เป็นต้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.87)

จะเห็นได้ว่า อำนาจเป็นสิ่งที่นักการเมืองต้องแสวงหา การที่จะมีอำนาจได้นั้นคือต้องมี ทรัพยากรอำนาจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง และสิ่งหนึ่งที่สำคัญ

ไม่แพ้กันคือการเลือกตั้งซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ อันจะทำให้ผู้นำทั้งหลาย ทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นมีอำนาจทางการเมืองโดยชอบธรรม และในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการเมืองที่ตนมีอยู่ เช่น เงิน ทอง ชื่อเสียงและสื่อต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อที่จะได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยวิธีการที่จะนำมาใช้ก็อาจจะมีทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย จากนั้นเมื่อได้เข้ามามีอำนาจทางการเมืองแล้วจำเป็นต้องใช้อำนาจทางการเมืองแสวงหาทรัพยากรทางการเมืองโดยการคอร์รัปชัน เพื่อทดแทนทรัพยากรที่ได้ใช้ไปในการเลือกตั้ง และเพื่อเตรียมไว้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ลักษณะเช่นนี้จึงเกิดขึ้นและกลายเป็นวงจรอยู่คู่กับการเมืองไทยมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง จึงสามารถที่จะใช้อธิบายถึงการมีภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนักการเมืองได้ หรือแม้กระทั่งนำแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองมาใช้เชื่อมโยงต่อยอดได้ว่า เมื่อผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นแล้ว และต่อมากสามารถรักษาตำแหน่งนั้นไว้ได้ นักการเมืองผู้นั้นต้องมีทรัพยากรอำนาจที่เพียงพอ

3. แนวคิดระบบอุปถัมภ์

การรักษาฐานสนับสนุนของนักการเมืองไม่ว่าจะระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นเรื่องของระบบอุปถัมภ์ โดยเฉพาะสังคมไทยนั้นระบบอุปถัมภ์ฝังรากลึกจนมองกันว่าเป็นเรื่องปกติไปแล้ว อีกทั้งคำสอนเรื่องของความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ รวมทั้งค่านิยมวัฒนธรรมไทยที่ส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องเหล่านี้ ทำให้ระบบอุปถัมภ์ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างค่านิยมและการขอเสียงสนับสนุนทางการเมือง

3.1 ความหมายของระบบอุปถัมภ์

อคิน รพีพัฒน์ (2548: น.60) กล่าวว่าความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้ที่เหนือกว่า คือมีทรัพยากรมากกว่าหรือสูงศักดิ์มีอำนาจมากกว่ากับผู้ที่ด้อยกว่าคือผู้ที่มีทรัพยากรน้อยกว่าหรือผู้มีอำนาจด้อยกว่าโดยผู้ที่เหนือกว่าให้การอุปการะช่วยเหลือคุ้มครองป้องกันให้แก่ ผู้ที่ด้อยกว่าและผู้ที่ยกกว่าให้การสนับสนุน ทำงานให้โดยคอยรับใช้และเชื่อฟังเป็นการตอบแทน ถ้าพูดไปอย่างไทย ๆ เราก็คือว่า ผู้ที่เหนือกว่าสร้างบุญคุณช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่าและผู้ที่ยกกว่าย่อมต้องตอบแทนบุญคุณสาระสำคัญในความสัมพันธ์เช่นนี้ คือ กตัญญูทดแทน

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539: น.171-172 อ้างถึงใน ไพรัช บุรพชัยศรี, 2553: น.9) ได้อธิบายว่าเป็นระบบความสัมพันธ์ของคน 2 ฝ่ายซึ่งไม่เท่าเทียมกันในหลายๆด้าน ต่างฝ่ายต่างมาแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการซึ่งกันและกัน แต่เป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่เหมือนกัน ผู้ใหญ่อาจให้

สินค้าแก่ผู้น้อย ในขณะที่ผู้น้อยให้บริการแก่ผู้ใหญ่หรือกลับกันก็ตามแต่กรณี ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ดำรงอยู่ได้ไม่ใช่เพียงเพราะต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์เท่านั้นแต่ต้องมีอุดมการณ์ที่ช่วยจรรโลงความสัมพันธ์อย่างนี้เอาไว้

ลิขิต ชีรเวทิน (2542: น.6 อ้างถึงใน ศิริรัตน์ ธรรมใจ, 2558: น.17) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์คือระบบความสัมพันธ์ในสังคมจารีตค่านิยม โดยการจัดกลุ่มระหว่างผู้อุปถัมภ์หนึ่งคน และผู้ใ้อุปถัมภ์จำนวนหนึ่ง โดยผู้อุปถัมภ์จะเป็นผู้ซึ่งมีฐานะในสังคม หรืออำนาจทางการบริหาร มีเงินมีทองและเป็นที่น่าับหน้าถือตา สามารถให้คุณให้โทษกับผู้ที่อยู่ใ้อุปถัมภ์ได้ในระดับหนึ่ง

จากความหมายของระบบอุปถัมภ์ที่นักวิชาการได้ให้ความหมายมานั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า ระบบอุปถัมภ์ คือระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่มีสถานภาพทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมที่สูงกว่าผู้รับอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แก่กันและกัน และเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ไม่คงทนถาวร

3.2 ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย

อกิน รพีพัฒน์ (2548: น.61-75) ได้บรรยายเกี่ยวกับความเป็นมาของระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทยในอดีต ดังนี้

1. ระบบอุปถัมภ์ในสมัยอยุธยา พ.ศ.1883-2112

สังคมไทยในสมัยต้นอยุธยา จะประกอบไปด้วยกลุ่มเล็ก ๆ ที่แต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้ากลุ่ม โดยทุกคนในกลุ่มจะถูกบังคับให้ต้องไปขึ้นทะเบียนกับหัวหน้า โดยในยามศึกคนที่เป็นหัวหน้าต้องรับผิดชอบในการเกณฑ์ผู้คนในการทำศึกสงคราม จึงทำให้เกิดคนสองประเภทคือ นาย กับ ไพร คนที่เป็นหัวหน้าจะเป็นนาย คนที่มาขึ้นทะเบียนจะเป็นไพร่ หากผู้ใดไม่ได้ขึ้นทะเบียนสังกัดนายจะต้องถูกลงโทษและถูกจับให้เป็นไพร่หลวง จึงเกิดมีไพร่อยู่ 2 ประเภท คือ ไพรหลวง กับไพร่สม

ไพร่สม คือคนที่ขึ้นทะเบียนกับนาย เป็นถือว่าเป็นทรัพย์สินของนาย ส่วนไพร่หลวง คือคน หลบหนีการขึ้นทะเบียนซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ผิด ต้องถูกลงโทษโดยการถูกเกณฑ์แรงงาน ที่เรียกว่าทำราชการเข้าเดือนออกเดือน ทำงานปีละ 6 เดือน ไพร่สมอยู่ในความปกครองของเจ้านาย ส่วนไพร่หลวงอยู่ได้บังคับบัญชาของขุนนาง ซึ่งกรณีนี้ส่งผลต่อทางการเมือง กล่าวคือเมื่อใดที่ขุนนางมีไพร่หลวงในปกครองจำนวนมาก เมื่อนั้นขุนนางก็จะมีอำนาจมาก ส่งผลให้อาจเกิดการแย่งชิงราชสมบัติได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นประจำและส่งผลทางการเมืองคือ การเสียไพร่หลวงเนื่องจากไพร่หลวงหนีไปสวามิภักดิ์กับเจ้านาย โดยการยอมขายตัวเป็นทาสเพื่อหนีการถูกเกณฑ์

แรงงาน การที่เจ้านายต่าง ๆ มีไพร่ที่มาสวามีภักดีจำนวนมากก็ส่งผลให้มีอำนาจมากขึ้น ทำให้เกิดการแย่งชิงราชสมบัติ เกิดการแตกแยก อันเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้กรุงศรีอยุธยาต้องแตก

2. ระบบอุปถัมภ์ในสมัยกรุงธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2325-2416

ในสมัยอยุธยาตอนต้นและตอนกลางความร่ำรวยเกิดจากการมีไพร่ได้ปกครองจำนวนมาก จากการที่ไพร่หลวงได้หนีไปสวามีภักดีขึ้นทะเบียนกับเจ้านาย ส่งผลให้ในสมัยกรุงธนบุรีได้ออกมาตรการที่เด็ดขาดในการควบคุมไพร่ นั่นคือการสักข้อมือไพร่ด้วยชื่อของเจ้านายและเมืองที่ตนอาศัยอยู่ และในสมัยกรุงธนบุรีหรือก่อนหน้านั้นได้มีคินจिनอพยพมาเมืองไทยมากขึ้น จึงทำให้มีการจ้างงานอิสระ เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ความต้องการแรงงานของไพร่ลดลง ไพร่หลวงถูกเกณฑ์มาทำงานเข้าหนึ่งเดือนออกสองเดือน และต่อมาเข้าหนึ่งเดือนออกสามเดือน ส่งผลให้อำนาจของขุนนางเหนือไพร่หลวงลดน้อยลง และในเวลาเดียวกันได้มีมาตรการหลายอย่างที่ลดจำนวนไพร่สมและทำให้สภาพของไพร่สมใกล้เคียงกับไพร่หลวง คือเมื่อเจ้านายพระองค์ใดสิ้นพระชนม์ลง ไพร่สมของพระองค์จะถูกจับมาแปลงเป็นไพร่หลวงและถูกแจกจ่ายไปยังผู้ได้บังคับบัญชาของขุนนางต่าง ๆ ไพร่มีฐานะเป็นฐานันดรหนึ่งของสังคมไทยและหมดไปในสมัยรัชกาลที่ห้า

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมัยปลายอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ที่ส่งผลกระทบต่อระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย คือการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ขุนนางหรือกลุ่มผู้ใหญ่มิฐานะร่ำรวยจากการค้าขาย การได้ผลประโยชน์จากกรมท่า และได้ใช้ความร่ำรวยนี้เพื่อสร้างฐานอำนาจโดยการอำนวยการผลประโยชน์ให้แก่ลูกน้องตนหรือลูกน้องของกรมอื่น เพื่อให้มาเป็นสนับสนุนตน ลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงระบบอุปถัมภ์อีกอย่างหนึ่งก็คือการที่เจ้านายเลือกปฏิบัติกับไพร่ที่เอาใจและดูแลดี เอาของกำนัลมาให้ คอยรับใช้ ทำตามที่เจ้านายสั่งหรือต้องการ ซึ่งเจ้านายอาจตอบแทนโดยการไม่ให้ทำงานหนัก

3. สมัยใหม่กับระบบอุปถัมภ์

อาจกล่าวได้ว่า สังคมไทยสมัยใหม่เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการแพร่หลายเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการสร้างรัฐชาติแบบตะวันตก ได้มีการจ่ายเงินเดือนให้ข้าราชการให้เพียงพอต่อการเป็นอยู่ มีการตั้งหน่วยงานที่ดูแลเฉพาะด้าน เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงคมนาคม และที่สำคัญได้มีการสร้างกองกรมทหารประจำการ ที่ทำให้ระบบไพร่และความสัมพันธ์ระหว่างนายกับไพร่หมดไปด้วย สำหรับการบริหารปกครองแผ่นดินได้มีการแปรรูปกระทรวงมหาดไทยเดิมให้เป็นระบบเทศาภิบาล โดยมีข้าหลวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดจากกรุงเทพฯ ไปประจำอยู่ทุก

จังหวัด มีการโยกย้ายข้าราชการทุก ๆ 4 ปี เพื่อป้องกันการเกิดความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ข้าราชการ

กล่าวโดยสรุป ระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทย เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างไพร่กับนาย ที่ไพร่นั้นได้กลายเป็นสมบัติของนายอันแสดงถึงฐานะอันครึกครื้น ที่เจ้านายคนใดมีไพร่ในปกครองมาก เจ้านายผู้นั้นก็จะมีอำนาจมาก ไพร่สมจะมีเจ้านายเป็นผู้ปกครอง ให้ความคุ้มครองดูแล ทั้งความเป็นอยู่และที่พักอาศัย หรือแม้กระทั่งสิทธิในการฟ้องศาลผู้คดี เพราะไพร่ทุกประเภทจะฟ้องศาลผู้คดีไม่ได้ หากจะฟ้องได้ต้องผ่านนายเป็นผู้กระทำให้นั้น และนี่จึงเกิดเป็นระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทยในอดีต

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย คือ ค่านิยมของสังคมไทยในเรื่อง ผู้ใหญ่ – ผู้น้อย การให้ การขอความช่วยเหลือ ความคุ้มครอง การฝากเนื้อฝากตัวกับผู้ใหญ่ หรือผู้มีฐานะสูงกว่า เมื่อผู้น้อยไปหาผู้ใหญ่มักจะมีของกำนัลไปฝาก เพื่อให้ผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่ตนเองต้องการ สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่ เน้นและยอมรับความแตกต่างในเรื่องฐานะของบุคคล รากฐานของสังคมไทยเป็นสังคมที่เชื่อในกฎแห่งกรรม ทำให้มีการกำหนดช่วงชั้นทางสังคมไว้ให้ผู้ที่อยู่ในฐานะสูงถือว่าเป็นผู้มีบุญ ผู้อยู่เบื้องล่างเป็นผู้มีกรรม ทำให้ต้องวิ่งเข้าหาผู้มีบุญที่มีอำนาจ เพื่อให้ความช่วยเหลือคน

ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยแบ่งได้ 4 รูปแบบ คือ

1. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่ญาติ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่เก่าแก่ระบบหนึ่งของสังคมไทย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้อง เป็นความสัมพันธ์อุปถัมภ์ที่ชัดเจนและน่าจะคงทนที่สุด
2. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ในสังคมไทยความเป็นเพื่อนพ้องมีหลายรูปแบบ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนเรียน เพื่อร่วมชั้น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนตาย เป็นต้น เพื่อนในสังคมไทยมักจะมี ความคาดหวังซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ด้านช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนผู้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่สูงกว่ากับเพื่อนผู้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า การตอบแทนอาจจะเป็นการนำสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กัน
3. ระบบอุปถัมภ์ในองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชนก็ตาม มักจะเป็นระบบอุปถัมภ์ที่สร้างความเสียหายให้กับองค์กร ทำให้การบริหารขาดประสิทธิภาพ การใช้ระบบอุปถัมภ์มากเกินไปทำให้เกิดความระส่ำระสายและเสียหายในองค์กรรวมทั้งทำให้เสียขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้เช่นกัน
4. ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่น่าจะมีลักษณะคงทนน้อยกว่าแบบอื่น ๆ ที่กล่าวมา แต่ลักษณะอื่น ๆ ของระบบอุปถัมภ์ก็ยังมีครบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติต่างตอบแทน ความสูงศักดิ์ของผู้อุปถัมภ์และความจงรักภักดีของผู้รับอุปถัมภ์

3.3 ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น

ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นในสังคมไทยนั้นเรียกได้ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ปธาน สุวรรณมงคล (2554: น.98-100) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการเมืองท้องถิ่น ดังนี้

1. ก่อนการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น ผู้ที่สนใจจะมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่นต้องแสวงหาฐานเสียงหรือผู้สนับสนุนด้านคะแนนเสียง โดยผ่านทางระบบเครือญาติ มิตรสหาย ชมรม สมาคมที่มีอยู่ หรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เป็นต้น ผู้ประสงค์เข้าเป็นนักการเมืองท้องถิ่นต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า การวางรากฐานทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญของเวทีการเมือง และการใช้ระบบอุปถัมภ์ก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเมืองท้องถิ่น

2. ในการเลือกตั้งท้องถิ่น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนับได้ว่าเป็นเรื่องที่หนักใจสำหรับผู้ที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่วงการการเมือง แต่สำหรับผู้ที่มีการวางแผนตามข้อแรกที่ได้กล่าวมานั้น นับเป็นข้อได้เปรียบ เพราะการมีระบบอุปถัมภ์ที่มาจากระบบเครือญาติที่เข้มแข็งในท้องถิ่น ย่อมทำให้มีโอกาสที่ชนะเลือกตั้งได้สูงมาก

3. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อผู้สมัครสามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้แล้วก็สามารถใช้ทรัพยากรการบริหาร (ตำแหน่ง, คน, เงิน) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นในการสร้างระบบอุปถัมภ์อย่างชอบธรรมได้ต่อเนื่อง เช่น การแต่งตั้งผู้นำชุมชนที่สนับสนุนตนเองหรือเป็นหัวคะแนนให้เป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการรับลูกหลานของเครือญาติหัวคะแนนเข้ามาทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นการสร้างระบบอุปถัมภ์เช่นกัน

4. สังคมชนบทมีความแตกต่างกับสังคมเมืองโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในสังคมชนบทประชาชนมีการศึกษาน้อย มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันแบบญาติมิตร มีการแบ่งปันกัน ซึ่งนำไปสู่ระบบการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ระบบนี้ทำให้เกิดผู้นำตามธรรมชาติขึ้นซึ่งเป็นที่เคารพของประชาชน สามารถชักจูง ชี้นำความคิดของคนในชุมชน สามารถช่วยเหลือคนในชุมชน และเป็นที่พึ่งพิงของคนในชุมชนได้ในฐานะผู้อุปถัมภ์ กรณีเช่นนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจเป็นการมีส่วนร่วมแบบ “การระดมพล” หากมีการร้องขอจากผู้อุปถัมภ์ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.88-100)

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับนักการเมืองท้องถิ่น

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ในสังคมไทยนั้นระบบอุปถัมภ์มีบทบาทอย่างสูงในทุกส่วนของสังคมทั้งการเมือง การบริหาร ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในประเทศไทยนายทุน

ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมาก การลงทุนคือฐานที่มาของอำนาจทางการเมืองของนายทุน

นายทุนท้องถิ่น นายทุนกลุ่มนี้เกิดขึ้นจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจท้องถิ่นในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีการขยายถนนและระบบสาธารณูปโภคไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ นายทุนท้องถิ่นเติบโตขึ้นจากการประกอบธุรกิจในท้องถิ่น โดยเฉพาะธุรกิจก่อสร้าง ขณะที่บางส่วนก็ประสบความสำเร็จจากธุรกิจสีเทา เช่น การค้าไม้ บ่อนพนัน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ นายทุนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องสร้างสายสัมพันธ์กับข้าราชการเพื่อคุ้มครองธุรกิจของตน ในช่วงต้นทศวรรษ 2530 นายทุนท้องถิ่นจำนวนมากไม่ยอมหันมาเล่นการเมืองโดยตรง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จนสามารถกุมตำแหน่งข้างมากในคณะรัฐมนตรีและรัฐบาลได้ (พลอย ธรรมภักรานนท์, 2561)

ความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับนักการเมืองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ เนื่องจากการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นมักจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มนายทุน กลุ่มนายทุนจะเข้ามาหาผลประโยชน์โดยอาศัยอำนาจจากรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบของธุรกิจของตนเองเพื่อให้ได้ความคุ้มครองจากรัฐ การที่กลุ่มนายทุนมีเส้นสายในวงราชการย่อมส่งผลให้การดำเนินกิจการหรือธุรกิจประสบความสำเร็จ ส่วนนักการเมืองต้องพึ่งพาอาศัยกลุ่มนายทุนในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยนายทุนจะเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนให้กับนักการเมือง เป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนซึ่งจะนำมาสู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจผ่านระบบอุปถัมภ์โดย อคิน รพีพัฒน์ (2549: น.80) ได้กล่าวว่าสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจท้องถิ่นที่เป็นเจ้าพ่อกับข้าราชการและนักการเมือง คือ นักธุรกิจจะขอรับการอุปถัมภ์จากราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคุ้มครองในการทำธุรกิจผิดกฎหมาย แต่เมื่อนักธุรกิจมีความมั่งคั่งแล้วเขาก็อุปถัมภ์ข้าราชการเป็นการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนพอสมควร และมีอุดมการณ์ของระบบอุปถัมภ์

สรุป การที่มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการมากมายหลายอย่างในชีวิต แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ครบทุกอย่าง จึงทำให้มนุษย์ต้องการผลตอบแทนจากการแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ระหว่างกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งแนวคิดนี้จะทำให้ทราบถึงการมองความสัมพันธ์ระหว่างผู้รักษาอำนาจนั้นก็คือนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน ที่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่ทั้งสองฝ่ายต่างให้ผลตอบแทนซึ่งกันและกัน

จากรายละเอียดของแนวคิดระบบอุปถัมภ์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถนำมาอธิบายถึงวิธีการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมือง รวมถึงเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้วได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่นนั้น

มีความเหมือนกันกับนักการเมืองระดับชาติคือ การที่จะต้องมีผู้ช่วยเหลือในการหาเสียงหรือมีเครือข่าย มีพรรคพวกที่ส่วนใหญ่เกิดจากระบบอุปถัมภ์ ที่ให้ความช่วยเหลือกันเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่ง และเพื่อที่จะรักษาฐานคะแนนเสียงของตนไว้ให้ยาวนาน และมั่นคงที่สุด ดังนั้น กลยุทธ์ที่ใช้ในการครองใจประชาชน และวิธีการรักษาฐานอำนาจทางการเมืองระบบการเมืองไทยและระบบการเลือกตั้งจะอิงอยู่กับระบบอุปถัมภ์

4. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและอยู่ควบคู่กับการเมืองมาตลอด ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาการเมือง เป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง และระหว่างผู้ปกครองหรือผู้ใต้ปกครองด้วยกันเอง (ชินินทร ม้าทอง, 2560) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้ง ยังคอยสอดส่องตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลอีกด้วย

การสื่อสารนับได้ว่าเป็นพื้นฐานของศาสตร์สาขาต่าง ๆ ส่วนการเมืองเป็นเรื่องของการใช้และการควบคุมอำนาจ แนวคิดทางการเมืองผูกพันอยู่กับการสื่อสารจนแยกกันไม่ออก บุคคล สถาบัน หรือประเทศหนึ่งไม่สามารถมีอำนาจหรืออิทธิพลเหนือบุคคล สถาบัน หรือประเทศอื่นได้ ถ้าไม่ใช้การสื่อสาร การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การกระทำทางการเมือง กล่าวคือ ชีวิตและสังคมจะเป็นไปอย่างไรขึ้นอยู่กับความสามารถของประชาชนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การสื่อสารเป็นเครื่องมือสนับสนุนหรือเรียกชื่อทางการเมืองนั่นเอง (พิชิต ทนงค์, 2550: น.2)

4.1 ความหมายและความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีนักวิชาการให้ความหมายไว้มากมาย ดังต่อไปนี้

Brian McNair (อ้างถึงใน วิเชียร ช่วยหนู, 2557: น.19) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมืองว่ามีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. องค์การการเมือง (Political Organization)
2. สื่อ (media)
3. ประชาชน (citizens)

องค์กรการเมือง หมายถึง พรรคการเมือง องค์กรสาธารณะ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มกดดัน กลุ่มก่อการร้าย และรัฐบาล สร้างขึ้นจากปัจเจกบุคคลที่มีแนวคิดหรืออุดมการณ์เดียวกัน มารวมตัวกันทำให้เกิดวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สื่อ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองส่งไปยังองค์กรทางการเมืองและประชาชน ในรูปของรายงาน บทวิเคราะห์ บทบรรณาธิการ

ประชาชน หรือผู้รับสาร เป็นเป้าหมายสูงสุดขององค์กรการเมืองที่จะส่งสารและเกิดประสิทธิการสูงสุด ทั้งนี้ประชาชนหรือผู้รับสารสามารถสะท้อนความคิดของตนผ่านจดหมาย หรือทางการสำรวจความคิดเห็น

คาร์ล คอยส์ (อ้างใน ชนินทร ม้าทอง, 2560: น.165-166) นักรัฐศาสตร์ชาวเยอรมัน สื่อให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง โดยอธิบายว่า การสื่อสารนั้นเปรียบเสมือนเส้นใยประสาทของมนุษย์ ส่วนการสื่อสารทางการเมืองเปรียบดังเส้นใยสมองของรัฐบาล ซึ่งเส้นใยสมองเป็นส่วนหนึ่งของเส้นประสาทมนุษย์ ทำให้การเมืองเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารอย่างแยกจากกันไม่ได้

เสรี วงษ์มณฑา (อ้างใน ชนินทร ม้าทอง, 2560: น.169-170) ได้กล่าวให้เห็นถึงการสื่อสารที่มีผลกระทบต่อการเมือง ดังนี้

1. การสร้างทัศนคติทางการเมือง การพูดคุย การเผยแพร่ การประชุม การอบรม การแจกใบปลิว การตีพิมพ์ประกาศ การแจกแผ่นพับ ข่าว และบทความทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์และนิตยสาร สามารถที่จะช่วยสร้างสำนึกทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองแก่ประชาชนได้ การให้ข่าวสารของรัฐบาลแก่ประชาชน นอกจากจะสร้างความนิยมในตัวรัฐบาลแล้ว ยังทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในระบบการปกครองที่กำลังใช้อยู่ในขณะนั้น และจะสร้างความรู้สึกรับรู้ให้ประชาชนว่าควรจะไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากน้อยเพียงใด

2. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง นอกจากสร้างความสนใจแล้ว การสื่อสารยังถูกนำมาใช้สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การเผยแพร่ประชาธิปไตยโดยสื่อบุคคลก็ดี โดยสื่อมวลชนก็ดี หรือการนำเสนอพระราชบัญญัติฉบับใหม่ที่ประชาชนต้องรับรู้และเข้าใจก็ดี ได้ทำให้ประชาชนเข้าใจดีขึ้นว่าประชาธิปไตยคืออะไร บทบาท สิทธิ หน้าที่ของตนคืออะไร

3. การสื่อสารเป็นการนำเอารัฐบาลไปอยู่ในบ้านของประชาชน ในปัจจุบัน สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการทำให้ประชาชนรู้จักพรรคการเมือง ผู้นำรัฐบาลและผลงานรัฐบาล โดยผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

4. การสื่อสารมวลชนทำให้ความสนใจของประชาชน มีลักษณะความเป็นนานาชาติ ในปัจจุบันนี้โทรคมนาคม การส่งข่าวผ่านดาวเทียมทำให้ความสนใจของประชาชนเปลี่ยนไปแทนที่จะสนใจสิ่งใกล้ตัวเท่านั้น กลับสนใจสิ่งที่ไกลตัวมากขึ้น ทำให้รัฐบาลต้องตื่นตัวตอบสนองความต้องการของประชาชน

5. การสื่อสารถูกนำมาใช้ในการรับรองสถานภาพก่อนที่จะเป็นนักการเมือง คนบางคนไม่เป็นที่รู้จักเลย แต่การที่สื่อมวลชนเขียนข่าวถึงเขาบ่อย ๆ ในวงสนทนามีเขาบ่อย ๆ คนที่ไม่มีความสำคัญก็มีความสำคัญขึ้น สถานภาพดังกล่าวเป็นอะไรก็จะได้รับการยอมรับขึ้น นอกจากนี้สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างตัวบุคคลของนักการเมืองให้เป็นที่ยอมรับแล้ว รัฐบาลเองก็จำเป็นต้องใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนำเสนอข่าวของรัฐบาลไปสู่ประชาชน

4.2 กระบวนการสื่อสารทางการเมือง

เบอร์โกล (1960, อ้างถึงในปธาน สุวรรณมงคล, 2562: น.256-257) อธิบายว่ากระบวนการสื่อสารคือ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการสื่อสาร ที่เรียกโดยย่อว่า SMCR ที่ย่อมาจากคำว่า แหล่งสาร (source) สาร (message) สื่อหรือช่องทาง (media or channel) และผู้รับสาร (receiver) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ สภาพแวดล้อม ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางสื่อสาร ผู้รับสาร (สถาบัน/องค์กรทางการเมือง ประชาชน)

1. ผู้ส่ง (source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ เพื่อผลของการสื่อสารมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งเป็นอย่างดี และควรมีความสามารถปรับระดับข้อมูลนั้น ให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

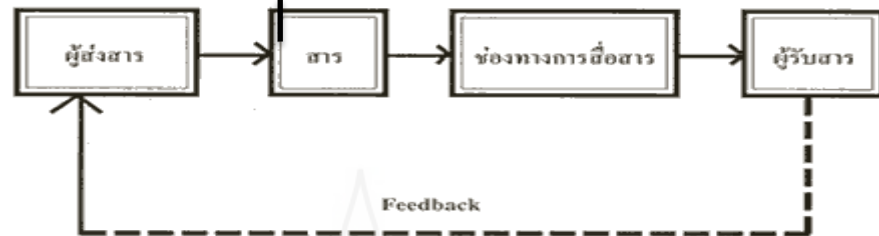
2. ข้อมูลข่าวสาร (message) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สัญลักษณ์และวิธีการส่งข่าวสาร

3. ช่องทางในการส่ง (channel) เป็นการส่งข่าวสารให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูล โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดูการสัมผัสการลิ้มรสหรือการได้กลิ่น

4. ผู้รับ (receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถถอดรหัสสาร (decode) เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกับผู้ส่ง จึงจะทำให้การสื่อความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

สภาพแวดล้อม

การบิดเบือนสาร

ภาพที่ 2.1 กระบวนการสื่อสารทางการเมือง

พื้นฐานสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง ในความสนใจทางรัฐศาสตร์ คือการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร ภาพลักษณ์ สัญลักษณ์ คำพูด วลีและสาร รูปแบบอื่น ๆ ทางการเมือง ทั้งจากนักการเมืองหรือผู้มีตำแหน่งสาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ ไปยังสาธารณชน และการสื่อสารระหว่างนักการเมืองและระหว่างประชาชนด้วยกันเอง หรือจากประชาชน หรือกลุ่มต่าง ๆ ไปยังนักการเมืองหรือรัฐบาล รวมทั้งสื่อสารระหว่างสังคมหรือระหว่างรัฐบาล (เสนีย์ คำสุข, 2561: น.8-10)

4.3 จุดมุ่งหมายของการสื่อสารทางการเมือง (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.116-117)

4.3.1 การรวบรวมความคิดเห็นทางการเมือง ในการเมืองท้องถิ่น การเมืองภาคตัวแทนใช้การสื่อสารโดยผ่านเวทีประชาคมหรือเวทีชาวบ้านหรือเวทีชาวบ้านหรือการสำรวจความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อนำไปจัดทำนโยบาย แผนพัฒนา โครงการสำหรับการทำหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.3.2 การให้ข้อมูลข่าวสาร สำหรับการเมืองท้องถิ่น ฝ่ายการเมืองภาคตัวแทนให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผลงานของตนเองเพื่อหวังผลทางการเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4.3.3 การโฆษณาชวนเชื่อ เป็นรูปแบบที่นักการเมืองท้องถิ่นดำเนินการเช่นกัน โดยมุ่งหวังเผยแพร่ผลงานของตนให้ประชาชนรับรู้ โน้มน้าวใจ ให้เห็นด้วยและสนับสนุน เช่น การได้รับรางวัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเผยแพร่ผลงานทางสื่อต่าง ๆ เช่น ถ่ายรายการทีวี หรือให้สัมภาษณ์กับนักข่าว

4.3.4 การโน้มน้าวประชามติ เป็นการดำเนินการผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหรือนักการเมืองท้องถิ่น เช่น การลงมตินในการก่อสร้างโรงกำจัดขยะ ฝ่ายการเมืองอาจดำเนินการพากลุ่มผู้นำชุมชนไปศึกษาดูงานที่โรงกำจัดขยะในเขตอื่น เป็นต้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554: น.116-117)

จากความหมายและความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองจะเห็นได้ว่าการสื่อสารมีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง สามารถนำมาอธิบายถึงวิธีการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองได้ โดยนักการเมืองผู้นั้นจะต้องมีการสื่อสารทางการเมืองที่ดีและมีการวางแผนที่ดีพอสมควร โดยเฉพาะในการเมืองท้องถิ่นนั้น การสื่อสารทางการเมืองอาจไม่จำเป็นต้องลงข่าวในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แต่อาจใช้วิธีการนำเสนอผลงานโดยการประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต ผ่านเว็บไซต์หรือเฟสบุ๊คขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งการประชาสัมพันธ์ผลงานผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน ซึ่งล้วนเป็นการประชาสัมพันธ์ตัวนักการเมืองในทางอ้อม การประชาสัมพันธ์ผลงานของตนอย่างต่อเนื่องและเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึง จะทำให้นักการเมืองผู้นั้นมีผลงานและมีภาพลักษณ์ที่ดี ส่งผลต่อคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไปได้ และการสื่อสารทางการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การประชาสัมพันธ์ผลงานของนักการเมืองเท่านั้น ยังรวมถึงการสร้างภาพลักษณ์อื่น ๆ เช่น การจัดงานแข่งขันกีฬาภายในตำบลที่มีการแจกเสื้อที่มีชื่อของนักการเมืองอยู่ หรือการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ที่ปัจจุบันบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังใช้วิธีการนี้ในการหาเสียงประชาสัมพันธ์ตนเองทางอ้อม โดยการลงพื้นที่จ่ายเบี้ยดังกล่าวด้วยตนเอง แทนการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร โดยอ้างว่าเป็นการบริการแก่ผู้สูงอายุ เนื่องจากอาจลำบากในการเดินทางไปเบิกเงินที่ธนาคาร เพราะในพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่ธนาคารหรือตู้เอทีเอ็มยังไม่มี ทำให้วิธีการบริการเช่นนี้ได้คะแนนจากกลุ่มผู้สูงอายุไปอย่างมาก และวิธีการนี้สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารทางการเมืองอีกวิธีหนึ่งเช่นกัน

5. ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก

5.1 สภาพทั่วไป

5.1.1 ที่ตั้งตำบลปวนพุก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอหนองหิน มีถนน รพช. สายหนองหิน –ผาห้วย ผ่านระยะทางจากตำบลถึงที่ตั้งสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก ประมาณ 10 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อ ตำบลหนองหิน	อำเภอหนองหิน
	ตำบลห้วยสีเสียด	อำเภอภูหลวง
ทิศใต้	ติดต่อ ตำบลศรีฐาน	อำเภอภูกระดึง
	ตำบลวังหลวง	อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อ ตำบลหนองหิน	อำเภอหนองหิน

ทิศตะวันตก ติดต่อ ตำบลห้วยสีเสียด อำเภอภูหลวง
 ตำบลแก่งศรีภูมิ อำเภอภูหลวง

5.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ ตำบลปวนพูน มีสภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร และภูเขาปรากฏอยู่ด้านทิศใต้ของตำบลแนวเขาล้อมรอบ พื้นที่เกิดเป็นลำน้ำไหลลงสู่พื้นที่ด้านทิศตะวันออกซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี เช่น ปลูกข้าว ถั่วเหลือง หรือพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ การตั้งบ้านเรือนอาศัยพื้นที่ใกล้แหล่งน้ำ การคมนาคมสะดวก ยังมีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตามแนวเชิงเขาทำการเลี้ยงสัตว์การปลูกไม้ผล และพืชสวนในส่วนพื้นที่ป่าเขาหินปูนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีลักษณะทางธรรมชาติสวยงาม มีน้ำตก ป่าเบญจพรรณ เหมาะสำหรับการศึกษาหาความรู้หรือการศึกษาทางธรรมชาติ เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 200 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 98,265 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 34,633 ไร่

5.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ ตำบลปวนพูนเป็นแบบมรสุม แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

- 1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัด เดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ย 32 - 38 องศาเซลเซียส
- 2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือนกันยายน ฝนจะทิ้งช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนกรกฎาคม ฝนชุกช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 151.7 มิลลิเมตร
- 3) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง เดือนมกราคม อากาศหนาวจัด ในช่วงเดือนธันวาคม ถึง มกราคม อุณหภูมิเฉลี่ย 6 - 12 องศาเซลเซียส

5.1.4 ลักษณะของดิน ประกอบไปด้วยดินเหนียว ดินร่วนปนทราย ดินทราย

5.1.5 ลักษณะของแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ สายน้ำลำน้ำห้วยปวน อ่างเก็บน้ำห้วยโป่ง อ่างเก็บน้ำห้วยกวางโตน

5.1.6 ลักษณะของไม้และป่าไม้ เป็นป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณมีพันธุ์ไม้นานาชนิดที่สำคัญเป็นพันธุ์ไม้เด่นของภูเขาหินปูน เช่น ประดู่และจันทน์ผา หรือเป็นพันธุ์ไม้ที่เป็นสมุนไพรอันเป็นภายในของท้องถิ่น เช่น ฝาง นอกจากนี้ ยังมีคุณค่าด้านความหลากหลายทางชีวภาพแล้วยังมีคุณค่าต่อเศรษฐกิจชุมชน

5.2 ด้านการเมือง/การปกครอง

5.2.1 เขตการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนแบ่งเขตการปกครองเป็น 15 หมู่บ้าน

5.2.2 การเลือกตั้ง แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 16 หน่วยเลือกตั้ง

5.3 ประชากร

ตำบลปวนพุมิประชากรทั้งหมด 10,158 คน จำนวนครัวเรือน 2,720 ครัวเรือน (งานทะเบียนราษฎร อำเภอหนองหิน ข้อมูล ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2563)

5.4 สภาพทางสังคม

5.4.1 การศึกษา

- 1) สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง
 - (1) ศูนย์วัดสว่างอารมณ์
 - (2) ศูนย์วัดโพธิ์ชุม
 - (3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน อบต.ปวนพุม
 - (4) โรงเรียนปวนพุมพัฒนา
- 2) โรงเรียนในสังกัด สพฐ. มีจำนวน 8 โรงเรียน
 - (1) โรงเรียนบ้านปวนพุม
 - (2) โรงเรียนบ้านเหล่าใหญ่
 - (3) โรงเรียนบ้านสวนหอมผางาม
 - (4) โรงเรียนบ้านผาหวาย
 - (5) โรงเรียนบ้านห้วยเป้าเหนือ
 - (6) โรงเรียนบ้านห้วยไผ่เหนือ
 - (7) โรงเรียนบ้านห้วยเดื่อน้อย
 - (8) โรงเรียนบ้านหนองหมากแก้ว

5.4.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา วัด / สำนักสงฆ์ จำนวน 18 แห่ง

5.4.3 สาธารณสุข มีสถานพยาบาลประจำตำบล 2 แห่ง คือ

- 1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านปวนพุม
- 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านหนองหมากแก้ว

จำนวนประชากรผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุม ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 1,706 คน คนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพจำนวน 872 คน และผู้ป่วยเอดส์ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 15 คน ที่มา : กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุม เดือนพฤษภาคม 2564

5.4.4 ระบบบริการพื้นฐาน

1) การคมนาคมขนส่ง

(1) ถนน รพช. (ถนนหมายเลข 3029) สายหนองหิน – ผาห้วย ผ่านหมู่
ที่ 1,3,4,6,9,10,12,14,15

(2) ถนน รพช. สายปวนพุก – หลัก 160 ผ่าน หมู่ที่ 2

(3) ถนน รพช. สายเหล่าใหญ่ – โนนภูทอง ผ่านหมู่ที่ 5

(4) ถนน รพช. (ถนนหมายเลข 3021) สายปวนพุก – ภูหลวง ผ่าน หมู่
ที่ 13

2) การไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ทั้งหมด 15 หมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือนที่มีไฟฟ้า
ใช้ 99%

3) การประปา มีประปาใช้ทั้งหมด 15 หมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือนที่มี
ไฟฟ้าใช้ 99%

4) ไปรษณีย์หรือการสื่อสารหรือการขนส่ง และวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ทำการ
ไปรษณีย์โทรเลข (ย่อย) 1 แห่ง

5.4.5 ระบบเศรษฐกิจ

1) การเกษตร

เศรษฐกิจส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร และ
รายได้เสริมจากการท่องเที่ยว ตั้งร้านค้าชุมชน ร้านค้ากลุ่มอาชีพสินค้าพื้นเมือง กิจกรรมที่
เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงาน สร้างอาชีพได้ ระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีรายได้จากผลผลิต
จากการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ

อาชีพของประชากรในตำบลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร
การปศุสัตว์ การรับจ้างเกี่ยวกับเกษตร นอกจากนี้ยังมีกลุ่มค้าขาย กลุ่มบริการ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ
ด้านการประกอบธุรกิจเลี้ยงสัตว์ การประมงหรืออาชีพที่ใช้เทคโนโลยีเริ่มขยายพื้นที่ปรากฏตาม
สถานะของทุนประกอบการ

2) การบริการ

(1) ธนาคารชุมชน 1 แห่ง

(2) โรงแรม/รีสอร์ท 11 แห่ง

(3) ปั้มน้ำมัน 20 แห่ง

(4) โรงสี 28 แห่ง

(5) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลปวนพุก 1 แห่ง

- (6) ร้านเสริมสวย
- (7) ร้านอาหาร
- 3) การท่องเที่ยว ตำบลปวนพุมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด 6 แห่ง ได้แก่
 - (1) ถ้ำโพธิสัตว์
 - (2) สวนสวรรค์
 - (3) น้ำตกสวนหอม
 - (4) สวนหินผางาม (ขุนหมิงไทย)
 - (5) น้ำตกเพียงดิน
 - (6) ภูเขาเปาะ
- 4) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ ในตำบลปวนพุมีสถานที่ทั้งหมด 10 กลุ่ม ได้แก่
 - (1) กลุ่มดอกไม้จัน
 - (2) กลุ่มถักทอ
 - (3) กลุ่มทอผ้า
 - (4) กลุ่มกระบอกไม้ไผ่
 - (5) กลุ่มผลิตของที่ระลึก (OTOP)
 - (6) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
 - (7) กลุ่มรถอีแต๊ก
 - (8) กลุ่มมัคคุเทศก์
 - (9) กลุ่มร้านค้า
 - (10) กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน

5.4.6 ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

- 1) การนับถือศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ
- 2) ประเพณีและงานประจำปี
 - (1) ประเพณีส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - (2) ประเพณีสงกรานต์
 - (3) ประเพณีลอยกระทง
 - (4) ประเพณีบุญบั้งไฟ
 - (5) ประเพณีออกพรรษา

5.4.7 ทรัพยากรธรรมชาติ

1) **น้ำ** แหล่งน้ำที่พบในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน เป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ ลำห้วย บึง หนอง รวม 26 แห่ง และยังมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ฝาย บ่อน้ำตื้น และบ่อโยก รวม 80 แห่ง ในบริเวณพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ถือเป็นต้นกำเนิดที่สำคัญของกลุ่มน้ำเลย ได้แก่ ห้วยปวนที่จะไหลไปรวมกันกับลำน้ำสายสำคัญของจังหวัดเลย คือแม่น้ำเลย อยู่ทางด้านทิศเหนือของพื้นที่ เป็นภูเขาหินปูนที่มีความลาดชันสูง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร สำหรับแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นเกิดจากน้ำฝนที่ตกลงสู่พื้นที่ไหลผ่านชั้นหินตามรอยแตกชั้นหินปูนแล้วไหลลงสู่ เบื้องล่างกลายเป็นธารน้ำใต้ดิน บางครั้งอาจจะไหลเห็นผิวดินกลายเป็นน้ำพุออกจากดิน เช่น ในบริเวณบ้านผางามและบางครั้งอาจไหลมุดลงสู่ดินก็ได้ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ บางครั้งก็เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม เช่น น้ำตกเพียงดินซึ่งเกิดจากน้ำพุออกมาจากใต้ดิน และน้ำไหลบนชั้นหินมีความสวยงามกลายเป็นที่ท่องเที่ยวให้พักผ่อนหย่อนใจ

2) **ป่าไม้** พื้นที่ป่าไม้ขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน เป็นเทือกเขาหินปูนขนาดเล็กพื้นที่ป่าผลัดใบสมบูรณ์ที่น่าสนใจหายาก จากการค้นพบพรรณไม้ป่าที่พบบริเวณสวนหินผางามบางชนิดถูกจำแนกว่าเป็นพรรณไม้เฉพาะถิ่น อย่างน้อย 23 ชนิด

3) **ภูเขา** ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินปูนที่เกิดจากการยกตัวของเปลือกโลก มีพื้นที่ประมาณ 9,000 ไร่ ประกอบด้วยเทือกเขาหินปูนที่มีลักษณะเป็นผาหินปูนรูปทรงแปลกตาเต็มไปด้วยซอกหลืบถ้ำและโพรง

ข้อมูลส่วนตัวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

ชื่อ-สกุล นายประดิษฐ์ อาจแก้ว
 วัน เดือน ปี เกิด 11 ตุลาคม พ.ศ.2505
 ที่อยู่ปัจจุบัน 60 ม.1 ต.ปวนพุ อ.หนองหิน จ.เลย 42190
 วุฒิกการศึกษา

ระดับการศึกษา	ชื่อสถาบัน	จังหวัด	ปีที่สำเร็จการศึกษา	วุฒิที่ได้รับ
ประถมศึกษา	โรงเรียนบ้านหนองหิน	เลย	2519	ประถมศึกษาปีที่ 7
มัธยมศึกษา	เลยพิทยาคม	เลย	2524	ม.ศ.5
อนุปริญญา	วิทยาลัยการเกษตร สกลนคร	สกลนคร	2527	ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง
ปริญญา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	เลย	2552	ปริญญารัฐศาสตร บัณฑิต

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2537 เริ่มมีบทบาททางการเมืองจากตำแหน่ง สารวัตรกำนัน 2 ปี
 พ.ศ.2539 ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลปวนพุ
 พ.ศ.2542 ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ (สมาชิกเลือกกันเอง)
 พ.ศ.2547 ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุที่มาจากคัดเลือกตั้งโดย
 ประชาชนตั้งแต่พ.ศ.2547 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2564) ครองตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วน
 ตำบลปวนพุ รวมเป็น 4 สมัยติดต่อกัน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้
 ทศพล เกียรติศรีศิริ (2554: น. 81-84) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเข้าสู่ตำแหน่ง
 นายกเทศมนตรีนครพิบูลย์โลกของนางเปรมฤดี ชามพูนท มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาวิธีการเข้าสู่
 ตำแหน่งนายกเทศมนตรีนครพิบูลย์โลกของนางเปรมฤดี ชามพูนท 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการ
 เข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีนครพิบูลย์โลกของนางเปรมฤดี ชามพูนท การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง

คุณภาพ โดยใช้กรอบแนวคิดดังนี้ แนวคิดเรื่องอำนาจ แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง แนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ แนวคิดภาวะความเป็นผู้นำ แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองในระบบการเมือง มาใช้อธิบายในการวิจัยที่มุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับวิธีการและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างฐานทางการเมืองจนส่งผลให้เกิดการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของนางเปรมฤดี ชามพูนท ผลการวิจัยพบว่า (1) วิธีการเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีนครพิบูลย์โลก ของนางเปรมฤดี ชามพูนท คือ สามีของนางเปรมฤดี ชามพูนท เป็นนักการเมืองระดับชาติหลายสมัยและเป็นรัฐมนตรีมาหลายกระทรวง ทำให้มีฐานเสียงทางการเมืองจำนวนมาก อีกทั้งยังมีผู้สนับสนุนซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิบูลย์โลกอีก (2) ปัจจัยที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้ง นางเปรมฤดี ชามพูนท มีการวางรากฐานมวลชนที่ดีโดยได้สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้กับประชาชนชุมชนและประชาชน มีผลงานการทำงานอย่างต่อเนื่องและได้รับรางวัลมากมาย เช่น โครงการพัฒนาเมืองหน้าอยู่และการพัฒนาการจัดเก็บรายได้ เป็นต้น และมีการประชาสัมพันธ์ผลงานให้ประชาชนรับทราบอยู่เสมอ อีกทั้งได้มีการพบปะประชาชนอย่างต่อเนื่องและร่วมรับฟังความคิดเห็นและรับฟังปัญหาของประชาชนในเขตเทศบาล จึงทำให้ได้ใจประชาชน มีการวางแผนการพัฒนาเทศบาลนครพิบูลย์โลกล่วงหน้าก่อนลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยกำหนดเป็นนโยบายเพื่อใช้ในการหาเสียง และปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ปัจจัยด้านเงินทุนที่ใช้ในการหาเสียง

จุฑามาศ โสมภิมรย์ (2555: น. 134-159) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ของนายชาญ พวงเพ็ชร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ของนายชาญ พวงเพ็ชร์ (2) ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ของนายชาญ พวงเพ็ชร์ (3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง แนวคิดว่าด้วยชนชั้นนำ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ แนวคิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ และแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง มาเป็นกรอบในการวิจัยผลการวิจัยพบว่า 1) การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีของนายชาญ พวงเพ็ชร์ ในช่วงก่อนการลงสมัครรับเลือกตั้ง มีแนวคิดและแรงจูงใจที่สำคัญคือ การได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจทางการเมืองที่ไม่เป็นธรรมในเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์การจัดสรรงบประมาณของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีคนเดิม ซึ่งตอนนั้นนายชาญ พวงเพ็ชร์ ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ทำให้เกิดความไม่เสมอภาค และไม่มีหลักเกณฑ์ในการบริหารงาน เหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้

ตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้ง คือ การเปลี่ยนแปลงกฎหมายการเลือกตั้งเกี่ยวกับการได้มาซึ่งตำแหน่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ โดยกำหนดว่าต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งทำให้เขาตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งเพราะคาดว่าจะชนะการเลือกตั้งอย่างแน่นอน 2) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายชาญ พวงเพ็ชร์ จากปัจจัยภายในคือ เงินทุน เพราะเป็นทรัพยากรทางวัตถุที่สำคัญในการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง ส่วนปัจจัยภายนอก คืออิทธิพลจากคู่แข่งทางการเมือง ที่ส่งผลให้กระบวนการในการหาเสียงเลือกตั้งไม่เป็นไปตามธรรมชาติของการแข่งขันทางการเมือง ผู้ให้ความช่วยเหลือหรือผู้สนับสนุนไม่กล้าแสดงตัวช่วยเหลือในการหาเสียงอย่างเต็มที่และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในช่วงที่ได้รับตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีในช่วงแรกนายชาญ พวงเพ็ชร์ ไม่มีความรู้และไม่เข้าใจในภารกิจงานตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ ที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเพราะยังไม่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร และปัญหาจากระบบอุปถัมภ์จากผู้บริหารคนเดิมส่งผลให้พนักงานและข้าราชการบางส่วนเกิดการต่อต้าน การไม่ยอมรับในตัวนายชาญ พวงเพ็ชร์

ศิริรัตน์ ธรรมใจ (2558: น. 74-86) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แนวคิดระบบอุปถัมภ์ แนวคิดการสร้างอำนาจทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอธิบายผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ดังนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของเครือข่าย ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ และปัจจัยด้านแวดลอมอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างบุคลิกภาพหรือภาพพจน์ การประชาสัมพันธ์ตัวบุคคล การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ การบริหารจัดการงบประมาณและการจัดหาแหล่งงบประมาณช่วยเหลือและพัฒนาตำบล วิธีการทางการเมืองผ่านกลไกการเลือกตั้ง ส่งผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านกฎหมายการไม่ได้กำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง 2) ปัจจัยส่วนบุคคลทั้งด้านการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

นิสัย อายุ และชื่อเสียงวงศ์ตระกูล 3) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของเครือญาติ 4) ปัจจัยด้านการเมือง 5) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในพื้นที่ 6) ปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ การมีภูมิหลังทางสังคมมาจากตระกูลที่มีชื่อเสียงและร่ำรวย เป็นที่รู้จักของสังคม การเคยผ่านประสบการณ์ทำงานรับราชการมาก่อน หรือปัจจัยด้านเงินทุนที่มีมากพอที่ใช้ในการหาเสียง สำหรับวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ทวนนั้นภาพพจน์และการประชาสัมพันธ์ผลงานของตนเองให้ประชาชนทราบอยู่เสมอ มีการสร้างและการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกับชุมชน มีการบริหารจัดการงบประมาณ โดยเฉพาะการจัดหาแหล่งงบประมาณหรือการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาประชาชน

สาธิต เจริญสุข (2560: น.162-184) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของ นายรามเนตร ใจกว้าง นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวิธีการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองภายใต้รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของนายรามเนตร ใจกว้าง นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย 2) ปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองภายใต้รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของนายรามเนตร ใจกว้าง นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย 3) ปัญหาและอุปสรรคในสร้างฐานอำนาจทางการเมืองภายใต้รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของนายรามเนตร ใจกว้าง นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีมาเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองไทย แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่าวิธีการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนายรามเนตร ใช้ 4 วิธีการคือ การเป็นคนในพื้นที่โดยนายรามเนตรเป็นคนเกาะสมุยโดยกำเนิดใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่เกาะสมุย การใช้ความเป็นญาติพี่น้องกับประชาชน โดยตระกูลของนายรามเนตรเป็นตระกูลที่ใหญ่ในเกาะสมุย ทำให้มีฐานเสียงที่มาจากญาติพี่น้อง เพราะระบบเครือญาติเป็นระบบอุปถัมภ์ประเภทหนึ่ง การเลือกใช้ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อคะแนนเสียง เช่น เงินทุน ทีมผู้สมัคร หัวคะแนน การประเมินศักยภาพของกลุ่มแข่งขัน การกำหนดนโยบายในการหาเสียง ล้วนแต่เป็นสิ่งที่นายรามเนตรให้ความสำคัญอย่างมากเช่นกัน และด้วยบุคลิกส่วนตัวของนายรามเนตรที่เป็นคนใจกว้าง ตัดสินใจไม่ถือตัว เป็นกันเอง สามารถเข้าถึงได้ง่ายทำให้นายรามเนตรสามารถครองใจประชาชนชาวเกาะสมุยได้เรื่อยมา ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานอำนาจของนายรามเนตร ปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีบุคลิกส่วนตัวที่เป็นคนไม่ถือตัวเข้าถึงง่าย ตัดสินใจและปัจจัยนอกคือการให้ความสำคัญกับวิธีการและกลยุทธ์ในการดำเนินการทางการเมืองที่มีการศึกษาและวางกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งเป็น

อย่างดี มีการกำหนดนโยบายที่เป็นที่นิยมของประชาชน มีทีมผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีฐานเสียงที่ดี มีหัวคะแนนที่ดี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุให้ได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากประชาชนเรื่อยมา

เทศศีกดิ์ อมรวิวัฒน์ (2561: น. 83-87) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพมาช่วยเสริมเพิ่มเติม ใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จำนวน 399 คน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา 2) เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา 3) เพื่อศึกษาวิธีการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีในการวิจัย ดังนี้ ทฤษฎีอำนาจ แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และได้กำหนดกรอบแนวคิด ตัวแปรอิสระได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ นโยบาย ตัวบุคคล (คุณสมบัติส่วนตัวด้านการศึกษา คุณสมบัติส่วนตัวด้านมนุษยสัมพันธ์) การสื่อสารทางการเมือง (การจัดเวทีปราศรัย การใช้วิธีการหาเสียงผ่านสื่อ) การบริจาคเงินแก่สาธารณะ การแจกเงินหรือสิ่งของ ตัวแปรตาม คือการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยาโดยการเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา มีอยู่ 6 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง (การจัดเวทีปราศรัย ปัจจัยด้านการแจกเงินหรือสิ่งของ ปัจจัยด้านตัวบุคคล (คุณสมบัติส่วนตัวทางด้านการมีมนุษยสัมพันธ์) ปัจจัยด้านนโยบาย และปัจจัยด้านการบริจาคเงินแก่สาธารณะเพื่อช่วยเหลือสังคม ตามลำดับ ส่วนวิธีการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา มีการใช้วิธีการอุปถัมภ์เป็นหลัก ซึ่งในพื้นที่ของเมืองพัทยานั้นเป็นพื้นที่ของการผูกขาดอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น มีการสร้างเครือข่ายพรรคพวกไว้อย่างหนาแน่น มีการจัดตั้งกลุ่มการเมือง โดยใช้ชื่อว่า “ทีมเรารักพัทยา” เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพให้กับกลุ่มการเมือง บริบทแวดล้อมโดยรอบของสังคมเป็นไปในลักษณะการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลปวนพ อำเภอนองหิน จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และศึกษาเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว รวมถึงศึกษาการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว กลุ่มผู้ใกล้ชิดกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการประจำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง มีความเหมาะสม สัมผัสใจในการให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1.1 นายประดิษฐ์ อาจแก้ว นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลปวนพ คือเป้าหมายสำคัญของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1.2 กลุ่มผู้ใกล้ชิดกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว จำนวน 3 คน ได้แก่

1.2.1 นางสาวอังสนา อาจแก้ว บุตรสาวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1.2.2 นายสมักร คำมุงคุณ เลขานุการนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1.2.3 นายอาจ ศรีจันทร์ คนสนิท

1.3 กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 คน ได้แก่

1.3.1 นายอารีย์ อ่อนศรี ตำแหน่ง รองนายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลปวนพ

1.3.2 นายสุรนนท์ ถนอมชีพ ตำแหน่ง รองนายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลปวนพ

1.3.3 นายวิมล วาลา ตำแหน่ง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ

1.3.4 นายอิทธิ คำมา ตำแหน่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ

1.3.5 นางกลิ่น สุชา ตำแหน่ง อดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ

- 1.4 ข้าราชการประจำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ได้แก่
 - 1.4.1 สิบตำรวจโทพฤษดิ์ เวียงทอง ตำแหน่ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ
 - 1.4.2 นางชนกาล จันทะอุ่มเม่า ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองการศึกษา
 - 1.4.3 นางโกศล พรหมดี ตำแหน่ง นักจัดการงานทั่วไป
- 1.5 ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ได้แก่
 - 1.5.1 นายกาย ศรีจันทะ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
 - 1.5.2 นายวินะ สนธิพงษ์ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9
 - 1.5.3 นายอดุลย์ พรหมดี ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13
- 1.6 ประชาชนทั่วไป จำนวน 6 คน
 - 1.6.1 นางอิงอุคร ศรีจันทะ ประชาชนหมู่ที่ 1
 - 1.6.2 นายสาย ธรรมรัง ประชาชนหมู่ที่ 3
 - 1.6.3 นายสำราญ จันท์ทอง ประชาชนหมู่ที่ 6
 - 1.6.4 นางเวียงพิงส์ ภาณี ประชาชนหมู่ที่ 9
 - 1.6.5 นางคำฟัก คำมา ประชาชนหมู่ที่ 14
 - 1.6.6 นางหนูหลั่น ศรีบุญมี ประชาชนหมู่ที่ 15
 รวมประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 21 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาวิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการศึกษาจากเอกสาร รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด จากนั้นนำมาพัฒนาให้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสังเกต (Observation) เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่แท้จริงของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว อย่างไม่สัจจิด โดยผู้วิจัยทำงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพอยู่แล้ว จึงสามารถเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการทำงานหรือการประชุมสภาขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ หรือแม้กระทั่งการร่วมออกประชาคมระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบลที่นายประดิษฐ์ อาจแก้วได้เข้าร่วมด้วย ทั้งนี้ โดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Informal Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจงไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในทุกมิติตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่มีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ ซึ่งเป็นคำถามที่มีลักษณะแบบกึ่งโครงสร้างที่เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประติษฐ์ อาจแก้ว มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary) โดยศึกษาจากเอกสาร เช่น เอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง สถิติ ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ ข่าวสารจากสื่อมวลชนต่างๆ ทั้งสื่อระดับประเทศ สื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย และสื่อท้องถิ่น รวมทั้ง งานวิจัย งานวิชาการ และบทวิเคราะห์อื่นๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประติษฐ์ อาจแก้ว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล ทำความเข้าใจ ทบทวนข้อมูล แล้วแยกประเด็นสาระต่างๆ ออกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์และแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยการเรียงความเพื่ออธิบายผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ค้นพบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เป็นการวิจัยเพื่อต้องการทราบถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว และศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่มีผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว อีกทั้งศึกษาถึงวิธีการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ ตำราเรียน วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ การสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุกและการสังเกต แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว
2. เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว
3. การสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1. ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว จำเป็นต้องศึกษาถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองด้วย เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาส่วนตัวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เพื่อที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ว่าภูมิหลังของบุคคลมีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใด

1.1 ภูมิหลังทางสังคม

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ไม่ได้เป็นคนตำบลปวนพุกโดยกำเนิด เดิมเกิดที่ตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย เป็นบุตรคนที่ 2 มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน รวมตัวเขาเอง หลังจากจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากวิทยาลัยการเกษตรสกลนคร ได้อุปสมบทที่วัดโพธิ์ชุม ตำบลปวนพุก อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย เหตุที่บวชที่นี้เนื่องจากพี่ชายคนโตมีครอบครัวอยู่ที่บ้านปวนพุก นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้บวชที่วัดโพธิ์ชุมเป็นเวลา 1 พรรษา ในช่วงที่บวชเป็นพระนั้น ได้รู้จักและสนิทสนมกับชาวบ้านระแวกนั้นเป็นอย่างดี นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า

“ช่วงวัยรุ่นได้มาบวชที่วัดโพธิ์ซุ่ม ที่มาบวชที่นี่เพราะจะได้อยู่ใกล้พี่ชาย ลีอกออกมาที่ช่วยงานพี่ชาย เพราะพี่ชายรับราชการครูไม่มีเวลาทำงาน ไร่งานสวน อีกทั้ง ได้ใช้ความรู้ที่เรียนด้านการเกษตรมาดูแลไร่สวนให้พี่ชาย” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564)

หลังจากที่ทำงานช่วยพี่ชายและรับจ้างเป็นช่างไม้หลายปี นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้สมรสกับภรรยา คือนาง มยุรี อาจแก้ว และได้อาศัยอยู่กับภรรยาที่บ้านปวนพูน นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำการเกษตรหลายอย่าง เช่น ปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ไก่ เป็ดและปลา ส่วนภรรยามีอาชีพค้าขาย โดยทำขนมหมูและเนื้อ จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง ซึ่งในสมัยนั้นมีเพียงเจ้าเดียวในตำบลปวนพูน ทำให้พ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการขนมไปขายต้องมารับที่ภรรยาของนายประดิษฐ์ อาจแก้วเท่านั้น นั่นคือ จุดเริ่มต้นที่ทำให้เป็นที่รู้จักและสนิทสนมกับคนจำนวนมากทั้งพื้นที่ใกล้เคียงและคนต่างหมู่บ้าน ซึ่งไม่เพียงแต่ขายขนมเท่านั้น ผลผลิตทางการเกษตรก็สามารถสร้างรายได้ให้ไม่น้อยเช่นกัน นางสาวอังสนา อาจแก้ว บุตรสาวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อก่อนตอนที่พ่อยังไม่ได้เป็นนายก พ่อทำการเกษตร ปลูกพืช เช่น พวก ข้าวโพด มันสำปะหลัง และเลี้ยงวัว ส่วนแม่เป็นแม่ค้า ขายผักสวนครัวที่พ่อปลูก หลัง ๆ มากก็ทำขนมขาย ขายทั้งปลีกและส่ง ในตอนเช้ามีคจะมีพ่อค้าแม่ค้ามารับขนมจากแม่ไปขาย สมัยนั้นคนน่าจะรู้จักพ่อมากที่สุดก็น่าจะเป็นพ่อค้าแม่ค้านี้แหละ” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564)

การที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ประกอบอาชีพทำการเกษตรและภรรยาค้าขายทำให้ได้มีโอกาสพบปะและรู้จักกับผู้คนมากมายหลายอาชีพ และนี่เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้นายประดิษฐ์ อาจแก้ว เป็นที่รู้จักและเมื่อลงเล่นการเมืองจึงทำให้มีผู้สนับสนุนและช่วยเหลือมากมาย นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นคนที่ชอบชีวิตที่สมถะ ไม่ชอบวุ่นวายกับใครชอบการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์มากถึงได้เลือกเรียนทางด้านเกษตร แต่ด้วยชีวิตที่พลิกผันจากทำไร่ทำสวนเป็นเกษตรกรได้ไม่นาน ก็ถูกชักชวนจากเพื่อนที่รู้จักกันให้ลงเล่นการเมืองในตำแหน่งสารวัตรกำนัน ในตอนนั้นมีความรู้สึกกังวลกับปฏิเสฐ เนื่องจากเกรงว่าจะมีเวลาให้กับครอบครัวและการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ของตนน้อยลง แต่ถึงกระนั้นก็ยังยินยอมตกปากรับคำไปทำหน้าที่สารวัตรกำนันช่วยกำนันในการดูแลทุกข์สุข ความเป็นอยู่ของประชาชน ในบางครั้งปฏิบัติหน้าที่แทนกำนันก็มี” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564)

บทบาทการทำงานด้านการส่งเสริมทำนุบำรุงพระศาสนานั้น นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ช่วยเหลืองานด้านบุญประเพณีอยู่ไม่น้อย เนื่องจากบ้านปวนพูนเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่ที่สุดในตำบลปวนพูน เมื่อมีงานประจำปีของหมู่บ้าน บ้านปวนพูนจะจัดอย่างยิ่งใหญ่กว่าหมู่บ้านอื่น และงานบุญประจำปีคือ งานบุญพะเหวด หรือบุญพระเวสสันดร ซึ่งจะจัดอย่างยิ่งใหญ่ จัด 3 วัน 3 คืนมีมหรสพให้ชาวบ้านได้รับชมตลอดงาน นายสุรนนท์ ถนอมชีพ อดีตข้าราชการครู ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน และมีศักดิ์เป็นพี่เขยของภรรยา นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “หน้าที่ที่นายกและภรรยามักจะได้รับคือเป็นกรรมการในการจัดงาน ซึ่งมีหน้าที่อำนวยความสะดวก จัดสถานที่ ดูแลประชาชนที่มาเที่ยวงาน รวมทั้งบริหารจัดการด้านการเงินด้วย” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนางหนูหลั่น บัณฑิต อายุ 58 ปี อาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ราษฎรหมู่ที่ 15 บ้านทุ่งโพธิ์ ได้ให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับนายสุรพันธ์ วัฒนอมชีพว่า “การจัดงานวัด งานบุญของบ้านปวนพูนจะจัดยิ่งใหญ่ทุกปี นายกเอกและภรรยาก็ช่วยงานทุกปี อาจเป็นเพราะบ้านอยู่ใกล้วัดด้วยและก็เป็นคนชอบช่วยเหลืองานบุญ ภรรยาบอกเขาทำกับข้าวอร่อย เขาก็จะทำมาถวายเพลพระและก็ทำโรงทานแจกให้ชาวบ้าน” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564) ปัจจัยที่ทำให้ นายประดิษฐ์ อาจแก้วและภรรยามีส่วนร่วมในการจัดงานบุญประเพณี นอกจากทำด้วยจิตอาสาแล้ว ส่วนหนึ่งมาจากที่ตั้งของบ้านที่อยู่ใกล้วัดทำให้สะดวกในการเดินทาง และการทำหน้าที่หลักๆในการจัดงาน นางสาวอังสนา อาจแก้ว บุตรสาวให้สัมภาษณ์ว่า “คนชนบทเนี่ยเวลามีงานวัด งานบุญ ใครที่มีบ้านอยู่ใกล้วัดมักจะได้รับการหรือรับหน้าที่สำคัญๆเสมอ แม้มักจะได้รับหน้าที่ทำอาหารถวายพระ พ่อจะเป็นคณะกรรมการจัดงาน ดูแลเรื่องเงิน เรื่องจัดสถานที่” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564) นายประดิษฐ์ อาจแก้วและภรรยามักจะได้รับหน้าที่ในลักษณะนี้เป็นประจำทุกปี ทำให้เขามีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมบุญประเพณีของหมู่บ้าน เมื่อได้รับการเลือกตั้งให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน จึงไม่ลืมหูลืมตาที่จะสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานส่งเสริมบุญประเพณีของหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน หรือแม้กระทั่งมีวัดไหนในตำบลปวนพูน ที่ต้องการงบประมาณหรือความช่วยเหลือก็จะช่วยทันที พ่อจะสรุปได้ว่านายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีภรรยาที่ชอบทำบุญและมักจะออกงานเคียงคู่กับสามี เรียกได้ว่า “การมีภรรยาที่เก่งละเอียด ช่วยเสริมบารมี สามีก็เจริญ” (นายอาจ ศรีจันทร์ สัมภาษณ์ 8 เมษายน 2564)

สรุปภูมิหลังทางสังคมของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว คือ เป็นคนชอบช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะงานบุญประเพณีของหมู่บ้าน เป็นคนที่มีจิตอาสา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นคนพื้นที่โดยกำเนิดแต่เนื่องจากเคยมาบวช และทำงานที่บ้านปวนพูนเป็นเวลาหลายปี อีกทั้งยังได้สร้างครอบครัวกับภรรยาอยู่ที่บ้านปวนพูน ทำให้เขามีความสนิทสนมกับชาวบ้านเป็นอย่างดี

1.2 ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เขาไม่ได้มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจที่โดดเด่นตามที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น ครอบครัวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีพี่น้องที่ประกอบอาชีพรับราชการ 2 คน และประกอบอาชีพค้าขาย 2 คน ส่วนตัวเขาเองประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ พืชที่ปลูกได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพืชผักสวนครัวต่าง ๆ สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ วัว และไก่ ซึ่งไม่ได้เลี้ยงเป็นฟาร์มที่ใหญ่โตมากนัก เพราะ

ดูแลคนเดียวไม่มีผู้ช่วยจึงไม่สามารถเลี้ยงสัตว์หรือปลูกพืชให้มีจำนวนมากได้ ส่วนภรรยามีอาชีพค้าขาย ทำแหนดหมูและเนื้อขายทั้งปลีกและส่ง ซึ่งเป็นเจ้าเดียวในตำบลปวนพู่ จึงทำให้แหนดของภรรยาขายดีและเป็นที่รู้จักของทุกคน

การเริ่มต้นเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว ในช่วงที่รับตำแหน่งสารวัตรกำนัน เขายังทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักอยู่ “เนื่องจากเงินเดือนสารวัตรกำนันไม่มากนัก ก็ยังทำไร่ทำสวน ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เหมือนเดิม แต่เวลาก็มีน้อยลง เพราะต้องไปทำหน้าที่สารวัตรกำนัน ต้องทำทั้งงานรายและงานหลวงไปพร้อม ๆ กัน” (นายประคิษฐ์ อาจแก้ว สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) และนั่นจึงทำให้เขามีประสบการณ์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ได้เข้าใจปัญหาความทุกข์ของประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จนกระทั่งการตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลปวนพู่ เพราะเข้าใจปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน จึงอยากมีอำนาจทางการเมือง เพื่อที่จะได้ใช้อำนาจนั้นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชน รวมถึงการพัฒนาท้องถิ่น การลงแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว ใน พ.ศ. 2539 ช่วงเวลาดังกล่าว นายประคิษฐ์ อาจแก้ว ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้เพิ่มเติมแต่อย่างใด การลงแข่งขันทางการเมืองในครั้งแรกจึงเป็นการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการหาเสียง การลงพื้นที่หาเสียงกับเครือข่ายทางการเมืองหรือหัวหน้าแผนกจากการขอรับการช่วยเหลือมากกว่าการติดสินบน ด้วยสิ่งของหรือเงินทอง และการได้รับชัยชนะทางการเมืองในครั้งแรก สาเหตุสำคัญมาจากการสนับสนุนของประชาชนที่มีความต้องการให้นายประคิษฐ์ อาจแก้ว มีบทบาททางการเมืองเพื่อใช้อำนาจทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่และการได้รับชัยชนะทางการเมืองในสมัยต่อมาก็เพราะผลการทำงานของการช่วยเหลือประชาชนด้วยความจริงใจ ความดีความซื่อสัตย์ของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว “นายกไม่ได้รวยอะไรนะ ก็ทำมาหากินแบบเรา ๆ คนธรรมดา เขาเป็นคนขยัน มีความจริงใจ เป็นคนรุ่นใหม่ไฟแรง จึงได้ใจประชาชนอย่างมาก ” นางกลิ่น สุธา (สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2564)

จากการเก็บข้อมูลทำให้สามารถกล่าวได้ว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว ไม่ได้มีความโดดเด่น ครอบครัวมีฐานะปานกลาง ประการสำคัญครอบครัวไม่ได้ประกอบธุรกิจใหญ่โตมีเพียงค้าขายและทำการเกษตรเท่านั้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่ได้มีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายประคิษฐ์ อาจแก้ว หากคงเป็นความจริงใจและความบริสุทธิ์ใจที่ต้องการจะพัฒนาหมู่บ้านการสร้างผลงานที่ปรากฏเป็นรูปธรรมจึงทำให้นายประคิษฐ์ อาจแก้ว สามารถเอาชนะใจประชาชนเรื่อยมา จนสามารถครองใจประชาชนในจังหวัดเลยจนถึงปัจจุบัน

1.3 ภูมิหลังทางการเมือง

ภูมิหลังทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ที่นำมาสู่การครองอำนาจทางการเมืองและบทบาททางการเมืองที่ส่งผลให้สามารถเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย สามารถนำมาอธิบายโดยอาศัยการสัมภาษณ์นายประดิษฐ์ อาจแก้วและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ผ่านบทบาททางการเมืองจากตำแหน่งสารวัตรกำนันของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ใน พ.ศ. 2537 นั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นของการได้มีบทบาททางการเมือง “เรียกได้ว่า สารวัตรกำนัน คือจุดเริ่มต้นของการมีบทบาททางการเมือง โดยสมัยนั้นอายุน่าจะ 30 ต้น ๆ ถือว่ายังใหม่มาก ไม่มีประสบการณ์ในด้านการเมืองเลย แต่พอได้ทำไปสักพักก็รู้สึกสนุกและชอบ” (นายประดิษฐ์ อาจแก้ว สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) การได้ใกล้ชิดกับชาวบ้านทำให้เป็นที่รู้จักของชาวบ้าน ได้ช่วยแก้ปัญหาและความเดือดร้อนของชาวบ้าน แต่เนื่องจากบทบาทของสารวัตรกำนันมีจำกัด เพราะต้องคอยช่วยเหลืองานของกำนันตามที่กำนันสั่ง ทำให้ไม่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจได้เท่าที่ควร นายประดิษฐ์ อาจแก้วจึงปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งสารวัตรกำนัน เพียง 2 ปี “นายอยู่ในตำแหน่งสารวัตรกำนัน 2 ปีก็ลาออก เพราะอยากเล่นการเมืองแบบเต็มตัว และมีเพื่อนฝูงคอยยุคอยปลุกคั้น ด้วยเห็นหน่วยกำนันดี มีแววเป็นผู้นำ” (นายอาจ ศรีจันทะ สัมภาษณ์ 8 เมษายน 2564) เช่นเดียวกับนางอิงอุตร ศรีจันทะ ราษฎรหมู่ที่ 1 บ้านปวนพุ ได้กล่าวว่า “นายกเอกมีแววเป็นผู้นำตั้งแต่เป็นสารวัตรกำนันแล้ว บ้านเราอยู่ใกล้กัน แต่ไม่ได้เป็นญาติกันนะ ก็เห็นว่าท่านเหมาะกับการเล่นการเมืองท้องถิ่น เป็นคนเข้าสังคมน้อยช่วยเหลืองานส่วนรวมดี” (สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2564) นายประดิษฐ์ อาจแก้วเริ่มฉายแววความเป็นผู้นำผ่านบทบาททางการเมืองการปกครองท้องถิ่นในตำแหน่งสารวัตรกำนันหรือผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือกำนันในการดูแลประชาชนนั่นเอง

ช่วงที่ 2 ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากอยากพัฒนาหมู่บ้าน อยากแสดงบทบาททางการเมืองได้อย่างเต็มที่และเป็นอิสระ ทำให้นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งสารวัตรกำนัน เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่ที่ 1 บ้านปวนพุ และได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2539 และด้วยความโดดเด่นของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ที่แตกต่างจากสมาชิกสภาตำบลคนอื่นๆ คือเป็นคนจริงใจ มีความเป็นกันเองไม่ถือตัว สามารถเข้ากับคนได้ทุกกลุ่ม ทำให้เขาได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ ในปีพ.ศ.2542 ซึ่งเป็นการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุสมัยแรก และด้วยบทบาททางการเมืองที่มีความชัดเจน มีนโยบายที่สามารถทำได้จริง และลงมือทำตามนโยบายที่ตนหาเสียงไว้

ได้ จึงส่งผลให้เขาได้รับเลือกตั้งจากประชาชนให้บริหารงานในฐานะผู้นำท้องถิ่นเรื่อยมา นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นคนเดียวในบรรดาญาติพี่น้องที่มีทั้งหมด 5 คน ที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น พี่น้องประกอบอาชีพรับราชการ 2 คน และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว 2 คน เมื่อก่อนเป็นคนค่อนข้างขี้อาย ไม่กล้าพูดในที่สาธารณะ ไม่ชอบสูงส่งกับใคร ชอบมีชีวิตที่สงบและเรียบง่าย แต่คงจะเป็นคนที่อหยาอหิ ไม่ชอบขัดใจกับคนอื่นจึงมักจะมีเพื่อนมาหาและมาพูดคุยที่บ้านเป็นประจำ มีเพื่อนๆที่เป็นทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำงานรับราชการ ค้าขาย ชาวไร่ ชาวนาเรียกได้ว่า รู้จักคนเกือบทั้งตำบล จุดเริ่มต้นของเริ่มเข้าสู่การเมืองคือ มีความสนิทสนมกับกำนัน มงคล บัณฑิตเอก ซึ่งในตอนนั้นได้รับการเลือกตั้งเป็นกำนันตำบลปวนพูน นายมงคล จึงชักชวนมาร่วมทีมงาน โดยมารับตำแหน่งสารวัตรกำนัน ตอนนั้นได้มีโอกาสทำงานช่วยเหลือชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้านในตำบลปวนพูน รู้สึกสนุกและคงค้นพบตัวเองว่าชอบงานบริการประชาชนแบบนี้ พอปีพ.ศ.2539 มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลปวนพูน จึงได้ลาออกจากสารวัตรกำนัน มาลองเล่นการเมืองท้องถิ่นและก็ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลและได้รับการเลือกให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนจนถึงปัจจุบัน ” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564)

ส่วนนายสมักร คำมุงคุณ เลขานุการนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเป็นผู้ที่มีความสนิทสนมกับนายประดิษฐ์ อาจแก้วเป็นอย่างมาก เป็นเลขานุการนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ตั้งแต่เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนสมัยที่ 1 และปัจจุบันก็ยังเป็นเลขานุการอยู่ได้ ให้สัมภาษณ์ว่า “รู้จักกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เพราะมีศักดิ์เป็นญาติกัน ซึ่งเป็นญาติฝ่ายภรรยา เริ่มแรกที่เขาเข้าสู่วงการการเมืองจากการที่ได้รับคำเชิญจากกำนัน มงคล บัณฑิตเอก ให้มาเป็นสารวัตรกำนัน ซึ่งก็มีหน้าที่ช่วยงานของกำนันในการดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน ทราบว่าในตอนแรกเขาก็ไม่ได้ชอบหรืออยากจะเป็นสารวัตรกำนัน แต่ก็ไม่อยากขัดใจเลยรับปากและลองทำงานดู เขาเป็นคนที่ขยันและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีแววของความเป็นผู้นำ ต่อมาเมื่อเขาได้รับตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลปวนพูนเขาก็ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของบ้านปวนพูน หมู่ที่ 1 ในตอนนั้นมีกำนันเป็นประธานสภาตำบล” (สัมภาษณ์ 8 เมษายน 2564)

ด้าน นายอารีย์ อ่อนศรี อดีตผู้ใหญ่บ้าน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ผู้ที่เคยได้ร่วมงานกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน มีความใกล้ชิดกันมานานและรู้จักกันดีหลังทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “นายกเอก เคยมีบทบาททางการเมืองมาก่อนที่จะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน โดยผ่านการเป็นสารวัตรกำนัน เป็นผู้ที่ทำงานดี มีความรับผิดชอบ มีเพื่อนเยอะ เขามีเพื่อนหรือคนที่รู้จักที่ไม่ใช่ญาติของตนเองเยอะมาก คงเป็นเพราะชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความกล้าแสดงความคิดเห็น และเป็นคนที่ไม่ค่อยขัดใจผู้อื่น พอผมเกษียณจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ช่วงนั้น

รองนายกคนเดิมของนายกเอก เสียชีวิต ท่านจึงได้ชวนผมมาร่วมทีมงานด้วย ซึ่งผมก็ยินดีที่จะร่วมงานกับท่านอย่างมาก” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564) ด้านนายอิทธิ คำมา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปวนพูน สนับสนุนกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เพราะได้ร่วมงานกันมาตั้งแต่เป็นสมาชิกสภาตำบล ปัจจุบันนายอิทธิ เป็นสมาชิกอบต.ปวนพูนมากกว่า 4 สมัย ผู้ไม่เคยสอบตกเลย ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมและท่านนายกเคยเป็นสมาชิกสภาตำบลปวนพูนด้วยกันมาก่อน ผมก็เล่นการเมืองครั้งแรก นายกก็เล่นการเมืองครั้งแรก ในสมัยนั้นเพิ่งเริ่มมีการเลือกตั้งท้องถิ่น คำว่า อบต. บางคนยังไม่เป็นที่รู้จักเลย ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีทำให้มีประสบการณ์ในการเล่นการเมือง ” (สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2564)

สรุปได้ว่า ภูมิหลังทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว คือเคยทำงานในตำแหน่งสารวัตรกำนัน และเป็นสมาชิกสภาตำบลของหมู่ที่ 1 บ้านปวนพูน และบทบาททางการเมืองที่ผ่านมาก็เห็นได้ชัดคือวิธีการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่เฉพาะเวลาที่ใกล้จะมีการเลือกตั้ง แต่เขาจะลงพื้นที่ไปพบปะกับพี่น้องประชาชนทุกหมู่บ้านในตำบลปวนพูน เพื่อไปสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมและถามไถ่ถึงปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน เป็นคนที่มีความจริงใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำให้เขาสามารถครองใจคน จนสามารถทำให้เขาชนะการเลือกตั้งได้

2. เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

จากการศึกษาถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 รายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงสามารถนำมาอธิบายถึงลักษณะของเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองโดยสรุปในภาพรวม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน และช่วงหลังจากการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ช่วงก่อนการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน

ก่อนการได้รับตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้มีการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับบุคคล 2 กลุ่มคือ กลุ่มเครือข่าย และกลุ่มเพื่อน

2.1.1 กลุ่มเครือข่าย

จากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย การช่วยญาติทำให้ญาติได้เป็นใหญ่เป็นโต มีชื่อเสียง จะทำให้สามารถพึ่งพาอาศัยได้ในภายหลัง ถือได้ว่าเป็นการอุปถัมภ์อย่างหนึ่งที่ต้องระบบความสัมพันธ์เครือข่าย และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นว่ากลุ่มเครือข่ายหรือกลุ่มผู้ใกล้ชิดมีความสำคัญและมีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง หรือการสร้างและรักษาอำนาจ

ทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น ได้เป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นจุดเริ่มต้นในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองจนสามารถสานสัมพันธ์ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ให้ได้รับการสนับสนุน และช่วยดึงจุดคะแนนเสียงและเป็นฐานเสียงให้กับนักการเมืองท้องถิ่น อีกทั้งเป็นส่วนผลักดันให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถมีกำลังใจ มีแรงสนับสนุน ไม่ว่าจะช่วยในด้านแรงงานในการหาเสียง แรงงานในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งหากการมีเครือข่ายเยอะก็จะช่วยกระจายข่าวสารของผู้นำท้องถิ่นให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารได้รวดเร็ว และการมีเครือข่ายมากจะคอยโอบอุ้มคะแนนเสียงให้ได้คะแนนมาก โดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีจำนวนญาติเยอะ หมู่บ้านนั้นก็จะผูกขาดคะแนนเสียงไปโดยปริยายทำให้มีชัยชนะเหนือคู่แข่ง ผู้นำที่มีเครือข่าย วงศ์ตระกูลที่มีชื่อเสียงที่มีบารมี และเป็นที่รู้จักของคนในตำบลหรือในพื้นที่จะทำให้ได้รับการสนับสนุนตามมา ดังเช่นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ อำเภอนองหิน จังหวัดเลย มีทุนทางสังคมเดิมคือ ภรรยาทำอาชีพค้าขายทำให้เป็นที่รู้จักของผู้คนมากมาย เมื่อแต่งงานกับภรรยาที่อยู่บ้านปวนพ ตำบลปวนพ คะแนนเสียงจึงมาจากญาติฝ่ายภรรยา และยังทำให้เขาได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทุกครั้ง จากการสัมภาษณ์ นายออง ศรีจันทะซึ่ง เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิด เป็นคนสนิทของนายประดิษฐ์ อองแก้ว เขาเป็นญาติกับภรรยาของ นายประดิษฐ์ อองแก้ว และเป็นหัวหน้าคะแนนในการหาเสียงทุกครั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “นายประดิษฐ์ อองแก้ว มีผู้สนับสนุนอันดับแรกมาจากครอบครัว และญาติที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันที่สามารถไว้เนื้อเชื่อใจและได้มีความสำคัญคอยช่วยเหลือผลักดันให้นายกทำงานด้วยความราบรื่น ภรรยานายกก็คอยสนับสนุนเป็นเบื้องหลังให้ตลอดเวลา อีกทั้งด้วยฐานะทางครอบครัวที่มีเรียกได้ว่าพอมือพอกิน เพราะภรรยาทำอาชีพค้าขายมีรายได้เป็นประจำไม่ขาดตกบกพร่อง ทำให้การทำงานไม่ต้องพะวงหน้าพะวงหลัง เต็มที่ไปกับการทำงานทุกครั้ง นายก็จะกลับคิดค้นไม่เคยว่า เพราะเข้าใจในการทำงานของนายก” (สัมภาษณ์ 8 เมษายน 2564)

ถึงแม้ว่า นายประดิษฐ์ อองแก้ว จะไม่ใช่คนพื้นที่โดยกำเนิด แต่ฐานส่วนใหญ่จะมาจากเครือข่ายฝ่ายภรรยาและญาติของภรรยาพี่ชาย โดยนายสุรนนท์ ถนนอมชีพ ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื่องจากผมเป็นญาติทางฝ่ายภรรยาของนายประดิษฐ์ อองแก้ว พอทราบว่าเขาจะลงสมัครรับเลือกตั้ง ก็ได้ช่วยเขาหาเสียง ด้วยความที่ผมในสมัยนั้นที่ยังรับราชการครู ก็จะมีเพื่อนที่เป็นกลุ่มข้าราชการอยู่จำนวนมาก หรือรู้จักกลุ่มข้าราชการอื่นๆมากพอสมควร ก็อาศัยจุดได้เปรียบตรงนี้ในการช่วยเขาหาเสียงอีกทางหนึ่ง” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564) นายวิมล วาลา ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ ให้สัมภาษณ์ว่า “ญาติมีส่วนสำคัญ โดยเฉพาะญาติที่เป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานหรือกรรมการกลุ่มต่าง ๆ จะคอยสนับสนุนหรือคอยช่วยเหลือผู้นำในการเลือกตั้งทำให้ได้คะแนนเสียงมากขึ้น อย่างเช่นภรรยานายกฯประดิษฐ์ อองแก้ว ท่านมีญาติพี่น้องเยอะ เกือบทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ให้การสนับสนุนมากขึ้นเสียงเกือบทั้งหมู่บ้าน

เป็นของนายกเทศมาให้หมู่บ้านที่เช่นกัน” (สัมภาษณ์ 8 เมษายน 2564) นางสาวอังสนา อาจแก้ว บุตรสาวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า “ตระกูลของคุณแม่เป็นตระกูลที่ค่อนข้างใหญ่ ทำงานกันหลากหลายอาชีพ ซึ่งอาศัยอยู่ทั้งในหมู่บ้านเดียวกันและคนละหมู่บ้าน แต่ส่วนมากจะอยู่ในเขตตำบลปวนพูน พอดีคุณพ่อลงเล่นการเมืองก็ได้ญาติพี่น้องที่มาช่วยเป็นหัวคะแนน และช่วยโฆษณาหาเสียง ส่วนเครือญาติของคุณพ่อก็จะมีทั้งรับราชการและค้าขาย เวลาหาเสียงก็สามารถช่วยเหลือได้ในหลายๆเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องเงินทุน ทำให้คุณพ่อไม่ได้ติดขัดหรือมีปัญหาในเรื่องนี้ ซึ่งนับว่าเป็นความโชคคืออย่างมาก” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564)

สรุปได้ว่า กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นหรือบุคคลใกล้ชิดคนนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันว่า ระบบเครือญาติมีความสำคัญอย่างมากในการหาเสียงลงรับสมัครเลือกตั้ง เพราะสังคมชนบทประชาชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งและกัน บุคคลใดมีเครือญาติจำนวนมากก็สามารถช่วยเป็นกระบอกเสียงในการกระจายข่าวสารหรือผลงานของตัวนักการเมืองให้ชาวบ้านได้รับรู้ สังคมชนบทมีความเกรงใจและมักจะตอบแทนบุญคุณกันโดยผ่านความสัมพันธ์แบบระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ หากบุคคลใดได้รับความช่วยเหลือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากนักการเมือง จะรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณต่อเขาอย่างมาก และบุคคลคนนั้นก็จะกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างเครือข่ายให้กับนักการเมืองผู้นั้น นับว่าเป็นการสร้างฐานคะแนนเสียงได้เป็นอย่างดี

นักการเมืองที่มีเครือญาติหรือคนใกล้ชิดที่ศักยภาพสูง เช่น เป็นผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มต่างๆหรือเป็นบุคคลที่เคารพนับถือของประชาชนในตำบลนั้น จะมีแรงดึงดูดคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองจนชนะการเลือกตั้ง หรือสามารถผูกขาดคะแนนเสียงและส่งผลให้มีชัยชนะเหนือคู่แข่งหากคู่แข่งนั้นไม่มีศักยภาพหรือเครือญาติเพียงพอ จนสามารถครองอำนาจทางการเมืองได้ยาวนานหลายนสมัยได้

2.2.2 กลุ่มเพื่อน

ปัจจัยที่สำคัญในการชนะการเลือกตั้งนอกจากปัจจัยของเครือญาติ กลุ่มเพื่อนถือว่ามีสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงก่อนได้รับตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปวนพูนของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ซึ่งกลุ่มเพื่อนที่สำคัญคือกลุ่มนักการเมือง เช่น กำนัน ตำบลปวนพูน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้เคยร่วมงานด้วยเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน เคยประชุมร่วมกัน สักสรรค์กันหรือแม้กระทั่งได้ไปศึกษาดูงานด้วยกันทำให้เกิดความสัมพันธ์กันมีความรักใคร่และสนิทสนมกันดี

ด้วยอุปนิสัยของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ที่มีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจและมีอัธยาศัยดี จึงทำให้เขามีเพื่อนมากมาย เมื่อกลุ่มเพื่อนทราบว่าเขาจะลงเล่นการเมืองท้องถิ่น ต่างก็ให้

การสนับสนุนอย่างเต็มที่ บางคนเป็นหัวคะแนน บางคนเป็นแกนนำในการหาเสียงออกประชาสัมพันธ์ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า “ช่วงที่เป็นสารวัตรกำนัน ผมจะมีความสนิทสนมกับกลุ่มผู้นำหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือแม่กระทั่ง อสม. ชรบ. เพราะได้ทำงานร่วมกัน บางทีเราประชุมกันเสร็จก็จะมีการสังสรรค์กันหรือเรียกง่าย ๆ สนิทกันในวงเหล้านั่นแหละ (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) นอกจากนี้เพื่อนที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนที่เคยทำงานร่วมกันแล้ว ยังมีกลุ่มเพื่อนบ้านที่ชอบพบปะพูดคุย หรือที่เรียกว่า”สภากาแฟ” กลุ่มนี้มีความสำคัญมากเช่นกัน ในสังคมชนบททุกเช้าชาวบ้านมักจะนั่งรวมกลุ่มกันพูดคุยเรื่องของเหตุบ้านการเมือง เรื่องปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชาย นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ก็ได้ใช้วิธีการนี้ในการทำความสนิทสนม คຸ້นเคยกับกลุ่มชาวบ้าน ด้วยการเข้าไปร่วมกลุ่มสนทนาด้วย “อีกกลุ่มคือกลุ่มสภากาแฟในตอนเช้า ที่ผมมักจะไปร่วมวงสนทนากับพวกเขา กลุ่มเหล่านี้เมื่อผมลงสมัครรับเลือกตั้ง เขาจึงมาช่วยและเป็นหัวคะแนนให้ผม ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผมชนะการเลือกตั้งได้” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) กลุ่มชาวเกษตรกรที่ได้พูดคุย ปรึกษาหารือหรือเรื่องการเกษตรก็นับได้ว่าเป็นเครือข่ายหรือคะแนนเสียงที่มีความสำคัญต่อการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเช่นกัน “ชาวบ้านที่เคยได้พูดคุยปรึกษากันในการปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์ก็ดี ผมว่าพวกเขาก็มีส่วนสำคัญนะเป็นฐานเสียงได้โชคได้รั้วจักคนเยอะ” นายประดิษฐ์ อาจแก้วกล่าว (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) เมื่อเขาลงเล่นการเมืองเขาจึงมีฐานคะแนนเสียงจากคนกลุ่มนี้ รวมทั้งจากครอบครัวของกลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนทั้ง 3 คน มี 2 คนที่เคยได้ร่วมงานกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน พวกเขาให้ความเห็นตรงกันว่าได้ช่วยเหลือและเป็นคะแนนเสียงให้นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ในการลงสมัครเป็นสมาชิกสภาตำบลของบ้านปวนพุ เพราะเป็นการลงเล่นการเมืองท้องถิ่นครั้งแรกของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว จึงได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานที่มีคนรู้จักมากพอสมควรและมีญาติพี่น้องของตนในการช่วยหาเสียงด้วย นายอดุล พรหมดี ผู้ใหญ่บ้านจอมทอง หมู่ที่ 13 ให้สัมภาษณ์ว่า “ช่วงที่นายกได้ลาออกจากสารวัตรกำนัน แล้วมาสมัครเป็นสมาชิกสภาตำบล ก็ได้ช่วยท่านหาเสียงเพราะเราสนิทสนมกันดี จึงอยากช่วยท่าน ถึงแม้ผมจะไม่ได้อยู่ในบ้านปวนพุ เพราะย้ายมาอยู่กับภรรยาที่บ้านจอมทอง แต่ผมมีญาติพี่น้องอยู่ในบ้านปวนพุมากพอสมควร ก็ถือว่าได้ไปหาเสียงช่วยแนะนำญาติของตนเองให้เลือกท่านเป็นสมาชิกสภาตำบล” (สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2564) ด้านนายวินะ สนธิพงษ์ ผู้ใหญ่บ้านนาเหล่าน้อย หมู่ที่ 9 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “รู้จักกับท่านนายกมานานและมีความสนิทสนมกันในระดับหนึ่ง เนื่องจากท่านมีนิสัยที่เข้ากับคนง่าย มีความเป็นผู้นำมีความยินดีที่ท่านลงสมัครเป็นสมาชิกสภาตำบลก็ได้ช่วยท่านหาเสียง อีกอย่างผมมีญาติอยู่ที่บ้านปวนพุมากพอสมควรซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นญาติภรรยาผมด้วย” (สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2564) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายอิทธิ คำมา ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมและท่านนายกประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้เป็นสมาชิกสภาตำบลครั้งแรกในปีเดียวกันคือ พ.ศ.2539 ท่านนายกเป็นคนที่อหยาศัยดี มีน้ำใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ไม่ชอบผัดใจกับใคร จึงเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของท่าน พอในปี พ.ศ.2542 ผมและท่านได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาตำบลอีกสมัย แต่ระเบียบกฎหมายที่เปลี่ยนไป กำหนดที่ทำหน้าที่ประธานสภาโดยตำแหน่งถูกยกเลิกไป และได้เปลี่ยนเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนแทน และมาจากการคัดเลือกกันเองของสมาชิกสภาตำบล ผมและเพื่อนๆอีกหลายคนได้เสนอชื่อท่านนายก ประดิษฐ์ อาจแก้ว เป็นนายกฯ และทำให้ท่านได้รับตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนเป็นสมัยแรก” (สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2564)

สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ในช่วงก่อนการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน มีการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับกลุ่มคน 2 กลุ่ม คือกลุ่มเครือข่ายและกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีความสนใจในตัวบุคคลมากกว่าผลประโยชน์ โดยทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีความเกี่ยวพันทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เพราะนักการเมืองที่มีกลุ่มญาติพี่น้องหรือมีตระกูลที่ใหญ่จะทำให้สามารถดึงคะแนนเสียงได้มาก การหาเสียงเลือกตั้งญาติจะเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างมากในการช่วยหาเสียง เพราะนอกจากการได้คะแนนเสียงจากญาติพี่น้องทั้งฝ่ายตนและฝ่ายภรรยาแล้ว ปัจจัยที่สำคัญที่ได้มาจากกลุ่มเครือญาติคือ ปัจจัยด้านเงินทุน เพราะในการลงสมัครหาเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งเงินทุนที่ใช้ต้องมีจำนวนมาก การมีญาติพี่น้องที่มีฐานะดีจะช่วยให้นักการเมืองมีทุนในการลงหาเสียงมากขึ้น การที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีญาติพี่น้องที่รับราชการและประกอบธุรกิจส่วนตัว ซึ่งแต่ละคนเรียกได้ว่าเป็นผู้ที่มีฐานะดี มีกิจการที่มั่นคงและมีความน่าเชื่อถือ ทำให้นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ไม่มีปัญหาในเรื่องของเงินทุนที่ใช้ในการหาเสียง

นอกจากกลุ่มเครือญาติของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว กลุ่มเพื่อนหรือคนใกล้ชิดคนสนิทที่ไม่ใช่เครือญาติก็ยังเป็นส่วนสำคัญในการได้มาซึ่งชัยชนะในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลบ้านปวนพูน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นทางการเมืองท้องถิ่นของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว และความสัมพันธ์ของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว กับกลุ่มเพื่อนที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนมีผลต่อการลงเล่นการเมืองเป็นอย่างมาก นับได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายที่มีขนาดใหญ่และมีอิทธิพลอย่างมาก เพราะในสังคมชนบทประชาชนจะมีความเคารพและเชื่อถือกลุ่มผู้นำชุมชนหรือแม้กระทั่งผู้นำตามธรรมชาติ

การที่นักการเมืองมีเพื่อนหรือมีพรรคพวก ย่อมเป็นการสร้างเครือข่ายหัวคะแนนได้เป็นอย่างดี โดยในช่วงก่อนการได้รับตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ความสัมพันธ์ระหว่างนายประดิษฐ์ อาจแก้ว กับกลุ่มเพื่อนไม่ว่าจะเป็น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเพื่อน

บ้าน กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่เคยค้าขายกับภรรยาขายประดิดฐ์ อาจแก้ว หรือกลุ่มเกษตรกรที่เคยมาปรึกษาเรื่องการทำเกษตรกับนายประดิดฐ์ อาจแก้ว เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์หรือนิยมในอุปนิสัยส่วนตัว ยังไม่มีผลประโยชน์เรื่องทรัพย์สิน เงินทองเข้ามาเกี่ยวข้อง

2.2 ช่วงหลังจากรับตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก

หลังจากที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุกเป็นสมัยแรก โดยมาจากการคัดเลือกกันเองของสมาชิกสภาตำบล นายประดิดฐ์ อาจแก้ว ได้สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากกลุ่มเครือญาติและกลุ่มเพื่อน นั่นคือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.2.1 กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชน

การเมืองในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องมีฐานเสียงทางการเมืองสนับสนุน อาทิ กลุ่มผู้นำต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผู้รับเหมาก่อสร้าง และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก กลุ่มเหล่านี้คอยช่วยเหลือสนับสนุนเป็นฐานเสียงและเป็นหัวคะแนน ในด้านการช่วยหาเสียง การสร้างฐานคะแนนเสียงจากการช่วยเหลือประสานงาน การส่งเสริมกิจกรรมหรือการสนับสนุนงบประมาณให้กับกลุ่มผู้นำต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างนายประดิดฐ์ อาจแก้วกับกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชนภายหลังจากดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก เป็นแบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ชัดเจน เช่น การสนับสนุนโครงการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานให้กับหมู่บ้านที่ให้การสนับสนุนนายประดิดฐ์ อาจแก้ว หมู่บ้านนั้นจะได้รับงบประมาณในการพัฒนาก่อนหมู่บ้านอื่นๆ หรือกลุ่มสมาคมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์อันดีกับนายประดิดฐ์ อาจแก้ว เสนอโครงการหรือขอความร่วมมือมายังองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก ก็มักจะได้รับการช่วยเหลือหรือสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากรอย่างเต็มที่เช่นกัน นายกาย ศรีจันทะ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้นำชุมชน กำนัน ประธานกลุ่มต่าง ๆ เมื่อมีงานสำคัญหรือ นโยบาย ต่างๆนายก็จะให้ความสำคัญกับผู้นำ เนื่องจากผู้นำเหล่านี้สามารถไปถ่ายทอดจุดประสงค์ของนายกให้ชาวบ้านได้รับรู้ว่าเราจะทำอะไรให้ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผู้นำจะไปประชุมกลุ่มต่างให้รับทราบถึงวิธีการที่จะพัฒนาตำบล จึงทำให้นายกมักจะได้รับความร่วมมือจากผู้นำกลุ่มต่างตลอดเวลา” (สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2564)

กลุ่มอาชีพหรือสมาคมต่าง ๆ นายประดิดฐ์ อาจแก้วนั้นได้สร้างความสัมพันธ์ไว้มากมาย โดยเฉพาะการอนุมัติงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆของกลุ่มนางชนกาล จันทะอุ่มเม่า ผู้อำนวยการกองการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก ให้สัมภาษณ์

ว่า “นายกจะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ โดยจัดงานวันผู้สูงอายุซึ่งจัดร่วมกับวันประเพณีสงกรานต์ของทุกปี มีการจัดกิจกรรมให้รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ แจกเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุและมอบของขวัญให้ผู้สูงอายุในวันงานด้วย” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564) สอดคล้องกับนางเวียงพิงส์ ภาณี ประชาชนหมู่ที่ 9 ประกอบอาชีพค้าขาย ปัจจุบันเป็นประธานอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) หมู่ที่ 9 ให้สัมภาษณ์ว่า “นายกให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำต่าง ๆ ในชุมชน เช่นกลุ่ม อสม. โดยคุณหมอบอกจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจะให้กลุ่ม อสม. เขียนโครงการเพื่อของบประมาณ ท่านนายกก็ให้ความสำคัญ โดยให้การอุดหนุนงบประมาณเป็นอย่างดีตลอดมา” (สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2564)

ความสัมพันธ์กับกลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน นายประดิษฐ์ อาจแก้วก็ให้ความสำคัญมากเช่นกัน เพราะส่งผลต่อความมั่นคงในอำนาจและการบริหารงานของฝ่ายบริหาร นางกลิ่น สุธา อดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ปี พ.ศ.2552-2555 ให้สัมภาษณ์ว่า “นายกเป็นคนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของน้ำประปา ยกตัวอย่าง หมู่ที่ 9 จะมีปัญหาในการบริหารจัดการน้ำประปาเพราะในขณะนั้น หมู่บ้านบริหารจัดการเองโดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล แต่เนื่องจากมีปัญหาภายใน จึงมีมติของหมู่บ้านให้ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนเป็นผู้บริหารจัดการและดูแล ท่านนายกก็ยินดียินดีรับมาบริหารจัดการ หลังจากนั้นก็มีอีกหลายหมู่บ้านที่ถ่ายโอนมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนบริหารจัดการเช่นกัน” (สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2564)

ความสัมพันธ์ของนายประดิษฐ์ อาจแก้วกับกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายให้ตนเอง การสร้างความสัมพันธ์ของนายประดิษฐ์ อาจแก้วนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนงบประมาณหรือแม้กระทั่งสนับสนุนด้านบุคลากรในการดำเนินงานต่างๆ ตามที่กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชนร้องขอหรือต้องการ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายได้เป็นจำนวนมากเลยทีเดียว

2.2.2 ความสัมพันธ์กับกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่น

นับว่าเป็นเครือข่ายหรือห้วกะเนนที่มีความสัมพันธ์กับนายประดิษฐ์ อาจแก้วเป็นอย่างมาก และที่มีผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมือง ซึ่งผู้นำท้องถิ่นมักจะให้ความสำคัญในการสนับสนุนและเอื้อประโยชน์ระหว่างผู้ให้การสนับสนุนตนเอง โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ดังเช่น การสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ สนับสนุนเงินทุนให้กับกลุ่มต่าง ๆ นำพากลุ่มต่างไปศึกษาดูงานต่างจังหวัด หรือแม้กระทั่งเอื้อผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยนำบุตรหลานของกลุ่มต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนผู้บริหารหรือนายก มาทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลังจากที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกสภาตำบลด้วยกัน ให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ่มแล้ว บทบาททางการเมืองที่สำคัญของเขาคือการเปิดแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม ในปี พ.ศ.2542 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อไม่ให้ชาวบ้านต้องออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำมาหากินหรือออกไปประกอบอาชีพต่างจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามได้ถูกพัฒนาอย่างจริงจังและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ในปี พ.ศ.2547 ด้วยเหตุนี้สวนหินผางามจึงได้กลายเป็นชุมทรัพย์ที่สำคัญให้กับกลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มนายทุนท้องถิ่น หรือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการมาค้าขายในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างนายประดิษฐ์ อาจแก้ว และกลุ่มบุคคลเหล่านั้น จนกลายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกันและกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ได้มีพื้นที่ในการค้าขาย การสร้างบ้านพักหรือรีสอร์ท ของกลุ่มนายทุน การรวมกลุ่มอาชีพของชาวบ้าน

วิธีการที่สำคัญของการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับกลุ่มนายทุนหรือกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว คือการใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ่มในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหิน-ผางาม จนทำให้สวนหิน-ผางามเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมความงามของสวนหิน-ผางามเป็นจำนวนมาก โดยเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวสวนหินผางาม ระหว่างปี 2552 - 2556 มีรายละเอียดดังนี้ (ข้อมูลจากงานวางแผนสถิติและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ่ม สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2564)

ปี 2552 มีนักท่องเที่ยวทั้งหมด 79,679 คน มีรายได้ 714,400 บาท

ปี 2554 มีนักท่องเที่ยวทั้งหมด 89,619 คน มีรายได้ 837,200 บาท

ปี 2555 มีนักท่องเที่ยวทั้งหมด 86,871 คน มีรายได้ 812,310 บาท

ปี 2555 มีนักท่องเที่ยวทั้งหมด 113,779 คน มีรายได้ 1,047,530 บาท

ปี 2556 มีนักท่องเที่ยวทั้งหมด 258,984 คน มีรายได้ 1,171,810 บาท

จากสถิติในช่วง 5 ปีนี้ มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งเป็นช่วงที่สวนหิน - ผางามเป็นที่นิยมอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงมีรายได้เพิ่มขึ้น ก่อเกิดเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตามมา เช่น กลุ่มทำกระบอกไม้ไผ่ กลุ่มถักผ้า กลุ่มรถอีแต๊ก กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าขายอาหาร เป็นต้น ในช่วงแรกของการเริ่มพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหิน - ผางาม จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการพัฒนาที่มากพอสมควร จนทำให้การพัฒนาในส่วนอื่นๆต้องหยุดชะงักไว้ก่อน แต่ถึงอย่างไรข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์พบว่า นายประดิษฐ์ อาจแก้ว จะดำเนินการในการพัฒนาท้องถิ่นหรือการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการจะต้องรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ กลุ่ม เช่น กลุ่มข้าราชการประจำ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งกลุ่ม

ผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น อสม. โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำบลปวนพุดด้วย สิบตำรวจโทพฤทธิ เวียงทอง ตำแหน่ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุดได้ร่วมงานกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว นายวานานและเป็นบุคคลที่ร่วมบุกเบิกการเปิดแหล่งท่องเที่ยวสวนหิน-ผางาม ให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านนายกให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน การเปิดแหล่งท่องเที่ยวสวนหิน -ผางาม ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆมากมาย ท่านนายกก็ได้ให้ความสำคัญกับคนกลุ่มนี้ ช่วยหาแหล่งเงินทุน ช่วยหางบประมาณในการพัฒนา โดยเฉพาะการขอเงินอุดหนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในการสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือการใช้งบประมาณของอบต.เองในการปรับปรุงภูมิทัศน์ต่าง ๆ แต่ท่านก็ไม่ได้ทิ้งการพัฒนาในด้านอื่นหรือหมู่บ้านอื่นๆนะ ท่านจะรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนด้วย หรือรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานอื่น ๆ ด้วยเสมอ ไม่ได้ตัดสินใจเพียงคนเดียว ” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564) ทางด้านนายสาย ธรรมรัง ประชาชนบ้านผาห้วย หมู่ที่ 3 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีอาชีพเสริมคือขับรถอู่เตี้ยรับส่งนักท่องเที่ยวที่สวนหิน - ผางาม ให้สัมภาษณ์ว่า “อาชีพประจำคือทำไร่ข้าวโพด โดยจะปลูกข้าวโพดปีละครั้งทำให้ช่วงเวลาที่ไม่ได้เข้าไร่เข้าสวนหรือช่วงพ้นจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวว่างงานและไม่มีรายได้ พอทางอบต.เปิดสวนหิน – ผางาม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็เอาเวลาว่างมาทำงานเสริมคือขับรถอู่เตี้ย ก็ช่วยสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ท่านนายกใจดีเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มาสมัครขับรถ และรายได้ก็ไม่หักเข้าอบต. ให้เป็นรายได้ของผู้ขับรถอู่เตี้ยเลย ” (สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2564)

ความสัมพันธ์ของนายประดิษฐ์ อาจแก้วกับกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มนักธุรกิจที่ประกอบกิจการในสถานที่ท่องเที่ยวสวนหินผางามนั้น เขาได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการนำงบประมาณไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมาก สร้างรายได้ให้นักธุรกิจท้องถิ่นรวมทั้งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพค้าขายในสถานที่ท่องเที่ยว และสร้างความพึงพอใจให้กลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นเหล่านี้ ส่งผลให้กลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นกลายเป็นเครือข่ายสำคัญเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.2.3 กลุ่มข้าราชการและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุด

ข้าราชการและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุด ถือว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่สำคัญ โดยนายประดิษฐ์ อาจแก้วได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ เพราะกลุ่มข้าราชการ พนักงานจ้างเปรียบเสมือนแขนขาในการทำงานให้กับ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ในการบริหารงานตามนโยบายที่เขาได้หาเสียงไว้ โดยการใช้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ มีการให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกัน การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับข้าราชการ พนักงานจ้าง เช่น การให้เลื่อนขึ้นเงินเดือนในการทำงานของข้าราชการ

ที่ทำงานได้ดีและเสียสละ หรือการสอยเลื่อนตำแหน่งให้กับพนักงานจ้างต่าง ๆ เช่น บางคนเคยทำงานในตำแหน่งพนักงานจ้างทั่วไปไปปฏิบัติงานดี มีผลงานดี เมื่อนายประดิษฐ์ อาจแก้วได้กลับเข้ามาเป็นผู้บริหารในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุอีกครั้ง เขาก็ได้ทำการเปิดสอบให้โดยการเลื่อนขั้นเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจ เป็นต้น ข้าราชการและพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ โดยเฉพาะพนักงานจ้าง ซึ่งนายประดิษฐ์ อาจแก้วให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นนโยบายในการสร้างอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่ที่จะจบการศึกษาแล้วต้องการทำงานในส่วนราชการ พ่อแม่ของเด็กเหล่านั้นไม่ต้องมาให้ลูกหลานไปทำงานในกรุงเทพฯ ตนก็เห็นด้วย จึงได้ใช้นโยบายเกี่ยวกับการสร้างงาน สร้างรายได้ ในการหาเสียงในการลงสมัครนายกสมัยที่ 3” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) โดยจะเห็นได้จากจำนวนพนักงานจ้างเหมาบริการที่เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2552-2554 (ข้อมูลจากงานพัสดุ องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ สืบค้น 2 พฤษภาคม 2564) ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่านโยบายสร้างงาน สร้างรายได้นี้ ส่งผลให้เขามีฐานะคะแนนเสียงจากครอบครัวรวมไปถึงญาติพี่น้องของพนักงานจ้างเหล่านี้เพิ่มขึ้นด้วย

ด้วยอุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเป็นกันเอง ไม่ถือตัว และไม่ชอบยกตนข่มท่านของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ทำให้กลุ่มข้าราชการ พนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุหรือเรียกภาษาชาวบ้านว่า ลูกน้อง มีความสนิทสนมและรักใคร่ มีความเคารพในตัวเขาเป็นอย่างมาก เมื่อมีปัญหา นายประดิษฐ์ อาจแก้ว จะคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาและช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ๆ ทำให้ลูกน้องรักและศรัทธาในความเป็นผู้นำที่ดีของเขา และด้วยบุคลิกภายนอกที่ดูน่าเกรงขามถึงแม้จะมีความเป็นกันเอง ชอบพูดหยอกล้อกับลูกน้องเป็นประจำ ก็ยังทำให้เขาได้รับความเคารพและเกรงใจจากกลุ่มข้าราชการ พนักงานจ้างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ปรากฏตามคำสัมภาษณ์ของ สิบตำรวจโทพฤทธิ เวียงทอง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ ที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ได้ร่วมงานกับท่านนายกมาตั้งแต่ท่านเป็นนายกสมัยที่ 2 ท่านมีความเป็นกันเอง สนุกสนานเฮฮา ไม่ค่อยดุลูกน้อง จนบางครั้งทำให้ลูกน้องบางคนหยอกล้อท่านเกินไป แต่ท่านก็ไม่ได้ถือสา แต่ถ้าท่านสั่งอะไรต้องทำให้ได้นะ เพราะถึงแม้ท่านจะไม่ได้ลงโทษร้ายแรง แต่ทุกคนก็จะรู้สึกมีความเกรงใจท่านอยู่ดี ซึ่งคงเป็นเพราะบุคลิกที่น่าเกรงขามของท่าน ลูกน้องถึงได้เกรงใจ” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564) นางโกศล พรหมดี ตำแหน่ง นักจัดการงานทั่วไปให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านนายกจะมีวิธีสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพนักงานและสมาชิกสภาฯ โดยในทุกปี จะจัด โครงการศึกษาดูงานในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อพาพนักงานและสมาชิกสภาไปดูงานและเป็นการพักผ่อนในตัว ทำให้ลูกน้องมีความสุข หรือแม้กระทั่งถ้าใครทำผลงานได้ดีในปีนั้น ๆ ก็จะได้เลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นการตอบแทน โดยที่ท่านจะไม่เลือกที่รักมักที่ชัง” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564)

นอกจากนี้นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ยังได้การจัดงานสังสรรค์ จัดงานกีฬา การพาไปศึกษาดูงานสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาฯและพนักงาน ได้ศึกษาหาความรู้และได้เปิดหูเปิดตา ถือว่าเป็นการไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจรวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความสามัคคีให้กับพนักงานและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุดด้วย นายวิมล วาลา ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุดให้สัมภาษณ์ว่า “ด้วยความที่ท่านชอบสนุกสนาน ท่านจะหาโอกาสจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ เช่น งานแข่งกีฬาภายในของอบต.หรือต่างอบต. พาไปศึกษาดูงาน ทำให้พนักงานมีความสุข สนุกสนาน และผ่อนคลาย ไม่ใช่แค่พนักงานที่ท่านให้ความสำคัญ สมาชิกอบต.ท่านก็ให้ความสำคัญเช่นกัน” (สัมภาษณ์ 8 เมษายน 2564)

ความสัมพันธ์ระหว่างนายประดิษฐ์ อาจแก้วกับข้าราชการและพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุด เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกัน โดยนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ใช้อำนาจตามระเบียบกฎหมายที่มอบอำนาจให้กระทำได้ เช่น การเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้แก่พนักงานที่ปฏิบัติงานดี การเปิดกรอบตำแหน่งให้สำหรับพนักงานข้าราชการที่ต้องการเลื่อนระดับที่สูงขึ้น การพาไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ เพื่อให้กลุ่มพนักงานข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้นอกสถานที่ หรือแม้กระทั่งการจ้างงานพนักงานจ้างเหมาบริการจำนวนมากเพื่อมาทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุด ซึ่งนอกจากจะเป็นนโยบายที่ช่วยสร้างงานสร้างรายได้ให้กับบัณฑิตที่จบใหม่ให้มีงานทำแล้ว ยังถือว่าเป็นการสร้างเครือข่ายที่มั่นคงได้ดีทีเดียว

3. การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของผู้ศึกษาวิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ใช้วิธีการในการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมือง โดยมีวิธีการหลัก ๆ 4 วิธี ดังนี้

3.1 ใช้บุคลิกภาพส่วนตัวและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพและภาพพจน์ของตนเองอย่างมาก เพราะประชาชนตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาท้องถิ่นมักจะเลือกบุคคลที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายในการทำงาน มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพื้นที่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ การมีมนุษยสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ การมีเอกลักษณ์เป็นตัวของตัวเองที่เป็นบุคคลที่ประชาชนเข้าถึงง่าย เป็นคนเรียบง่ายไม่มีพิธีรีตอง ลักษณะนิสัยเป็นกันเอง เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นที่เคารพนับถือและเป็นที่พึ่งพาอาศัยของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ในด้านการพูดหรือการมีศิลปะในการเจรจาแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชน

และที่สำคัญเขาจะประชาสัมพันธ์ผลงานของตนเองให้ประชาชนทราบผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น ทำหนังสือประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาที่จะดำเนินงานในปีงบประมาณนั้นๆ ถึงผู้ใหญ่บ้านเพื่อประกาศผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้ทราบว่าหมู่บ้านของตนจะได้รับโครงการพัฒนาอะไรบ้าง แม้ว่าปัจจุบันจะมีโซเชียลมีเดียเพิ่มมากขึ้น แต่เขายังเลือกใช้วิธีการนี้อยู่ เนื่องจากกลุ่มวัยทำงานและกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลปนพวพที่ใช้โซเชียลมีเดียยังไม่เป็นมีจำนวนมาก

จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่า นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ใจจากกลุ่มผู้สูงอายุอยู่ไม่น้อย และวิธีการหนึ่งที่เขาใช้ที่เรียกว่าเป็นการสื่อสารทางการเมือง คือ การจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ป่วยเอดส์ ด้วยการให้พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปนพวพแบ่งทีมไปจ่ายตามหมู่บ้านด้วยเงินสด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้พวกเขาเหล่านั้น ทั้งที่ในปัจจุบันสามารถโอนเข้าบัญชีของผู้รับได้โดยตรงแล้ว เพราะในอนาคตการจ่ายเบี้ยยังชีพจะจ่ายโดยตรงจากกรมบัญชีกลาง โดยจะไม่จ่ายผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว แต่เขายังเลือกใช้วิธีการดังกล่าว และวิธีการจ่ายเบี้ยยังชีพก็จะแบ่งข้าราชการหรือพนักงานจ้างเป็น 3 กลุ่มโดยแต่ละกลุ่มจะนำทีมโดยคณะผู้บริหาร คือนายประดิษฐ์ อาจแก้วและรองนายกฯ ทั้ง 2 คน

ทั้งนี้เพื่อเป็นการลงพื้นที่เพื่อถามปัญหาหรือความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนี่เป็นนโยบายที่ใช้มาหลายสมัยแล้วและเรียกได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้นโยบาย ข่าวสารตลอดจนผลงานและที่สำคัญประชาชนได้รู้จักตัวตนของเขามากขึ้น นำมาซึ่งการได้รับการยอมรับและนับถือความไว้วางใจจากประชาชนทำให้สามารถทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างราบรื่นและมีผลต่อการครองอำนาจทางการเมืองที่ยาวนาน นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า “คงทำตัวให้เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด ปกติแล้วเป็นคนง่ายๆ คิดคิด ไม่ชอบพิธีรีตองอะไร อย่างไปงานศพผมจะไม่ไปนั่งโต๊ะที่เขาจัดให้นะ ผมจะชอบไปนั่งร่วมกับผู้เฒ่าผู้แก่ได้ไปนั่งฟังเขาคุยกันไม่เหงา สนุกดี ดีกว่าไปนั่งอยู่คนเดียว ผมทำงานไม่เน้นสร้างภาพ ผมเน้นสร้างผลงาน คนรู้จักเราเขาก็จดจำแต่ผลงาน ” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564) นางโกศลพรมดี ให้สัมภาษณ์ว่า “นายกจะเข้ากลุ่มชุมชนผู้สูงอายุ ไปงานไหนจะทำนจะทักทายตลอด ไปလာมาไหว้ตลอด ” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564) นางชนกกาล จันทะอุมเม่า ให้สัมภาษณ์ว่า “นายกเป็นคนเรียบง่าย จะเน้นทำงานภาคปฏิบัติ เข้าหาชุมชนเมื่อชาวบ้านเกิดปัญหา นายกจะรีบดำเนินการแก้ไขให้กับชุมชน ชาวบ้าน เช่น เมื่อเกิดไฟไหม้ นายกจะประสานพื้นที่เกิดเหตุและขับรถกู้ภัยรถดับเพลิงไปเอง เพื่อเข้าแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้ชาวบ้าน โดยด่วนเข้าถึงพื้นที่เข้าถึงใจประชาชน ” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564) นายสำราญ จันทรทอง ประชาชนบ้านหนองหมากแก้ว หมู่ที่ 6 “นายกเป็นคนคิดคิด ไม่ถือตัวชอบทำตัวกลมกลืนกับชาวบ้าน เวลามีปัญหาเราสามารถเข้าไปหาได้ตลอด นายกเคยบอกว่าถ้าไปที่อบต. ไม่เจอตามไปที่บ้านก็ได้ หรือไม่ก็ฝากเบอร์โทรไว้

และอีกอย่างจ่ายเบี้ยยังชีพที่พาลูกน้องลงพื้นที่จ่ายเงินเอง ผู้เฒ่าผู้แก่ชอบเพราะให้ไปรับเองที่อบต. หรือไปเบิกจากธนาคารก็เดินทางลำบาก” (สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2564)

สรุปได้ว่าวิธีการใช้บุคลิกภาพส่วนตัว คือ เป็นคนที่อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ถือตัว ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ส่วนการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี คือการประชาสัมพันธ์ผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้าน และการลงพื้นที่ด้วยตัวเอง โดยผ่านการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเข้าถึงประชาชน สอบถามปัญหาและความต้องการ ทำให้เขายังครองใจประชาชนได้หลายสมัย

3.2 ใช้ประสบการณ์ในการทำงาน

จากการศึกษาภูมิหลังของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งสารวัตรกำนัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเล่นการเมือง ทำให้มีประสบการณ์และมีความมั่นใจในการลงเล่นการเมืองอย่างจริงจัง ทำให้รู้ทิศทางเข้าถึงการพัฒนาพื้นที่และแก้ไขปัญหาความต้องการของชาวบ้านได้ดีกว่าชาวบ้านทั่วไป และเคยผ่านประสบการณ์ทำงานด้านท้องถิ่นซึ่งเป็นสมาชิกสภาตำบลปนพวนพู่ทำให้มีความรู้ประสบการณ์ทำงานด้านงานท้องถิ่นมากกว่าผู้อื่น อีกทั้งเขามีประสบการณ์และมีความรู้ในการทำการเกษตรจึงให้ความสนใจในการพัฒนาและสนับสนุนชาวเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาถนนเพื่อการเกษตร การขยายเขตไฟฟ้าเพื่อการเกษตร การขุดลอกคลองหรือลำห้วยสาธารณะ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นวิธีการที่เขาใช้และประสบความสำเร็จในการรักษาอำนาจทางการเมืองจนสามารถครองตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปนพวนพู่ได้หลายสมัย

จากการสัมภาษณ์นายประดิษฐ์ อาจแก้ว เขาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นอย่างมาก เพราะในพื้นที่ตำบลปนพวนพู่มีความอุดมสมบูรณ์สามารถปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ได้หลายชนิด การที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการทำการเกษตรจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน และผลงานของเขาที่ผ่านมาเขาจะเน้นพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อให้มีน้ำที่เพียงพอในการทำการเกษตร และอีกผลงานคือการก่อสร้างถนนเพื่อการเกษตรเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้ประชาชน โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่ประชาชนจะต้องไปเดินทางไปไร่นา อาจทำให้การเดินทางไม่สะดวก เกิดอุบัติเหตุได้ เพราะฉะนั้น ทุกปีงบประมาณจะต้องมีโครงการปรับปรุงถนนเพื่อการเกษตรด้วย นับได้ว่าเป็นผลงานที่มาจากประสบการณ์การทำงานของเขาที่ทำให้สามารถครองใจประชาชนได้ยาวนานอีกวิธีหนึ่ง นางคำพัก คำมา ให้สัมภาษณ์ว่า “ถ้าถามว่าจะเลือกใครเป็นผู้นำสักคน สิ่งแรกที่เรามองคงเป็นคนที่มีความประสบการณ์ในการทำงาน ท่านนายกท่านเป็นมาหลายสมัยแล้ว มีประสบการณ์ รู้จักพื้นที่ รู้ปัญหาและความต้องการของชาวบ้านดี ท่านได้เปรียบตรงจุดนี้” (สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2564) นายอิทธิ คำมา ให้สัมภาษณ์ว่า

“การที่ได้ผู้บริหารคนเดิมมาบริหารจะทำให้งานที่ค้างได้รับการสานต่อ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเมื่อเราได้ทำงานด้วยก็จะทำให้งานง่ายขึ้น เสร็จได้เร็วขึ้น ในฐานะเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ผมกับท่านนายกได้เคยทำงานร่วมกัน มีประสบการณ์เหมือนกันทำให้การทำงานสะดวกและรวดเร็ว” (สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2564)

การที่มีประสบการณ์ในการทำงานมายาวนาน ทำให้นายประดิษฐ์ อาจแก้วมีความชำนาญในการลงเล่นการเมือง การรู้ปัญหาและความต้องการของชาวบ้านแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดี โดยเฉพาะตำบลปวนพุเป็นพื้นที่เกษตรกรรมประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร การพิจารณางบประมาณต่าง ๆ จึงเน้นไปที่การส่งเสริมในการทำการเกษตร เช่น การทำถนนเพื่อการเกษตร การขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อการเกษตร เป็นต้น

3.3 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นวิธีการที่นักการเมืองทั้งหลายใช้กัน เพราะในการบริหารงานในองค์กรย่อมมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ก็จะตอบแทนให้กับผู้ให้ผลประโยชน์กับตนอย่างเต็มที่ แต่กลุ่มที่เสียผลประโยชน์มักจะมีการเรียกร้องหรือหักหลังกันเสมอเช่นกัน การใช้วิธีแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นลักษณะหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่นายประดิษฐ์ อาจแก้วใช้เพื่อสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ภายในองค์กรบริหารส่วนตำบลและบุคคลภายนอกองค์กรบริหารส่วนตำบล

3.3.1 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ภายในองค์กรบริหารส่วนตำบล

กลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายนและเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม โดยผู้นำท้องถิ่นจะพิจารณาขอให้เป็นความดีความชอบแก่ข้าราชการท้องถิ่นที่มีอำนาจในการปฏิบัติงานราชการเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จากการที่เอื้อผลประโยชน์ให้กับผู้นำท้องถิ่นหรือกลุ่มของผู้นำท้องถิ่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุกล่าวว่า “ท่านนายกใช้วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในรูปแบบที่ท่านทำได้คือการเลื่อนขั้นเงินเดือน การให้ความดีความชอบแก่ข้าราชการที่ปฏิบัติงานดีถูกใจท่าน ซึ่งกฎหมายก็เอื้อให้ผู้บริหารทำได้อยู่แล้ว” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564) การเลื่อนขั้นเงินเดือนให้กับข้าราชการที่ปฏิบัติงานดีหรือถูกใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน สร้างขวัญและกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมจะมีความเป็นกลาง ยึดมั่นในความยุติธรรม ถ้าข้าราชการท่านใดปฏิบัติงานได้ดีจริงผมถึงจะให้ขั้นพิเศษ แต่ส่วนมากแล้วจะให้เท่า ๆ กัน เพื่อ

ไม่ให้มีใครต้องผิดหวัง ทุกคนทำงานพอ ๆ กันควรได้รับผลตอบแทนเท่ากัน” (สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2564)

การอาศัยความรู้ด้านระเบียบกฎหมายของทางราชการของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ช่วยเหลือเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารงานตามนโยบายที่หาเสียงไว้ ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นได้รับความชื่นชมและได้ส่งผลให้ได้คะแนนเสียงตามมา นอกจากนี้ยังใช้อำนาจในการเปิดกรอบตำแหน่ง เพื่อสร้างความก้าวหน้าในการทำงานให้แก่ข้าราชการส่วนท้องถิ่น แลกเปลี่ยนกับความจงรักภักดี เชื่อถือ นับถือ เป็นบริวาร (ผู้รับอุปถัมภ์) ที่ทำงานตอบแทนให้แก่นักการเมืองท้องถิ่น (ผู้อุปถัมภ์) ตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ได้สิทธิ์อำนาจผู้บริหารท้องถิ่นคือตัวนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

3.3.2 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับบุคคลภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล

กลุ่มนักธุรกิจ การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น วัสดุก่อสร้าง วัสดุไฟฟ้า วัสดุสำนักงานจะคัดเลือกร้านหรือผู้ประกอบการในเขตพื้นที่เพื่อให้เป็นจะได้เป็นฐานอำนาจทางการเมืองได้คะแนนเสียงหรือทุนสนับสนุน (ข้อมูลจากเอกสารการจัดซื้อจัดจ้างของกองคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564)

กลุ่มนักการเมือง การอำนวยความสะดวกการให้บริการแก่นักการเมืองระดับต่างๆที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในพื้นที่ อาจเป็นการหาเสียงหรือสร้างฐานอำนาจทางการเมือง การช่วยเหลือเป็นตัวกลางเพื่อเชื่อมกับองค์กรต่างๆที่เข้ามาช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่โดยผ่านทางผู้นำชุมชนหรือประธานชุมชน นายอัครชัย พรหมดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 บ้านจอมทองให้ข้อมูลว่า “กลุ่มนักการเมืองในระดับต่าง ๆ ถ้าเข้ามาทำงานในพื้นที่อบต.ปวนพูน ท่านนายกก็อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี” (สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2564)

ประชาชนทั่วไปการใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือเกียรติยศค่าประกันส่วนบุคคลในพื้นที่ที่ต้องศรัทธาตามกฎหมายหรือค่าประกันความเชื่อถือบุคคลกับการตกลงซื้อขายที่ดินในพื้นที่ นางอิงอุตร ศรีจันทะ ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านปวนพูน กล่าวว่า “การใช้ตำแหน่งค่าประกันให้กับชาวบ้านถือเป็นบุญคุณอย่างหนึ่ง ชาวบ้านก็ประทับใจในตัวผู้นำ” (สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2564)

การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับบุคคลภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นการสร้างระบบอุปถัมภ์ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ชัดเจน สร้างความสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายให้ผู้นำท้องถิ่น นอกจากสามารถรักษาอำนาจแล้วยังเพิ่มฐานอำนาจให้ตนเองได้

4. ใช้วิธีการทางการเมืองอื่น ๆ

4.1 ด้านกฎหมาย การให้อำนาจในการดำรงตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นนั้นมีการปรับแก้กฎหมายอยู่หลายฉบับทั้งของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถดำรงตำแหน่งได้โดยไม่มีห้วงระยะเวลาติดต่อกันเหมือนดังเดิม จากเดิมที่เคยสามารถดำรงตำแหน่งได้ไม่เกินสองวาระ การยกเลิกและปรับแก้กฎหมายฉบับใหม่นี้ทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถดำรงตำแหน่งได้หลายสมัย และประชาชนสามารถเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่พัฒนาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้โดยไม่จำกัดวาระส่งผลให้ผู้นำท้องถิ่นทำงานได้อย่างเต็มความสามารถสานต่อนโยบายได้ต่อเนื่องต่อไป ซึ่งผู้นำท้องถิ่นบางท่านมองว่ากฎหมายเปิดกว้างให้สามารถอยู่ในตำแหน่งได้ยาวนาน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นหากประชาชนยังมีความต้องการให้ผู้นำท้องถิ่นยังพัฒนาตำบลต่อไปได้ สิบตำรวจโทพฤทธิ เวียงทอง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนให้สัมภาษณ์ว่า “ปัจจัยด้านกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะการปรับวาระการดำรงตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นให้ผู้นำท้องถิ่น มีการเลือกตั้ง 4 ปี โดยไม่ได้กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งนั้น ซึ่งกลุ่มผู้นำรองด้านต่าง ๆ และและข้าราชการ มีทัศนคติว่าเป็นการตอบโจทย์ของผู้นำที่สะท้อนการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นไปตามกฎกติกาพื้นวาระไปตามตำแหน่งหากเมื่อผู้นำมีความสามารถ มีคุณงามความดี การสร้างผลงานเป็นที่ประจักษ์เพียงพอต่อสายตาประชาชนในพื้นที่ก็จะสามารถกลับมาเป็นผู้บริหารท้องถิ่นได้อย่างเดิม หรือก็จะสามารถได้รับการเลือกตั้งติดต่อกันและครองอำนาจและรักษาตำแหน่งทางการเมืองได้หลาย ๆ สมัยได้” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564)

ดังนั้น ปัจจัยทางด้านกฎหมายมีส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้นักการเมืองสามารถผูกขาดอำนาจทางการเมืองได้หลายสมัย นอกจากนี้กฎหมายยังสร้างความชอบธรรมให้นักการเมืองสามารถสานต่อนโยบายการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลดีต่อประชาชนหากว่าประชาชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงจริงๆ ที่มีใช้ผลประโยชน์แอบแฝงของนักการเมืองเอง

4.2 ใช้ความได้เปรียบคู่แข่งทางการเมือง ในการลงสมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นในแต่ละครั้ง ความได้เปรียบของผู้นำท้องถิ่นคนเดิมคือ การเป็นที่รู้จักคุ้นเคยและรู้จักนโยบายหาเสียงกับพื้นที่ที่อยู่แล้ว อีกทั้งบางส่วนการเปิดตัวของผู้สมัครที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองมีการเปิดตัวสู่สาธารณะชนช้าเกินไปทำให้ประชาชนรู้จักน้อยเกินไป และผู้นำท้องถิ่นมักอาศัยความได้เปรียบการเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเร่งสร้างผลงานในช่วงใกล้จะหมดวาระการดำรงตำแหน่งทำให้คู่แข่งไม่สามารถอ้างนโยบายใดมาหาเสียงกับประชาชนในพื้นที่เมื่อเทียบกับผู้นำท้องถิ่น หรือกิจกรรมที่เข้าร่วมกับประชาชนในพื้นที่ในช่วงขณะนั้น หรือการไม่มีคู่แข่งเข้ามาร่วมแข่งขันการ

เลือกตั้ง การลงรับสมัครเพียงคนเดียวทำให้ต้องแข่งขันกับตัวเอง โดยต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในครั้งนั้น ยกตัวอย่างความได้เปรียบคู่แข่งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ดังนี้ (ข้อมูลจากงานเลือกตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ สืบค้น 10 กันยายน 2564)

- พ.ศ.2547 ถึงแม้ว่าจะเป็นการรักษาอำนาจสมัยที่ 2 แต่เป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนสมัยแรกของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ในการเลือกตั้งครั้งนั้นมีผู้ลงสมัครจำนวนมากถึง 5 คน เนื่องจากการเลือกตั้งนายกที่มาจากราชาชนเป็นครั้งแรก ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง แต่นายประดิษฐ์ใช้ความได้เปรียบสามารถเอาชนะคู่แข่งที่มีไปได้ โดยได้คะแนน 1,516 คะแนน ส่วนลำดับที่ 2 ได้ 1,432 คะแนน ลำดับที่ 3 ได้ 1,159 คะแนน ลำดับที่ 4 ได้ 880 คะแนน และลำดับที่ 5 ได้ 172 คะแนน

- พ.ศ.2552 ซึ่งเป็นการรักษาอำนาจทางการเมืองสมัยที่ 3 ของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว แต่ไม่มีผู้ลงสมัครแข่งขันมีเพียงนายประดิษฐ์ อาจแก้วลงสมัครเพียงคนเดียว ในการเลือกตั้งครั้งนี้ถือเป็นบทพิสูจน์ที่สำคัญว่าประชาชนยังเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวของเขาเหมือนเดิมหรือไม่ ซึ่งผลปรากฏว่านายประดิษฐ์ อาจแก้วยังคงครองใจประชาชนตำบลปวนพุเช่นเดิม

- พ.ศ.2555 เป็นการรักษาอำนาจสมัยที่ 4 ของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีผู้สมัครเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุแข่งกับเขา เพียง 1 คน นั่นคือ นายจตุดิษฐ์ ศรีมานะศักดิ์ ซึ่งเป็นข้าราชการครูเกษียณ เนื่องจากนายจตุดิษฐ์ยังไม่เคยมีผลงานด้านการพัฒนาร่วมกับประชาชน อีกทั้งประชาชนยังไม่รู้จักมากพอ ทำให้นายประดิษฐ์ อาจแก้วสามารถชนะการเลือกตั้งในครั้งนั้นได้ด้วยคะแนน 3,284 คะแนน นายจตุดิษฐ์ ได้ 2,485 คะแนน ซึ่งผลคะแนนต่างกันพอสมควร แต่การเลือกตั้งในครั้งนั้นก็สร้างความกดดันให้นายประดิษฐ์ไม่น้อย เนื่องจากมีประชาชนบางส่วนต้องการผู้นำคนใหม่มาบริหารงาน หลายคนมองว่านายประดิษฐ์ครองอำนาจนานเกินไปอาจเกิดการผูกขาดอำนาจได้ แต่ถึงอย่างไรด้วยความได้เปรียบของผู้นำคนเดิมในหลายๆด้านก็ยังคงทำให้เขาชนะการเลือกตั้งได้เช่นเดิม

ผู้นำคนเดิมจะมีความได้เปรียบคู่แข่งทุกด้าน ทำให้บทบาทในการแข่งขันของกลุ่มคู่แข่งเหล่านี้ ไม่สามารถมีบทบาทในการทำชิงตำแหน่งกับผู้นำท้องถิ่นได้เลยเนื่องจาก การเปิดตัวของผู้สมัครรายใหม่มีเวลาค่อนข้างน้อยในการแสดงตัวตนที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้จักซึ่งผู้นำท้องถิ่นและไม่มีฐานเสียงเช่นเดียวกับผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับ สนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ อีกทั้งการดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นจะรู้ช่องทางหาเสียงในการเข้าดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับประชาชนพื้นที่ซึ่งเป็นไปในลักษณะการหาเสียงคะแนนไปด้วยผู้นำท้องถิ่น

อีกทั้งยังดำรงตำแหน่งติดต่อกันหลายสมัยจึงทำให้ได้เปรียบคู่แข่งอีก คู่แข่งหน้าใหม่ที่ทั้งมีบารมี มีฐานะที่ร่ำรวย ชื่อเสียง จึงไม่สามารถได้รับชัยชนะดังกล่าวได้

4.3 เงินทุน ทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการหาเสียงเลือกตั้ง หากผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดปัจจัยในส่วนนี้ไปอาจส่งผลให้เกิดการเสียเปรียบคู่แข่งได้ หลายคนอาจมองว่า การเมืองท้องถิ่นมีการเล่นสกปรกหรือทุจริต ชื่อเสียงขายเสียงกันมากที่สุด เพราะท้องถิ่นเป็นชุมทรัพย์ชั้นดีที่เหล่านักการเมืองผู้โหยหาอำนาจ ทรัพย์สินเงินทอง พวกเขาจึงพยายามทำทุกวิถีทางในการเอาชนะคู่แข่งคนอื่น ๆ แต่แท้จริงแล้วในการหาเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีการทุจริตชื่อเสียงขายเสียงเพื่อให้ได้รับชัยชนะกันเสมอไป เพราะหากผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นคนดี มีคุณสมบัติพร้อม มีผลงานที่เป็นที่ประทับใจของประชาชน ประชาชนก็พร้อมที่จะเทคะแนนเสียงให้เขาเช่นกัน นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า “การมีเงินทุนเป็นสิ่งสำคัญนะ ผมให้ความสำคัญมาก ในการหาเสียงแต่ละครั้งลงพื้นที่ทุกครั้งต้องใช้เงิน พอใกล้จะหมดวาระผมจะบริหารจัดการเรื่องเงินทุนเป็นอันดับต้น ๆ” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564) นายสุรนนท์ ถนอมชีพ ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมในฐานะที่เป็นทีมงานของท่านนายกคิดว่าสิ่งที่เรามีปัจจัยเรื่องเงินทุนจะเป็นสิ่งที่ทำให้ได้เปรียบคู่แข่ง ไม่จำเป็นหรือกว่าจะมีเงินไว้สำหรับชื่อเสียง แต่การหาเสียงมันต้องมีค่าใช้จ่าย ค่ารถ ค่าอาหารเครื่องดื่มสำหรับแกนนำ ค่าใช้จ่ายปิลาละ” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564)

สรุปแล้วแม้ว่านักการเมืองทั้งหลายจะไม่ได้ใช้เงินในการซื้อชื่อเสียงขายเสียง แต่การเลือกตั้งในแต่ละครั้งก็ยังมีจำเป็นต้องใช้เงินทุนอยู่ดี การมีเงินทุนสำรองไว้ใช้ในจำนวนมากก็ย่อมได้เปรียบคู่แข่งเช่นกัน เช่น การจ้างรถประชาสัมพันธ์ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การพบปะสังสรรค์กันของเครือข่ายหรือหัวคะแนน สิ่งเหล่านี้ย่อมต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก นายประดิษฐ์ อาจแก้ว จึงไม่มีวิธีการสำรองเงินทุนไว้ใช้ในการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง

4.4 การกำหนดนโยบายในการบริหาร นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ใช้วิธีการกำหนดนโยบายที่เป็นที่ยอมรับและเป็นรูปธรรม ยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักโดยไม่ต้องเกรงกลัวหรือคำนึงว่าจะเสียคะแนนเสียงจากกลุ่มผู้ที่เสียผลประโยชน์ นโยบายที่สำคัญ ๆ ที่ทำสำเร็จไปแล้ว เช่น

- ด้านการศึกษาโดยการเปิดโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุดพัฒนา ชื่อว่า โรงเรียนปวนพุดพัฒนา ซึ่งเดิมมีสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุดพัฒนาคือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 ศูนย์ โรงเรียนปวนพุดพัฒนา ได้เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยได้กำหนดนโยบายที่แตกต่างจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั่วไป คือ มีรถรับ-ส่ง นักเรียน เรียนฟรี อาหารกลางวันฟรี ตัดชุดนักเรียนและชุดพละให้ฟรี นางอิงอุตร ศรีจันทร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “นายกเอกมินนโยบายการบริหารที่

ชัดเจนดี ตนเองมีลูก 2 คน และมีฐานะไม่ได้ร่ำรวย พออบต.ประกาศเปิดโรงเรียนปวนพัวพัฒนา ก็ให้ลูกมาเรียนที่นี่ เพราะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายหลายอย่าง ที่สำคัญมีรถรับส่งให้ด้วย ผู้ปกครองไม่ต้องไปรับไปส่งให้เสียเวลา ยิ่งในช่วงที่ทำนาก็ไม่ค่อยมีเวลามาก”(สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2564) นางชนกกลจันทร์ อุ่มเม่า ผู้อำนวยการกองการศึกษาให้สัมภาษณ์ว่า “ในฐานะที่เป็นผู้ที่ดูแลงานด้านการศึกษา เห็นว่าท่านนายกให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษามาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการจัดตั้งโรงเรียนปวนพัวพัฒนาที่สามารถดึงนักเรียนจากโรงเรียนสังกัดสพฐ.มาเรียนได้ โดยเน้นให้ มีรถรับ-ส่งนักเรียนเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปกครอง” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564)

- ด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ โดยจะเน้นไปที่ด้านการส่งเสริมการเกษตร เช่น การสร้างถนนเพื่อการเกษตรเปลี่ยนจากถนนลูกรังธรรมดาให้เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือลงหินคลุกเพื่อให้การเดินทางไปไร่ไปสวนของชาวบ้านสะดวกและปลอดภัย โครงการขุดบ่อน้ำบาดาล โครงการขุดลอกคลองน้ำสาธารณะเพื่อให้มีน้ำใช้ในการเกษตรหรือการอุปโภค บริโภคในหน้าแล้ง และยังมีโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุกมากมายที่เน้นในด้านการเกษตร ไม่ว่าจะเป็น ส่งเสริมการขยายพันธ์พืช โครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืช เป็นต้น นายอริย์ อ่อนศรี ให้สัมภาษณ์ว่า “ในการบริหารงานของแต่ละปีงบประมาณท่านนายกและคณะผู้บริหารจะประชุมกันว่าในปีนี้จะเน้นการพัฒนาเรื่องใด เป็นสำคัญและเป็นอันดับแรก ทุกๆครั้งที่ท่านนายกจะเสนอโครงการที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน คือ ถนน โดยเฉพาะถนนเพื่อการเกษตร” (สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2564) สิบตำรวจโทพฤทธิ เวียงทอง ให้สัมภาษณ์ว่า “นโยบายที่ท่านนายกใช้ก่อนการได้รับชัยชนะเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรม และเป็นความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนั้นเมื่อท่านได้มาบริหารก็ทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้ ยิ่งพอท่านได้รับเลือกตั้งหลายสมัยขึ้น ท่านก็ได้สานต่อนโยบายการบริหารของตนเอง ทำให้เกิดการพัฒนาดังต่อไปนี้” (สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2564)

- ด้านสาธารณสุข นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้มีนโยบายด้านสาธารณสุขที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกเป็นอย่างมาก โดยได้สนับสนุนงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพในการจัดซื้ออุปกรณ์พ่นยุง รวมทั้งวัสดุทางการแพทย์ต่างๆที่ใช้ในการกำจัดลูกน้ำยุงลายนางเวียงพิงค์ ภาณี ประชาชนบ้านนาเหล่าน้อย หมู่ที่ 9 และเป็นประธานอาสาสมัครสาธารณสุขของหมู่ที่ 9 ให้สัมภาษณ์ว่า “ถามว่านโยบายที่เป็นโครงการเด่นขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุกในฐานะที่เป็นอสม. คงยกให้โครงการที่สนับสนุนงบประมาณในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย และโครงการสาธารณสุขมูลฐานที่ให้อสม.เสนอโครงการด้านสาธารณสุขเข้ามา ทางสาธารณสุขอำเภอหรือทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเองก็ชื่นชมว่าท่านให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณให้มาโดยตลอด” (สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2564) นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬา

ด้านยาเสพติด โดยการจัดโครงการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติดในตำบลปวนพุขึ้นเป็นประจำทุกปี จนเป็นที่ทราบกันดีว่าในช่วงเดือน มีนาคม – เมษายนของทุกปี องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุจะจัดงานกีฬาต้านยาเสพติดขึ้น นางชนกาล จันทะอุมเฒ่า ผู้อำนวยการกองการศึกษา ให้สัมภาษณ์ว่า “โครงการที่เป็นที่นิยมและได้รับคำชมจากการบริหารงานการกำหนดนโยบายของท่านนายก ประดิษฐ์ อาจแก้ว มากที่สุดในความคิดของตนคือโครงการกีฬาต้านยาเสพติด ซึ่งมีการแข่งขันกีฬาหลายประเภท เช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล ทั้งชายและหญิง รวมทั้งมีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน เช่น วิ่ง กระสอบ ชักเย่อ วิ่งสามขา ซึ่งสร้างความสนุกสนานให้กับผู้เข้าร่วมแข่งขัน และยังได้รับเงินรางวัลเป็นค่าตอบแทนอีก” (สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2564) การจัดโครงการกีฬาต้านยาเสพติดในแต่ละครั้ง ได้รับการตอบรับจากวัยรุ่นหรือแม่กระทั่งวัยพ่อแม่บ้านแม่บ้านในการลงสมัครแข่งกีฬาด้วย สร้างความสนุกสนานและความสามัคคีได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จและสร้างชื่อเสียงให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุเป็นอย่างมาก

- ด้านการท่องเที่ยว เป็นนโยบายที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้รับการชื่นชมมากที่สุด คือการเปิดแหล่งท่องเที่ยวสวนหิน-ผางาม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจและเยี่ยมชมธรรมชาติที่สวยงาม การพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของสวนหินผางามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง การมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่มาเข้าชมปีละจำนวนมาก ทำให้ตำบลปวนพุกลายเป็นที่รู้จักมากขึ้น รวมทั้งจังหวัดเลยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นหนึ่งในหมุดหมายของนักท่องเที่ยวเพิ่มอีกหนึ่งแห่ง นายอิทธิ คำมา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุให้สัมภาษณ์ว่า “นโยบายการบริหารงานของนายกเอกที่คิดว่าประสบความสำเร็จที่สุดคือด้านการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้มีคนรู้จักสวนหินผางาม มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมาก สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่” (สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2564) ทางด้าน นายสาย ธรรมรัง ประชาชนบ้านผาห้วย หมู่ที่ 3 ได้ให้สัมภาษณ์อย่างภาคภูมิใจว่า “ไม่ต้องไปทำงานในกรุงเทพหลายปีแล้ว ตั้งแต่สวนหินผางามเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีรายได้จากการขับรถแท็กซี่ ๑ รับส่งนักท่องเที่ยวและภรรยาที่เข้าร่วมกลุ่มทำกระบอกไม้ไผ่กับชาวบ้านและกลายเป็นสินค้าที่นักท่องเที่ยวต้องซื้อติดไม้ติดมือกลับไป ต้องขอบคุนนายกเอกที่พัฒนาบ้านเรา” (สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2564)

การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และที่สำคัญสามารถทำตามนโยบายที่ผู้สมัครเลือกตั้งได้หาเสียงไว้ จะส่งผลให้สามารถรักษาอำนาจทางการเมืองได้ยาวนาน ดังเช่นที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ที่สามารถทำตามนโยบายจนสามารถรักษาอำนาจไว้ได้ยาวนาน 4 สมัยติดต่อกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1.1.2 เพื่อศึกษาเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1.1.3 เพื่อศึกษาการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว กลุ่มผู้ใกล้ชิดกับนายประดิษฐ์ อาจแก้ว กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการประจำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง มีความเหมาะสม สัมครใจในการให้สัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้วภูมิ
หลังทางสังคม

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำการเกษตรหลายอย่าง อาทิ ปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ทรพยาประกอบอาชีพค้าขายโดยทำเหมมหมูและเนื้อ จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง เป็นเจ้าเดียวในตำบลปวนพุ ทำให้พ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการเหมมไปจำหน่าย ต้องมารับที่ทรพยาของนายประดิษฐ์ อาจแก้วเท่านั้น นั่นคือ จุดเริ่มต้นที่ทำให้เป็นที่รู้จักและสนิทสนมกับคนจำนวนมากทั้งพื้นที่ใกล้เคียงและคนต่างหมู่บ้าน

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว เริ่มมีบทบาททางสังคมจากการเป็นสารวัตรกำนัน มีผลงานจากการช่วยกำนันดูแลทุกข์สุข ความเป็นอยู่ของประชาชน และบทบาททางสังคมที่สำคัญของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว คือช่วยเหลืองานบุญประเพณีประจำปีของหมู่บ้าน คือ งานบุญพะเหวดหรือบุญพระเวสสันดร ซึ่งจัดอย่างยิ่งใหญ่ทุกปี ได้รับหน้าที่เป็นคณะกรรมการในการจัดงาน มีหน้าที่อำนวยความสะดวก จัดสถานที่ ดูแลประชาชนที่มาเที่ยวงานรวมทั้งบริหารจัดการด้านการเงิน

1) ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ไม่ได้มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจที่โดดเด่น ครอบครัวมีฐานะปานกลาง มีพี่น้องประกอบอาชีพรับราชการ 2 คน และประกอบอาชีพค้าขาย 2 คน ในช่วงที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว รับตำแหน่งสารวัตรกำนัน ยังทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากค่าตอบแทนตำแหน่งสารวัตรกำนันไม่มากนัก แต่ทำให้มีประสบการณ์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ได้เข้าใจปัญหาความทุกข์ของประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกตำบลปวนพูน เพื่อที่จะได้ใช้อำนาจทางการเมืองในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งพัฒนาท้องถิ่น

2) ภูมิหลังทางการเมือง

ภูมิหลังทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว สรุปเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน และดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล ปี พ.ศ. 2537 การรับตำแหน่งสารวัตรกำนันนับเป็นจุดเริ่มต้นของการได้มีบทบาททางการเมือง การได้ใกล้ชิดกับชาวบ้าน ทำให้เป็นที่รู้จักของชาวบ้าน ได้ช่วยแก้ปัญหาและความเดือดร้อนของชาวบ้าน แต่เนื่องจากบทบาทของสารวัตรกำนันมีจำกัด ไม่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว จึงปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งสารวัตรกำนัน เพียง 2 ปี เหตุที่ลาออกเนื่องจากต้องการพัฒนาหมู่บ้าน ต้องการแสดงบทบาททางการเมืองได้อย่างเต็มที่และเป็นอิสระ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลของหมู่ที่ 1 บ้านปวนพูน และได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งในปีพ.ศ. 2539 และด้วยความโดดเด่นของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ที่แตกต่างจากสมาชิกสภาตำบลคนอื่นๆ คือเป็นคนจริงใจ มีความเป็นกันเองไม่ถือตัว สามารถเข้ากับทุกคนได้ จึงทำให้ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกสภาตำบลให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ในปีพ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนสมัยที่ 1

1.3.2 เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประดิษฐ์

อาจแก้ว

ลักษณะของเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองสรุปในภาพรวม แบ่งออกเป็น 2 ช่วง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ช่วงก่อนการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก

(1) *กลุ่มเครือข่าย* จากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย การช่วยญาติทำให้ญาติได้เป็นใหญ่เป็นโต มีชื่อเสียง จะทำให้สามารถพึ่งพาอาศัยได้ในภายหลัง ถือได้ว่าเป็นการอุปถัมภ์อย่างหนึ่งที่อิงระบบความสัมพันธ์เครือญาติ กลุ่มเครือญาติหรือกลุ่มผู้ใกล้ชิดมีความสำคัญและมีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นได้เป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นจุดเริ่มต้นในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อีกทั้งเป็นส่วนผลักดันให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถมีกำลังใจ มีแรงสนับสนุน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

(2) *กลุ่มเพื่อน* นายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีกลุ่มเพื่อนที่เป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือทางการเมือง คือ กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนันตำบลปวนพุก ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มเพื่อนบ้านที่จับกลุ่มคุยกันยามเช้าหรือที่เรียกว่า”สภากาแฟ” นายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีความสนิทสนมและคุ้นเคยกับทั้ง 2 กลุ่ม เมื่อลงเล่นการเมืองจึงมีฐานคะแนนเสียงจากกลุ่มเพื่อน รวมทั้งครอบครัวของกลุ่มเพื่อน 2 กลุ่มนี้ด้วย

2) ช่วงหลังจากดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก

(1) *กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชน* กลุ่มผู้นำต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก กลุ่มเหล่านี้คอยช่วยเหลือสนับสนุนเป็นฐานเสียงและเป็นหัวคะแนน ในด้านการช่วยหาเสียงได้เป็นอย่างดี

(2) *ความสัมพันธ์กับกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่น* การเปิดแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม ได้กลายเป็นชุมทรัพย์ที่สำคัญให้กับกลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มนายทุนท้องถิ่น หรือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า วิธีการที่สำคัญของการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับกลุ่มนายทุนหรือกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว คือการใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหิน-ผางาม จนทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากสร้างรายได้ให้นักธุรกิจท้องถิ่นเหล่านั้น

(3) *กลุ่มข้าราชการและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก* กลุ่มนี้เปรียบเสมือนแขนขา ในการทำงาน การบริหารงานตามนโยบายที่ได้หาเสียงไว้ ใช้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ มีการให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกัน การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับ

ข้าราชการ พนักงานจ้าง เช่น การให้เลื่อนขั้นเงินเดือนในการทำงานของข้าราชการ หรือการเลื่อนตำแหน่งให้กับพนักงานจ้าง นอกจากนี้ยังมีการจัดงานสังสรรค์ จัดงานกีฬา การพาไปศึกษาดูงาน สถานที่ต่างๆ เพื่อให้พนักงานได้ศึกษาหาความรู้และได้เปิดหูเปิดตา

1.3.3 การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1) *ใช้บุคลิกภาพส่วนตัวและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี* คือ มีความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน มีเอกลักษณ์เป็นตัวของตัวเอง ประชาชนเข้าถึงง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นทีเคารพนับถือและเป็นทีพึ่งพาอาศัยของชาวบ้าน ได้ มีศิลปะในการเจรจา แก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้วยการประชาสัมพันธ์ผลงานให้ประชาชนทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ตามหอกระจายข่าวหมู่บ้าน และปัจจุบันตามโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้ใจจากกลุ่มผู้สูงอายุอยู่ไม่น้อย และวิธีการหนึ่งที่เขาใช้ที่เรียกว่าเป็นการสื่อสารทางการเมือง คือ การจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ป่วยเอดส์ ด้วยการให้พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพวนพุ่มแบ่งทีมไปจ่ายตามหมู่บ้าน ด้วยเงินสด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้พวกเขาเหล่านั้น วิธีการนี้ถือเป็นการสื่อสารทางการเมืองอย่างหนึ่ง

2) *ประสบการณ์ในการทำงาน* จากประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งสารวัตรกำนัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเล่นการเมือง ทำให้มีประสบการณ์และมีความมั่นใจในการเล่นการเมืองอย่างจริงจัง ทำให้รู้ทิศทางเข้าถึงการพัฒนาพื้นที่และแก้ไขปัญหาความต้องการของชาวบ้านได้ดีกว่าชาวบ้านทั่วไป และเคยผ่านประสบการณ์ทำงานด้านท้องถิ่นซึ่งเป็นสมาชิกสภาตำบลพวนพุ่มทำให้มีความรู้ประสบการณ์ทำงานด้านงานท้องถิ่นมากกว่าผู้อื่น จึงเป็นข้อได้เปรียบเวลาลงสมัครเลือกตั้งในหลาย ๆ ครั้งด้วย และส่งผลให้สามารถรักษาอำนาจไว้ได้หลายสมัย

3) *การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์* การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นวิธีการที่นักการเมืองทั้งหลายใช้กัน เพราะในการบริหารงานในองค์กรย่อมมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ก็จะตอบแทนให้กับผู้ให้ผลประโยชน์กับตนอย่างเต็มที่ แต่กลุ่มที่เสียผลประโยชน์มักจะมีการเรียกร้องหรือหักหลังกันเสมอเช่นกัน การใช้วิธีแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นลักษณะหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่นายประดิษฐ์ อาจแก้วใช้เพื่อสร้างและรักษาอำนาจทางการเมือง สามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคคลภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4 ใช้วิธีการทางการเมืองอื่น ๆ

1.4.1 ด้านกฎหมาย ด้วยกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการปรับแก้ อยู่ตลอดเวลา การยกเลิกและปรับแก้กฎหมายฉบับใหม่ทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถดำรงตำแหน่งได้ หลายสมัย

1.4.2 ใช้ความได้เปรียบคู่แข่งทางการเมือง ความได้เปรียบของผู้นำท้องถิ่นคนเดิม คือ การเป็นที่รู้จักคุ้นเคยและรู้จักนโยบายหาเสียงกับพื้นที่ที่อยู่แล้ว หรือคู่แข่งทางการเมืองมีการ เปิดตัวสู่สาธารณะชนช้าเกินไปทำให้ประชาชนรู้จักน้อยเกินไป บางพื้นที่ไม่มีผู้สมัครเข้าร่วม แข่งขันการเลือกตั้ง ทำให้ผู้นำท้องถิ่นคนเดิมได้รับการเลือกตั้งโดยปริยาย

1.4.3 เงินทุน ทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการหาเสียงเลือกตั้ง หากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ขาดปัจจัยในส่วนนี้ไปอาจส่งผลให้เกิดการเสียเปรียบคู่แข่งได้ ในแต่ละครั้งก็ยังมีคามจำเป็นต้อง ใช้เงินทุน ใ้ใช้ในจำนวนมากก็ย่อมได้เปรียบคู่แข่งเช่นกัน เช่น การจ้างรถประชาสัมพันธ์ การ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การพบปะสังสรรค์กันของเครือข่ายหรือหัวหน้า

1.4.4 การกำหนดนโยบายในการบริหาร นายประดิษฐ์ อาจแก้วใช้วิธีการกำหนด นโยบายที่เป็นที่ยอมรับและเป็นรูปธรรม ยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก โดยไม่ต้องเกรง กลัว หรือคำนึงว่าจะเสียคะแนนเสียงจากกลุ่มผู้ที่เสียผลประโยชน์ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนปวนพ ุฒนาซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพ ุ การเปิดสวนหินผางานเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว

2. อภิปรายผล

2.1 ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

ภูมิหลังทางสังคมของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว คือประกอบอาชีพเกษตรกร ภรรยา ประกอบอาชีพค้าขายโดยทำเหมมหมูและเนื้อ จำหน่ายทั้งปลีกและส่งเป็นเจ้าเดียวในตำบลปวนพ ุ จึงทำให้เป็นที่รู้จักและสนิทสนมกับคนจำนวนมากทั้งในพื้นที่ใกล้เคียงและคนต่างหมู่บ้าน นาย ประดิษฐ์ อาจแก้ว เริ่มมีบทบาททางสังคมจากการเป็นสารวัตรกำนัน มีผลงานจากการช่วยกำนัน คูแลทุกข์สุข ความเป็นอยู่ของประชาชน และบทบาทของจิตอาสาที่ช่วยเหลืองานบุญประเพณี ประจำปีของหมู่บ้าน ได้รับหน้าที่เป็นคณะกรรมการในการจัดงาน มีหน้าที่อำนวยความสะดวก จัด สถานที่ คูแลประชาชนที่มาเที่ยวงาน รวมทั้งบริหารจัดการด้านการเงิน

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ไม่ได้มีความโดดเด่นน่าสนใจ มากนัก ครอบครัวมีฐานะปานกลาง มีพี่น้องประกอบอาชีพรับราชการ 2 คน และประกอบอาชีพ

ค้าขาย 2 คน ในช่วงที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว รับตำแหน่งสารวัตรกำนัน ยังทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากค่าตอบแทนตำแหน่งสารวัตรกำนันไม่มากนัก แต่ทำให้มีประสบการณ์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ได้เข้าใจปัญหาความทุกข์ของประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

บทบาททางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ในช่วงก่อนการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน คือ เคยดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนันและเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลปวนพูน 1 สมัย การดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนันในปีพ.ศ. 2537 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการได้แสดงบทบาททางการเมือง ได้ใกล้ชิดได้ช่วยแก้ไขปัญหาและความเดือดร้อนของชาวบ้าน ทำให้เป็นที่รู้จักของชาวบ้าน แต่เนื่องจากบทบาทของสารวัตรกำนันมีจำกัด ไม่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และที่สำคัญนายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีความต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้าน ต้องการแสดงบทบาททางการเมืองได้อย่างเต็มที่และเป็นอิสระ จึงลาออกตำแหน่งสารวัตรกำนันเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลของหมู่ที่ 1 บ้านปวนพูน

การที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้แสดงออกว่าต้องการมีอำนาจเพื่อที่จะได้แสดงบทบาททางการเมืองได้อย่างเต็มที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ซี ไรท์ มิลล์ (C. Wright Mills, 1959: p. 4 อ้างถึงในเดชะ สิทธิสุทธิ, 2541: น.25) ได้ให้คำนิยาม อำนาจทางการเมืองว่า หมายถึง อำนาจที่จะตัดสินใจและการบังคับให้เป็นไปตามการตัดสินใจนั้นๆ ในส่วนที่มีความสำคัญต่อสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองสามารถที่จะจัดสรรความชอบธรรม (Legitimacy) หรือสิทธิในการปฏิบัติหน้าที่ตามตัวบทกฎหมาย

ด้วยบุคลิกส่วนตัวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ที่เป็นคนจริงใจ มีความเป็นกันเอง ไม่ถือตัว สามารถเข้ากับทุกคนได้ จึงทำให้ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกสภาตำบลให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ในปีพ.ศ.2542 ซึ่งเป็นการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนสมัยที่ 1 คุณสมบัติส่วนตัวของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว นั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ดร.สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ (2557) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองว่า คนที่จะทำงานการเมืองได้หรือคนที่ต้องการลงแข่งขันเพื่อเป็นนักการเมือง ควรมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่จะต้องมีความเปี่ยมในการบริหาร การมีจุดมุ่งหมายในการทำงานหรือบริหารงานเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ประเทศหรือบ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง การมีเป้าหมายก็เปรียบเสมือนมีเข็มทิศในการนำทาง และมีมนุษยสัมพันธ์เพราะการทำงานการเมืองนั้นมักจะมีความสัมพันธ์กับคนหมู่มาก การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเป็นสิ่งผู้นำทางการเมืองให้ความสำคัญ

2.2 เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

ก่อนการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้อาศัยเครือข่ายและความสัมพันธ์จากกลุ่มเครือข่ายและกลุ่มเพื่อน ซึ่งกลุ่มเครือข่ายส่วนใหญ่มาจากฝ่ายภรรยา ส่วนกลุ่มเพื่อน คือ กลุ่มผู้นำชุมชนที่นายประดิษฐ์ อาจแก้วเคยร่วมงานเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน ได้แก่ กำนันตำบลปวนพุก ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มเพื่อนบ้านที่จับกลุ่มคุยกันยามเช้าหรือที่เรียกว่า” สภากาแฟ” นายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีความสนิทสนมและคุ้นเคยกับทั้ง 2 กลุ่ม เมื่อลงเล่นการเมืองจึงมีฐานคะแนนเสียงจากกลุ่มเพื่อน รวมทั้งครอบครัวของกลุ่มเพื่อน 2 กลุ่มนี้ด้วย

หลังจากเข้าสู่อำนาจทางการเมืองแล้ว นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้สร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากกลุ่มเครือข่ายและกลุ่มเพื่อน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก กลุ่มเหล่านี้คอยช่วยเหลือสนับสนุนเป็นฐานเสียงและเป็นหัวคะแนน ในด้านการช่วยหาเสียงได้เป็นอย่างดี การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่น การเอื้อผลประโยชน์ในการทำธุรกิจการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามให้สวยงามทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมจำนวนมาก ส่งผลให้นายทุนท้องถิ่นมีรายได้และตอบแทนนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ด้วยการเป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญ และกลุ่มสุดท้ายสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับกลุ่มข้าราชการและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก กลุ่มนี้เปรียบเสมือนแขนขา ในการทำงาน การบริหารงานตามนโยบายที่ได้หาเสียงไว้ ใช้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ มีการให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกัน การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับข้าราชการ พนักงานจ้าง เช่น การให้เลื่อนขั้นเงินเดือนในการทำงานของข้าราชการ หรือการเลื่อนตำแหน่งให้กับพนักงานจ้าง

การสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ทั้งก่อนและหลังการดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก เรียกว่า ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปธาน สุวรรณมงคล (2554: น.98-100) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการเมืองท้องถิ่น ดังนี้

1. ก่อนการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น ผู้ที่สนใจจะมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่นต้องแสวงหาฐานเสียงหรือผู้สนับสนุนด้านคะแนนเสียงโดยผ่านทางระบบเครือข่าย มิตรสหาย ชมรม สมาคมที่มีอยู่ หรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เป็นต้น ผู้ประสงค์เข้าเป็นนักการเมืองท้องถิ่นต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า การวางรากฐานทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญของการเมือง และการใช้ระบบอุปถัมภ์ก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเมืองท้องถิ่น

2. ในการเลือกตั้งท้องถิ่น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนับได้ว่าเป็นเรื่องที่หนักใจสำหรับผู้ที่ยังเริ่มเข้าสู่วงการการเมือง แต่สำหรับผู้ที่มีการวางแผนตามข้อแรกที่ได้กล่าวมานั้น นับเป็นข้อได้เปรียบ เพราะการมีระบบอุปถัมภ์ที่มาจากระบบเครือข่ายที่เข้มแข็งในท้องถิ่น ย่อมทำให้มีโอกาสที่ชนะเลือกตั้งได้สูงมาก

3. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อผู้สมัครสามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้แล้วก็สามารถใช้ทรัพยากรการบริหาร (ตำแหน่ง, คน, เงิน) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นในการสร้างระบบอุปถัมภ์อย่างชอบธรรมได้ต่อเนื่อง เช่น การแต่งตั้งผู้นำชุมชนที่สนับสนุนตนเองหรือเป็นหัวคะแนนให้เป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการรับลูกหลานของเครือข่ายหัวคะแนนเข้ามาทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นการสร้างระบบอุปถัมภ์เช่นกัน

4. สังคมชนบทมีความแตกต่างกับสังคมเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในสังคมชนบทประชาชนมีการศึกษาน้อย มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันแบบญาติมิตร มีการแบ่งปันกัน ซึ่งนำไปสู่ระบบการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ระบบนี้ทำให้เกิดผู้นำตามธรรมชาติขึ้นซึ่งเป็นที่เคารพของประชาชน สามารถชักจูง ชี้นำความคิดของคนในชุมชน สามารถช่วยเหลือคนในชุมชน และเป็นที่พึ่งพิงของคนในชุมชนได้ในฐานะผู้อุปถัมภ์ กรณีเช่นนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจเป็นการมีส่วนร่วมแบบ “การระดมพล” หากมีการร้องขอจากผู้อุปถัมภ์

2.3 การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ใช้คุณสมบัติส่วนตัวเป็นจุดเด่นในการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมือง คือเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความซื่อสัตย์ มีเอกลักษณ์และเป็นตัวของตัวเอง ประชาชนเข้าถึงง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นที่เคารพนับถือและเป็นที่พึ่งพาอาศัยของชาวบ้านได้ มีศิลปะในการพูดการเจรจาแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับบุญทัน ดอกไธสง (2535: น. 266) ได้สรุปเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการเป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้วยการประชาสัมพันธ์ผลงานให้ประชาชนทราบผ่านช่องทางต่างๆ เช่น ตามหอกระจายข่าวหมู่บ้าน และปัจจุบันตามโซเชียลมีเดียต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของเสนีย์ คำสุข (2561: น.8-10) ที่กล่าวว่า พื้นฐานสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง ในความสนใจทางรัฐศาสตร์ คือการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร ภาพลักษณ์ สัญลักษณ์ คำพูด วลีและสาร รูปแบบอื่นๆทางการเมือง ทั้งจากนักการเมืองหรือผู้มีตำแหน่ง

สาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ ไปยังสาธารณชน และการสื่อสารระหว่างนักการเมืองและระหว่างประชาชนด้วยกันเอง หรือจากประชาชน หรือกลุ่มต่างๆ ไปยังนักการเมืองหรือรัฐบาล รวมทั้งสื่อสารระหว่างสังคมหรือระหว่างรัฐบาล

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ใช้ประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งสารวัตรกำนัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเล่นการเมือง ทำให้มีประสบการณ์และมีความมั่นใจในการลงเล่นการเมืองอย่างจริงจัง ทำให้รู้ทิศทางเข้าถึงการพัฒนาพื้นที่และแก้ไขปัญหาความต้องการของชาวบ้านได้ดีกว่าคนทั่วไป และยังเคยผ่านประสบการณ์ทำงานด้านท้องถิ่นนั่นคือ ตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลจนทำให้มีความรู้ประสบการณ์ทำงานด้านงานท้องถิ่นมากกว่าผู้อื่น จึงเป็นข้อได้เปรียบเวลาลงสมัครเลือกตั้งในหลายๆ ครั้งด้วยและส่งผลให้สามารถรักษาอำนาจไว้ได้หลายสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของปธาน สุวรรณมงคล (2554: น.61) ที่กล่าวว่าอำนาจส่วนบุคคล เป็นอำนาจที่เกิดจากการรับรู้ของบุคคลอื่นที่มีต่อผู้นำเป็นคุณลักษณะพิเศษส่วนบุคคลที่ผู้นำแต่ละคนมี พื้นฐานที่สำคัญสองอย่างได้แก่อำนาจความเชี่ยวชาญ และอำนาจการอ้างอิง

1. อำนาจความเชี่ยวชาญ (expert power) เป็นอำนาจที่ผู้ร่วมงานอ้างอิงถึง เกิดจากผู้บริหารมีคุณลักษณะพิเศษ เช่น ความสามารถหรือศักยภาพ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์และมีคุณค่าทำให้ผู้ร่วมงานประทับใจ จึงนำไปอ้างอิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับและเชื่อถือมากขึ้น โดยเฉพาะการอ้างอิงบุคคลที่คุ้นเคย รู้จักดีมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของทุกคน เป็นการนำไปอ้างอิงแล้วทำให้มีอำนาจมากขึ้น

2. อำนาจการอ้างอิง (referent power) บุคคลจะมีอำนาจการอ้างอิงเมื่อคนอื่น ๆ อยากจะเป็นหรืออยากจะทำเช่นเดียวกับตัวเขา เป็นความสามารถที่จะปลุกเร้าความเคารพ ความชื่นชมและความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นต่อตัวผู้นำอำนาจนี้อยู่บนพื้นฐานทางบารมีของผู้นำ พนักงานมีความต้องการผูกพันหรือเอาแบบอย่างจากผู้นำมากเท่าไร อำนาจการอ้างอิงก็มีมากเท่านั้น

นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ใช้วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ซึ่งเป็นวิธีการที่นักการเมืองทั้งหลายใช้กัน เพราะในการบริหารงานในองค์กรย่อมมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ก็จะตอบแทนให้กับผู้ให้ผลประโยชน์กับตนอย่างเต็มที่ แต่กลุ่มที่เสียผลประโยชน์มักจะมีการเรียกร้องหรือหักหลังกันเสมอเช่นกัน การใช้วิธีแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นลักษณะหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ใช้เพื่อสร้างและรักษาอำนาจทางการเมือง สามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ภายในองค์กรบริหารส่วนตำบลและบุคคลภายนอกองค์กรบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับ อकिन รพีพัฒน์ (2548: น.61-75) ได้ถึงระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยว่าแบ่งได้ 4 รูปแบบ คือ

1. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่ญาติ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่เก่าแก่ระบบหนึ่งของสังคมไทย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้อง เป็นความสัมพันธ์อุปถัมภ์ที่ชัดเจนและน่าจะคงทนที่สุด

2. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ในสังคมไทยความเป็นเพื่อนพ้องมีหลายรูปแบบ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนเรียน เพื่อร่วมชั้น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนตาย เป็นต้น เพื่อนในสังคมไทย มักจะมีความคาดหวังซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ด้านช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนผู้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่สูงกว่ากับเพื่อนผู้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า การตอบแทนอาจจะเป็นการนำสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ใ้กัน

3. ระบบอุปถัมภ์ในองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นของรัฐหรือของเอกชนก็ตาม มักจะเป็นระบบอุปถัมภ์ที่สร้างความเสียหายให้กับองค์กร ทำให้การบริหารขาดประสิทธิภาพ การใช้ระบบอุปถัมภ์มากเกินไปทำให้เกิดความระส่ำระสายและเสียหายในองค์กรรวมทั้งทำให้เสียขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้เช่นกัน

4. ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่น่าจะมีลักษณะคงทนน้อยกว่าแบบอื่น ๆ ที่กล่าวมาแต่ลักษณะอื่น ๆ ของระบบอุปถัมภ์ก็ยังมีครบ ไม่ว่าจะป็นเรื่องของการปฏิบัติต่างตอบแทน ความสูงศักดิ์ของผู้อุปถัมภ์และความจงรักภักดีของผู้รับอุปถัมภ์

กฎหมายมีส่วนสำคัญต่อการสืบทอดอำนาจทางการเมือง การปรับแก้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นส่งผลให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถดำรงตำแหน่งได้หลายสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ ธรรมใจ (2558:น. 77) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านกฎหมายว่ามีผลต่อการรักษาอำนาจของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่ทาว่า การไม่ได้กำหนดวาระตำแหน่ง จากเดิมที่จะต้องมีการเว้นวรรคทางการเมืองทำให้ประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยกับกฎหมายนี้ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้กับผู้นำท้องถิ่นสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง การดำรงตำแหน่งอย่างยาวนานและต่อเนื่องทำให้ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีประสบการณ์และมีความชำนาญทั้งในการบริหารงานท้องถิ่นและการหาเสียงเลือกตั้ง และได้ใช้ความได้เปรียบคู่แข่งทางการเมืองเป็นวิธีการทำให้ชนะการเลือกตั้ง และปัจจัยที่สำคัญในการเลือกตั้งซึ่งจะขาดมิได้คือ ความพร้อมด้านเงินทุน หากผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดเงินทุนหรือทุนไม่เพียงพออาจส่งผลให้เกิดการเสียเปรียบคู่แข่งได้ เพราะการเลือกตั้งในแต่ละครั้งมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุน สอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของสาธิต เจริญสุข (2560: น. 173) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของ นายรามเนตร ใจกว้าง นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่าเงินทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการได้รับการเลือกตั้ง เงินทุนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียง เช่น การจัดทำอุปกรณ์ การสื่อสาร ค่ายานพาหนะ ค่าจ้างหมาโฆษณารถติดเครื่อง

ขยายเสียงและวิธีการทางการเมืองประการสุดท้ายที่นายประดิษฐ์ อาจแก้วใช้คือ **วิธีการกำหนดนโยบายการบริหาร**ที่เป็นที่ยอมรับและเป็นรูปธรรมเพื่อหาเสียง และบริหารงานตามนโยบายที่หาเสียงไว้หลังจากได้รับการเลือกตั้ง วิธีการนี้ทำให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งติดต่อกันหลายสมัย การใช้นโยบายหาเสียงเป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงเพื่อให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้งของนักการเมืองมีความสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของเทศศักดิ์ อมรวัฒนวงษ์ (2561: น. 34) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา ได้กล่าวว่า นโยบายมีผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง นายกเมืองพัทยาได้ใช้นโยบายในการหาเสียง 4 กลุ่มนโยบาย คือ 1. นโยบายด้านเศรษฐกิจที่เน้นไปที่ด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก เนื่องจากความได้เปรียบทางความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล 2. นโยบายด้านสังคม เช่น ศูนย์รับแจ้งสายด่วน 1337 รวมไปถึงกลุ่ม “พัทยาทิม” 3. นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและ 4. นโยบายด้านนวัตกรรมที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้นโยบายดังกล่าวจึงส่งผลให้โอกาสในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยใช้ไป

3.1.1 จากการศึกษา พบว่า ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว ได้มีการพบปะประชาชนและร่วมรับฟังความคิดเห็นและรับฟังปัญหาของประชาชนในเขตตำบลปวนพูนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ได้ใจประชาชน ตลอดจนการวางแผนการพัฒนาตำบล ล่วงหน้าก่อนลงสมัครรับเลือกตั้งนายกฯ โดยกำหนดเป็นนโยบายและการบริหารจัดการที่ดีเกิดจากการที่ได้ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีตัวชี้วัด และวิชาการสนับสนุน จึงเป็นสาเหตุในการทำงานให้เข้าเกณฑ์การประกวด จึงทำให้ได้รับรางวัลมากมาย เช่น รางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยว 3 ปี

ผู้วิจัยขอเสนอว่าการทำงานจะประสบผลสำเร็จได้นั้นการพัฒนาคนก็เป็นสิ่งสำคัญ สมาชิกสภาตำบลและฝ่ายบริหารทุกท่านล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นควรส่งเสริมให้สมาชิกสภาตำบลและคณะผู้บริหารได้รับการศึกษาอบรมด้านกฎหมายเกี่ยวกับท้องถิ่นต่างๆเนื่องจากในปัจจุบันกฎหมายได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สมาชิกสภาตำบลและคณะผู้บริหารบางท่านที่เป็นผู้สูงอายุตามเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่ทัน การพัฒนาตนเองและก้าวทันความ

เปลี่ยนแปลงของสังคมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อเอาใจคนยุคใหม่ที่ชอบการเปลี่ยนแปลงและเพื่อเป็นฐานเสียงทางการเมือง

3.1.2 จากผลการวิจัย พบว่า นายประดิษฐ์ อาจแก้ว มีเอกภาพในการบริหารงาน เนื่องจากมีการครองอำนาจที่ยาวนาน สร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับบุคคลทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร รวมทั้งการได้รับความร่วมมือจากสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังมีการประชุมกันทุกเดือนโดยการประชุมนอกรอบ ทั้งผู้บริหารงาน และผู้ปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ยังให้การส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานให้มีการริเริ่มโครงการพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบล โดยให้แต่ละหน่วยงานร่วมกันบูรณาการการทำงานอย่างเป็นระบบ แต่ผลในทางตรงกันข้ามอาจจะเป็นการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ อาจทำให้ไม่มีฝ่ายตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ จึงอาจจะเป็นสาเหตุ ทำให้บริหารงานผิดพลาดได้

ผู้วิจัยเสนอว่า ควรตั้งคณะทำงานขึ้นมาตรวจสอบโครงการต่างๆ ทุกโครงการ เพื่อให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการทุจริต คอร์รัปชัน ไม่ว่าจะคอร์รัปชันทั้งทางตรงหรือคอร์รัปชันเชิงนโยบายก็ตาม

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.2.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในภาพรวม ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาในมิติของปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

2.2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการครองอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นของ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว ในอนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติ ชัยคานนท์. (2530). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ* กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์เศรษฐการพิมพ์.
- กวี วงศ์พุด. (2535). *ภาวะผู้นำ* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เศรษฐ์สตูดิโอ.
- คณิงนิจ รอดเสวก. (2538). *ความพึงพอใจของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนระดับ
ประถมศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จินตนา จำบุญ. (2553). *ความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อภาวะผู้นำของนายก
องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอคอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). วิทยาลัยกฎหมายและการ
ปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จุลพล หนิมพานิช และฐปนรรต พรหมอินทร์. (2552). *ความรู้ ทักษะ และเทคนิคทางการเมือง
สำหรับนักรัฐศาสตร์*. ใน *เอกสารประกอบการอบรมเข้มเสริมประสบการณ์
มหาบัณฑิตรัฐศาสตร์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2539). *การได้มาซึ่งอำนาจและการใช้อำนาจของผู้นำ*. ใน *วารสารสุโขทัย
ธรรมาธิราช*. 9(1), หน้า 97 -104 .
- จุฑามาศ โสมภิมย์. (2555). *การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วน
จังหวัดปทุมธานีของนายชาญ พวงเพ็ชร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ชนินทร ม้าทอง. (2560). *แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง*. ใน *วารสารคณะรัฐศาสตร์และรัฐ
ประศาสนศาสตร์*. 2(1). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณัฐภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์. *ภาวะผู้นำทางการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- เดชะ สิทธิสุทธิ. (2541). *การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในการเมืองท้องถิ่น:
กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่ม “สันติธรรม” ในเทศบาลเมืองนครปฐม*. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย:กรุงเทพฯ.

ถิรณัย อาป่อง. (2554). *อำนาจ: ว่าด้วยมโนทัศน์ทางแนวคิดทฤษฎี*. สืบค้นจาก

http://chornorpor.blogspot.com/2011/09/blog-post_22.html

ไทรรัฐออนไลน์. (2563). *สรุปผลการเลือกตั้งนายกอบจ.12 จังหวัด.สี่* บค้นจาก

<https://www.thairath.co.th/news/politic/1998417>

ทศพล เกียรติศรีศิริ. (2554). *การเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีนครพิบูลย์โลกของนางเปรมฤดี*

ชามพูนท. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

เทพศักดิ์ อมรวัฒน์วงษ์. (2561). *การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา.* (วิทยานิพนธ์

ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

บุญทัน ดอกไธสง. (2535). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.

ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การเมืองท้องถิ่น :การเมืองของใคร โดยใคร เพื่อใคร*. นนทบุรี: จตุพร

ดีไซน์.

_____ (2562). *หลักและแนวทางการวิเคราะห์การเมืองท้องถิ่น*. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

พงศกร อรรถนพพร, สุรพล ราชภัณฑารักษ์, สมบูรณ์ สุขสำราญ, อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2562).

การสร้างและการรักษาฐานสนับสนุนทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *วารสารรัฐศาสตร์*. 13(31), หน้า 244-253.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2564) สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th>

พัฒนา อำทำว. (2548). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอหนองเรือสังกัด*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์). บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

- พัฒนา ชูพันธ์. (2558). *ภาวะผู้นำกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาท้องที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ) ไม่ได้ตีพิมพ์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2555). *ว่าด้วยเรื่องราชวงศ์ทางการเมือง (political dynasty)*. คม ชัด ลึก พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ประเวศ วะสี, อานันท์ ปันยารชุน และ สิปปนนท์ เกตุทัต. (2540). *ผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มติชน.
- พิสิฐชัย กาญจนามัย. (2555). *ภาวะผู้นำกับอำนาจ*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/mbakrabi/phawa-phuna-kab-xanac>.
- ไพรัช บูรพชัยศรี. (2553). *บรรษัทภิบาลของธุรกิจกับการยกระดับการเมืองและการเลือกตั้งของไทย*. พลอย ธรรมาภิรานนท์. (2561). *นายทุนไทยในการเมือง: ผู้สนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีเงื่อนไข*. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/thai-capitalist/>
- แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน (พ.ศ.2561-2565)
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). *หลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : มนตรี.
- มติเลย, ขำบ้านเมือง, (2564, 12 เมษายน). สืบค้นจาก <http://www.matiloei.com/2020/12/21/3920>
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2550). *ความเป็นผู้นำทางการเมือง*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/daily/detail/950000029811>
- วิชัย แหวนเพชร. (2543). *มนุษยสัมพันธ์ในการบริหารอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมกล.
- วิเชียร ช่วยหนู. (2557). *การสื่อสารทางการเมือง ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิเชียร วิทญ์อุดม. (2553). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2541). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ : บริษัทธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2549). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพกรณีผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- ศิริรัตน์ ธรรมใจ. (2558). *การรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน*. (การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สาธิต เจริญสุข. (2560). *การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของ นายรามเนตร ใจกว้าง นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สฤษฎี น้ำค้าง. (2555). *กลยุทธ์การครองอำนาจทางการเมืองของนายประภัตร โพธสุธน:กรณีศึกษาหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย จังหวัดสุพรรณบุรี*. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุทธิชัย ปัญญาโรจน์. (2557). *คุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง*. มหาวิทยาลัยพิษณุโลก. สืบค้นจาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/markandtony/2014/07/10/entry-2>
- สันติ รอดไพฑูรย์. (2549). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าแบบอิสระ ไม่ได้ตีพิมพ์). รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2557). *อำนาจของประเทศ วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/download/79732/63612/>
- เสนีย์ คำสุข. (2561). *แนวการศึกษา*. ใน *ชุดวิชาหลักและแนวทางการวิเคราะห์การเมืองท้องถิ่น*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสน่ห์ จามริก. (2522). *ปัญหาผู้นำทางการเมืองไทย*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก <http://www.openbase.in.th/files/sanaebook025.pdf>.
- ลินาด ตรีวรรณไชย (2561). *ทุนทางสังคม: ความหมายและความสำคัญ*. สืบค้นจาก <https://medium.com/@treewanchai/-cefe8d703dfe>
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2544). *ภาวะผู้นำ*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาทฤษฎีแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*. หน่วยที่ 5 (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อคิน รพีพัฒน์. (2548). การแสดงปรากฏภาพพิเศษ ป้าย อัญญากรณ์ ครั้งที่ 9 ระบบอุปถัมภ์ กับการพัฒนา

สังคม : ด้านหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย. หจก. สามลดา: กรุงเทพฯ.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). แปลถิ่น เปลี่ยนฐาน : สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของ

ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุชาติ บุญนาค. (2549). (2564, 15 เมษายน). ผู้นำทางการเมือง. สืบค้นจาก

<https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=anuchart&month=07-2006&date=10&group=10&gblog=1>

ภาวะผู้นำและการสร้างแรงจูงใจ. (2564, 11 เมษายน). สืบค้นจาก [https://sites.google.com/site/](https://sites.google.com/site/phawaphunalaekarsrang/home/bth-thi-1-khwam-hmay-khxng-phuna)

[phawaphunalaekarsrang/home/bth-thi-1-khwam-hmay-khxng-phuna](https://sites.google.com/site/phawaphunalaekarsrang/home/bth-thi-1-khwam-hmay-khxng-phuna).

อุทัย หิรัญโต. (2523). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่องการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....ตำแหน่ง.....
อายุ.....ปี ที่อยู่.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว

1. ท่านมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับนายกอบต.ปวนพุหรือไม่ว่าอย่างไรและท่านเคยร่วมงานหรือนายกอบต.ปวนพุหรือไม่ว่าอย่างไร

.....
.....

2. ท่านทราบภูมิหลังของนายกอบต.ปวนพุ ก่อนเข้าสู่งานการเมืองระดับท้องถิ่นหรือไม่ว่าอย่างไร

- ภูมิหลังทางสังคม

.....
.....

- ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ

.....
.....

- ภูมิหลังทางการเมือง

.....
.....

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ นายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1. ในความคิดของท่านหัวคะแนนมีความสำคัญต่อการเมืองระดับท้องถิ่นหรือไม่อย่างไรและท่านคิดว่าบทบาทของหัวคะแนนควรเป็นอย่างไร หากไม่มีระบบหัวคะแนนท่านคิดว่าจะส่งผลต่อการรักษาสถานภาพของหรือมีผลต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นหรือไม่อย่างไร

.....

.....

2. ท่านคิดว่าเครือข่ายมีผลต่อการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4. สาเหตุหรือปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้นายกอบต.ปวนพูนสนใจเข้าสู่การแข่งขันทันการเลือกตั้งในการเมืองระดับท้องถิ่น คืออะไรบ้าง

.....

.....

5. ปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการชนะการเลือกตั้งของนายกอบต.ปวนพูนได้แก่อะไรบ้าง และท่านคิดว่าปัจจัยเหล่านั้นมีความสำคัญต่อการชนะการเลือกตั้งและสร้างความได้เปรียบเหนือผู้สมัครคนอื่นอย่างไร

.....

.....

6. ท่านคิดว่าฐานอำนาจทางการเมืองหรือฐานเสียงของนายกอบต.ปวนพูนคืออะไรและฐานอำนาจดังกล่าวมีผลต่อการดำรงตำแหน่งนายกอบต.ปวนพูนอย่างไร

.....

.....

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อศึกษาการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อาจแก้ว

1. ท่านคิดว่าแนวทางหรือวิธีการในการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายกอบต.ปวนพู่เป็นอย่างไร และท่านคิดว่าแนวทางดังกล่าวมีส่วนทำให้นายกอบต.ปวนพู่ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกอบต.ปวนพู่หรือไม่อย่างไร

.....

.....

2. ท่านคิดว่าแนวทางหรือวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นของนายกอบต.ปวนพู่ ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

.....

.....

3. ท่านคิดว่ามีนโยบายหาเสียงหรือผลงานในพื้นที่เรื่องใดของนายกอบต.ปวนพู่ที่คิดว่ามีผลให้ประชาชนตัดสินใจเลือกนายกอบต.ปวนพู่หลายสมัยเป็นเวลาดึกต่อกัน

.....

.....

4. ท่านคิดว่านายประดิษฐ์ อาจแก้วมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำอย่างไรบ้าง

.....

.....

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายกอบต.ปวนพู่ได้แก่อะไรบ้าง เป็นไปในลักษณะใด และท่านคิดว่าหากไม่มีปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

**เรื่อง การสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว
(ใช้สัมภาษณ์ นายประดิษฐ์ อางแก้ว)**

ส่วนที่ 1 ศึกษาภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว

1. ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของท่านเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....

ส่วนที่ 2 เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

1. ท่านมีเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

2. จากคำตอบด้านบน ท่านคิดว่ามีผลต่อการได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปนพู่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

ส่วนที่ 3 วิธีการสร้างและการรักษาอำนาจทางการเมืองของนายประดิษฐ์ อางแก้ว

ปัจจัยภายใน

1. ท่านคิดว่าบุคลิกและคุณลักษณะส่วนบุคคลของท่าน ส่งผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปนพู่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

2. ท่านคิดว่าพื้นฐานทางครอบครัวของท่าน ส่งผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปนพู่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

3. ท่านคิดว่าสถานภาพทางสังคม หรือตำแหน่งหน้าที่การงานของท่าน ส่งผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปนพู่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

4. ท่านคิดว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจของท่าน ส่งผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

5. ท่านคิดว่าแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของท่านส่งผลให้ท่านได้รับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

ปัจจัยภายนอก

6. ท่านคิดว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานจ้างในองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน มีผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

7. ท่านคิดว่าการสนับสนุนจากเครือข่าย มีผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

8. ท่านคิดว่าการสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น มีผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

9. ท่านคิดว่าการประชาสัมพันธ์ผลงานอย่างต่อเนื่อง มีผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

10. ท่านคิดว่าการกำหนดนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง มีผลให้ท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

11. ท่านคิดว่าปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลทำให้ท่านชนะการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปวน
พุมืออะไรบ้าง

.....
.....

12. วิธีการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองที่ท่านคิดว่าสำคัญที่สุด 3 ลำดับแรก que ส่งผลให้ท่าน
ประสบความสำเร็จชนะในการเลือกตั้งทั้ง 4 สมัย

1.
2.
3.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวทิพวรรณ ชัยแสน
วัน เดือน ปี เกิด	17 พฤศจิกายน 2526
สถานที่เกิด	อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย
ประวัติการศึกษา	รบ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2551
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย
ตำแหน่ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

